

Linjiila mo Luka winndi

Habaru dow Linjiila oo

Lokotoroojo bi'eteedo Luka (Koloosi 4.14) winndi Linjiila oo yahde he Tawfilus. Luka hanaa Yahudanke, o tawaaka duu nder *aahiibe Iisa *Almasiihu sappo e dido been. Daliila bindol makko ngam woni: Tawfilus tabbintina goongaaku ekkintinooje de o wadana dow Iisa *Almasiihu fuu, hanaa kanko tan, baa be kanaa *Yahudankooɓe no kaani tabbintinde goongaaku majje.

Nder Linjiila oo, Luka no holla no ɓerne Iisa boniri ngam talkaabe, rewɓe, woppaabe e ɓe ɓerde mum'en boni. Ngam majjum wadi Iisa he hoore mum wi'i *Bii-Neddo wari tefude majjube faa hisina ɓe (Luka 19.10).

Ko winndaa nder Linjiila oo :

Ko wadi dewtere ndee winndaa (1.1-4)

Dimeeki Yahaaya gaɗoowo batisma e dimeeki Iisa (1.5-2.52)

Waaju Yahaaya gaɗoowo batisma (3.1-20)

Gaɗol batisma Iisa he no Ibiliisa sii'ori mo (3.21-4.13)

Golle Iisa nder leydi Galili (4.14-9.50)

Golle Iisa illa Galili faa wara Ursaliima (9.51-19.27)

Asawere Iisa sakitiine (19.28-23.56)

Ummitaaki Iisa e yeencinol mum dow (24.1-53)

Ko wadi dewtere ndee winndaa

¹ Yaa Tawfilus tedduɗo, himbe dɗubbe puɗɗi winndude habaru dow ko Iisa wadi hakkune meeden. ² Habaru mo be mbinndi oo duu, yuwaana he kundule aranbe seedoriibe gite mum'en ko Iisa wadi. Kambe duu laatii halfinaabe golle anndinde himbe haala Alla. ³ Miin duu, mi tewtirii hakkillo am kujje deen fuu ngam mi winnda de dey-dey no de ngadira. ⁴ Mi winndanii ma habaru oo ngam tabbintina goongaaku ekkintinol ngol keɓuɗaa.

Bannginol dimeeki Yahaaya gaɗoowo batisma

⁵ Nder laamu *Hirudus, laamiido leydi Yahudiya, no woodunoo *cakkanoowo Alla gom bi'eteedo Jakariya, jeyaado nder hawriine *cakkanoobe Alla wi'eteene Abiya.* Dee-Jakariya no wi'ee Elisabet, o yuwi he lenyol Haaruuna. ⁶ Jakariya e deekum fuu no dartiibe yeeso Alla, feloore fuu walaa he maɓbe. Be tokkufe tilsinooje Joomiraawo e farillaaji mum duu. ⁷ Be kebaay beyɗu, ngam Elisabet no dimaro, be fuu diɗo duu, be naywi.

⁸⁻⁹ Nder tawaangal *cakkanoobe Alla, *cakkanoowo Alla gom subetee, naata nder *Juulirde mawne ngam wadude sadakaaji gadanteedii Alla. Nyannde gom, kudel Jakariya subaa ngam o naata nder *Juulirde mawne, o wula uurdi nder mayre. ¹⁰ Wakkati uurdi ndiin wuletee, jama'aare ndeen fuu darii yaasin no du'oo. ¹¹ Sey maleykaajo Joomiraawo gom wannani mo, no darii nyaamo urorde

* **1:5** 1.5 Jakariya e hawriine mum no jippotoobe e Haaruuna cakkanoowo Alla mawɗo gom.

ndeen. ¹² Wakkati Jakariya hi'unoo maleykaajo oon, hakkillo makko ummii, kulol nanngi mo.

¹³ Amma maleykaajo oon wi'i mo :

—Jakariya, taa hulu, ngam du'aa'u maada jaabaama. Elisabet, jom suudu maa, no rimante bidfo gorko, inndiraa mo Yahaaya. ¹⁴ Suka dimaado oo no waddante welwelo manngo.

Himbe dufbe nanan beldum dimeeki makko.

¹⁵ O laatoto nedfo mawfo yeeso Joomiraawo.

O yarataa cabijam e ko saptinta hoore fuu. O heewan *Ruuhu Ceniifo illa nder reedu inniiko.

¹⁶ O wartiran bibbe *Isra'el dufbe to Alla Joomiraawo mo be ndewata. ¹⁷ O artan *Almasiihu warde.

Nder ir baawde Ruuhu Alla de annabi Eliya hebunoo o wartirta berde baabiraabe har bibbe mum'en, hakkillooji murtube har himbe dartiibe. O siryo lenyi duu ngam garki Joomiraawo.

¹⁸ Jakariya yami maleykaajo oon, wi'i mo :

—Noy anndiranmi ko mbiidaa dum no goonga? Ngam miin, mi naywi, deekam duu, duubi mum duufi.

¹⁹ Maleykaajo oon jaabii mo, wi'i :

—Miin woni Jibirilla takkiifo Alla, lilaado he maada ngam haalane habaru lobbo oo. ²⁰ Joonin a beebete, a waawtaa yecci sey nyannde ko mbi'umaami dum tabbiti, ngam a goondinaay. Amma dum tabbitowan nde wakkati majjum wadi.

²¹ Himbe no yaasin no ndoomi Jakariya. Dum haayfini be ko o booyi nder *Juulirde mawne ndeen. ²² Wakkati o wurtinoo, o heppi fuu haaldude he mafbe. Nden be paami ko o hi'i ko haayfini gom nder mayre. O beebii, o darii omo

tinndina be he juude. ²³ Wakkati golle makko kantunoo, o hooti wuro makko.

²⁴ Balde seɗɗa gaɗa mum, deekiiko Elisabet saawi, suudii lebbi joy, no wi'a :

²⁵ —Ndaaree ko Joomiraawo waɗani kam. Nder wakkati mo hidi, o hi'i yurmeene am, o ittanii kam mone yeeso himbe.

Bannginol dimeeki Iisa

²⁶ Nder lewru Elisabet jeegaburu, Alla lili maleyka Jibirilla Nasaratu nder leydi Galili.

²⁷ O lili mo he surbaajo nannganaaɗo Yusufu, yuwɗo he lenyol Daawda. Surbaajo oo no wi'ee Mariyaama, o anndaa gorko abada. ²⁸ Jibirilla wari to makko, wi'i mo :

—Jam woni, aan kebuɗo moyyere yuwne to Alla. Joomiraawo no wondi he maada.

²⁹ Haala Jibirilla ummini hakkillo Mariyaama sanne faa omo yama omo yamtinoo hoore makko maana sannoore ndee. ³⁰ Jibirilla wi'i mo :

—Taa hulu, Mariyaama, ngam a hebii moyyere yuwne to Alla. ³¹ Ndaa, a saawan, ndimaa biɗɗo gorko, inndiraa mo Iisa. ³² O laatoto mawɗo, o noddirtee *Bii-Alla Toowɗo. Alla Joomiraawo hokkan mo laamu maamiiko Daawda. ³³ O laamoto dow lenyol Yakuuba[†] faa abada abadin, laamu makko duu walaa keerol.

³⁴ Mariyaama yami maleyka Jibirilla, wi'i :

—Noy ɗum laatortoo, miin mo anndaa gorko sam ?

³⁵ Jibirilla jaabii mo, wi'i :

[†] **1:33** 1.33 Lenyol Yakuuba kam woni himbe Isra'el.

—*Ruuhu Ceniido no jippoto dow maada,
 baawde Alla Toowdo no huurete.
 Ngam majjum, bidfo ceniido mo ndimataa oon
 no noddirtee *Bii-Alla. ³⁶ Ndaa Elisabet, sakiike
 maa duu saawi. Baa ko o naywi, o riman bidfo
 gorko. Kanko mo himbe mbi'annoo no dimaro,
 jooni omo nder lewru makko jeegaburu, ³⁷ ngam
 walaa fuu ko hepporta Alla.

³⁸ Mariyaama jaabii mo, wi'i :

—Ndaa, mi kordfo Joomiraawo. Dum wada he
 am hano no mbi'irdaa.

Nden maleykaaajo oon dilli.

Mariyaama humpitowake Elisabet

³⁹ Nder balde Jibirilla haaldunoo he
 Mariyaama, nyannde gom Mariyaama ummii
 dow ko yaawi yehi nder wuro leydi Yahudiya
 gom tawaango nder baamle. ⁴⁰ Wakkati o
 yottinoo, o naati nder hoggo Jakariya, o sanni
 Elisabet. ⁴¹ Wakkati Elisabet nanunoo sannoore
 Mariyaama ndeen, biyiiko dimmbi nder reedu
 makko. Elisabet hebbinaa *Ruuhu Ceniido, ⁴² o
 huubi daane mawne, o wi'i :

—A barkinaado burdo rewbe fuu, bidfo
 gondo nder reedu maa duu no barkinaado !
⁴³ Noy potumi, faa inna Joomiraawo am wara to
 am ? ⁴⁴ Ndaa, wakkati sannoore maa tobbinoo
 nder nowru am, bidfo gondo nder reedu am
 dimmborake welwelo. ⁴⁵ A beldo hoore, aan
 goondindo kumnol ko Joomiraawo wi'unoo ma !

Jimol Mariyaama

⁴⁶ Mariyaama wi'i :

—Yonki am no teddina Joomiraawo,

- 47 berne am duu heewi welwelo Alla Kisi-
noowo kam,
48 ngam o jabi daarude kam,
miin kordfo makko leesudo.
Illa jooni, jamanuuji fuu no noddiran kam beldfo
hoore.
49 Ngam Jom baawde wafanii kam kujje
mawde !
Innde makko no seniine.
50 Yurmeene makko no faa abada dow huloobe
mo fuu
nder jamanuuji fuu.
51 O wadi kujje mawde he junngo makko
semmbidingo,
o sankitii be berde mum'en keewiri mawni-
taare.
52 O jippinii laamiibe dow laamu mum'en,
leesube duu, o fanti dum'en.
53 O harni rafaabe kujje lobbe,
riikube duu, o soyyi dum'en juude bole.
54-55 O walli lenyol *Isra'el, lenyol tawaangol nder
golle makko.
O yeggitaay alkawal ngal o wafannoo
maamiraabe himbe Isra'el,
Ibrahim e jippotoobe he mum faa abada.
56 Mariyaama joododii he Elisabet ko wadata
lebbi tati, nden gada mum o hooti.

Dimeeki Yahaaya gafoowo batisma

- 57 Wakkati lebbi Elisabet kuubunoo, o rimi
bidfo gorko. 58 Wondiraabe makko e koreeji
makko fuu nani moyyere mawne ndee nde
Joomiraawo wafani mo. Nden be kawri be
mbelbeltidi he makko.

⁵⁹ Wakkati cukalel ngel wadunoo balde jeddi, himbe ngari juulnol maggel. Be ngidiino wat-tande ngel Jakariya, ⁶⁰ amma inniigel jaabii be, wi'i :

—Aa'a, ngel watee Yahaaya.

⁶¹ Nden be njaabii Elisabet, be mbi'i :

—Nder lenyol maa fuu, walaa inndiraado ir innde ndee.

⁶² Be yami baabiigel nder beebeere, noy o hidi ngel wattanee. ⁶³ O wi'i kam hokkee alluwal. O hokkaa ngal nden o winndi dow maggal o wi'i :

—Ngel wattanee Yahaaya.

Dum haaydini himbe fuu. ⁶⁴ Wakkati Jakariya wi'unoo ngel wattanee Yahaaya, wakkati mum da, hunnduko makko fiirtii, demngal makko yooftaa, o fuddi omo haala, omo teddina Alla.

⁶⁵ Kulal nanngi tawaabe seraaji makko fuu. Habaru oon sankitii nder wurooji tawaadi nder baamle Yahudiya fuu. ⁶⁶ Nanudo habaru oo fuu jogii mo nder berne mum, tinni no yama hoore mum no wi'a : « Dume cukalel ngel laatoytoo nde ngel mawni ? » Ngam nde goonga junngo Joomiraawo no wondi he maggel.

Annabaaku Jakariya

⁶⁷ Jakariya, baaba cukalel ngel heewnaa *Ru-uhu Ceniido, nden wadi annabaaku, wi'i :

⁶⁸ —Teddungal laatanoo Joomiraawo, Alla *Isra'el,

ngam o walli himbe makko, o soptini be.

⁶⁹ O lildani en Kisinoowo jom semmbe, jippotoodo he golloowo makko Daawda.

⁷⁰ Dum duu woni ko o haalunoo illa arande har kundule annabiibe makko seniibe.

- 71 O wi'i o hisinan en honnoobe en,
o soptinan en he juude waybe men fuu.
- 72 O holli maamiraabe men yurmeene
o jogake amaana makko ceniido,
- 73 amaana mo o hunaninoo maamii'en *Ibrahim.
- 74-75 O soptinan en he juude waybe men.
Yeeso makko, ndeewen mo nder senaare e darti-
naaku keddi balde men,
kulal fuu tawataake nder berde meeden.
- 76 Aan duu, binngel am,
a noddirtee annabiijo Alla Toowdo,
ngam a ardoto Joomiraawo
moyyinana mo laawol makko.
- 77 Anndinaa himbe makko laawol kisinam
ngam hakkeeki maabe no njaafetee.
- 78 Alla meeden no keewdo yurmeene mawne,
ngam yurmeene makko,
o lildowan en jeyngol makko manngol diga dow,
79 ngam ngol yaynana tawaabe nder nimre
e wonbe nder dowdi maayde,
ngol dowwa en dow laawol jam.
- 80 Yahaaya no mawna, hakkillo mum no
beydoo. O hodowi nder ladde yeeruure naako
wakkati mo o wanngintee yeeso himbe *Isra'el
oon yottii.

2

Dimeeki Iisa

¹ Nder balde dimeeki Yahaaya gafoowo
*baisma, Ogustus mawdo laamiibe leydi
*Rooma, tilsini joodiibe nder laamu *Rooma
fuu limee. ² Limngal ngaal duu woni limngal
aranal gafaangal wakkati Kiriniyus wonnoo

guferner leydi Siriya. ³ Nedfo fuu yehi nder wuro mum'en ngam limee. ⁴⁻⁵ Yusufu duu ngam yuwi he lenyol Daawda ummii Nasaratu nder leydi Galili, he Mariyaama yamaafo mum, pa'i Baytilaama nder leydi Yahudiya ngam limoyde ko'e mum'en. Jahaangal mabbe ngaal duu fotodiri Mariyaama no caawfo.

⁶ Wakkati be njottinoo Baytilaama, natawere nanngi mo. ⁷ Be kebaay nokku nder suudu nannganaadu weerbe nduun. Nden be cori ley mayru, toon to dabbaaji kaɓɓetee be njippi. Don o rimi afo makko, o soomi nder wudere lobbere, o fukkini nder akala.

Duroobe mbannginanaama dimeeki Iisa

⁸ Nder jemma mo Iisa rimetee, duroobe gom ngari no coggina dabbaaji mum'en nder seraaji Baytilaama. ⁹ Maleykaaajo Joomiraawo gom wanganani be, teddungal Joomiraawo yayni be, sey kulal manngal nanngi be. ¹⁰ Nden Maleykaaajo oon wi'i be :

—To kulee, ngam mi waddani on habaru lobbo. Habaru laatantoodo himbe fuu welwelo manngo. ¹¹ Hannden nder wuro Daawda on ndi-manama Kisinoowo, kanko woni *Almasiihu, Joomiraawo. ¹² Ndaaree, dum woni alaama mo kokkedon : On tawan cukalel keccel no soomaa nder wudere lobbere, no fukkinaa nder akala.

¹³ Wakkati mum da maleykaabe dubbe gom duu, yuwi dow, ngari, tawi maleykaaajo arano oon, nden be fuu be tinni ibe njetta Alla, ibe mbi'a :

¹⁴ —Teddungal laatanoo Alla toon dow,

jam laatoo dow leydi ngam horsube e makko.

¹⁵ Wakkati maleykaaɓe been yeenyunoo dow kammu, sey durooɓe been mbi'odiri :

—En njaha Baytilaama, ndaarowen ko waɗi, ko Joomiraawo anndini en ɗum.

¹⁶ Nden ɓe njaawɗi, ɓe njehi, ɓe tawi Mariyaama, Yusufu he cukalel keccel ngeel, ingel fukkinaa nder akala. ¹⁷ Wakkati ɓe ngi'unoo cukalel ngeel, ɓe pillii ko maleykaaɓo oon haalanoo ɓe fuu dow maggel. ¹⁸ Nanube ko durooɓe been mbi'unoo fuu ɗum haayɗini ɗum'en sanne.

¹⁹ Mariyaama kam duu jogii ko ɓe mbi'i ɗum nder ɓerne mum, tinni no miiloo dow majjum.

²⁰ Durooɓe been coyyiti, no teddina Alla, no njetta mo, ngam ko ɓe nani e ko ɓe ngi'ii ɗum, waɗiri dey-dey no maleykaaɓo oon wi'irnoo ɓe.

Juulnol Iisa e jaarol makko nder Juulirde mawne

²¹ Balde jedɗi gaɗa dimeeki cukalel ngeel, ngel juulnaa, ngel wattanaa Iisa. Innde ndee woni innde nde maleykaaɓo oon haalannoo Mariyaama illa saawaaynoo reedu maggel.

²² Wakkati balde lamnol Mariyaama kuubunoo, hano no *Tawreeta Muusa tilsiniri ɗum, Yusufu e Mariyaama njaari Iisa *Ursaliima ngam halfinde mo Joomiraawo. ²³ Ngam ɗum woni ko Joomiraawo wi'i nder *Tawreeta : *Bidɗo, gorko afo fuu no cubanaaɗo Joomiraawo.**

²⁴ Be ngari sakkude *buugaali d'idi naa*

* **2:23** 2.23 Burtaaki 13.2, 12, 15

tantabalaaji pamari dīdī† hano no dūm woni idum winndiraa nder *Tawreeta nii.

²⁵ Simeyon, gorko dartiido, tokkuɗo Alla he berne worre, no wonnoo nder wuro *Ursaliima. Omo hedī wakkati gondi *Isra'el moytete. *Ruuhu Ceniido no wondi he makko. ²⁶ Ruuhu oo wanniginani mo ko o maayataa o hi'aay *Almasiihu Joomiraawo. ²⁷ Nyannde Yusufu e Mariyaama ngaddunoo Iisa faa ngadana mo ko *Tawreeta tilsini, nyannde mum *Ruuhu oon dōwi Simeyon faa nder *Juulirde mawne. ²⁸ Nden Simeyon adi Iisa temmbi mo, yetti Alla, wi'i :

²⁹ —Joonin Joomam, accu miin, maccuɗo maa,
mi maaya he jam,
ngam a jogake haala maa.

³⁰ Mi hi'iri gite am kisinam maada,

³¹ kisinam dām ciryidaa ngam himbe fuu,

³² jeyngol bannginaangol ngam lenyi duuniyaaru fuu,
jeyngol teddinoowol *Isra'el, lenyol maa.

³³ Ko haalaa dow cukalel ngeel haaydini inniigel e baabiigel. ³⁴ Simeyon barkini be, wi'i inniigel Mariyaama :

—Cukalel ngeel, ngel gidaangel, ngel wari libude dūbbe e umminde dūbbe nder *Isra'el. Ngel laatoto alaama Alla mo himbe caloto.

³⁵ Ngel wanniginan miilooji berde himbe dūbbe gondi no cuudi. Aan duu, Mariyaama, naawdum yuwan berne maa hano no takubaahi yuwirta goddum.

† 2:24 2.24 Lewinkooɓe 12.8

³⁶ Nder wakkati juulnol cukalel ngel nii no woodunoo annabiiyo debbo gom bi'eteedo Anna, bii-Fanu'el, jeyaado he lenyol Asiira. Debbo oo nii naywi sanne. O habbanaama illa omo surbaajo. Duubi jeddi gada dewngal makko, goriiko maayi. ³⁷ O joodii o walaa goriyo faa o naywi, duubi makko duu no ngada lasooji-nay e nay (84).‡ O faddaaki koyngal makko abada he *Juulirde mawne. Omo teddina Alla, omo suumoo. Omo du'oo jemma e nyalooma. ³⁸ Nder wakkati mum, kanko duu o wari, omo yetta Alla. Omo haalana hediiɓe coptinol *Ursaliima fuu, habaru cukalel ngeel.

³⁹ Wakkati saaroobe Iisa kumnunoo ko Joomiraawo wi'unoo nder *Tawreeta fuu, ɓe coyyi Nasaratu. ⁴⁰ Cukalel ngeel no mawna no semmbida. Ingel heewaa hakkillo, moyyere Alla duu no wondi he maggel.

Iisa nder duubi mum sappo e didi

⁴¹ Hitaane fuu he *Juulde dimdinol Isra'ilankoobe, saaroobe Iisa no njeha *Ursaliima. ⁴² Wakkati Iisa wannoo duubi sappo e didi, ɓe njehi *Ursaliima hano no ɓe mboowrunoo, ɓe njaari Iisa gada mabbe. ⁴³⁻⁴⁴ Ko juulde deen timmi, ɓe nanngi laawol wuro. ɓe miili omo wondi yaadiraabe mabbe. Jaa ɓe anndaa Iisa no *Ursaliima. ɓe ngadi yaadu nyalooma mubbo, nden ɓe puɗɗi ibe tefa mo hakkune koreeji mabbe e anndaabe

‡ **2:37** 2.37 Wobbe mbi'i : « O joodake o walaa goriyo duubi lasooji nay e nay. »

mabbe. ⁴⁵ Amma be ngiitaay mo. Nden be coyyi *Ursaliima ngam tefude mo.

⁴⁶ Balde tati gada mum, be ngiiti mo nder *Julirde mawne. Omo joodii hakkune jannginoobe *Tawreeta, omo hettinanii be, omo wadana be yamde. ⁴⁷ Nanube yamde makko, faamo makko e njaabaaki fuu makko dum haaydini dum'en. ⁴⁸ Wakkati saaroobe makko ngi'unoo mo hakkune jannginoobe *Tawreeta bee, dum haaydini be sanne. Sey inniiko wi'i mo :

—Iisa am, no wadi ko ngadfaa min huune ndee? Miin e bammaa, hakkillooji amin fuu ummake sanne. Min tinni miden tefe.

⁴⁹ Nden lisa jaabii be, wi'i :

—Dume tefanton kam? On anndaa ko no tilsi mi hinnoo gollleeji *Baaba am naa?

⁵⁰ Amma saaroobe been paamaay haalaaji makko dii.

⁵¹ Nden o tokki be, be kooti Nasaratu. Omo dowtanoo be. Inniiko jogii kujje dee fuu nder berne mum.

⁵² Iisa no mawna, hakkillo mum no beydoo. Omo weli Alla e himbe fuu.

3

Waaju Yahaaya gafoowo batisma

¹⁻² Haala Alla warani Yahaaya, bii-Jakariya nder ladde yeeruure. Nder wakkati mum Tiberiya laamiido *Rooma mawdo no woodi duubi sappo e joy dow laamu. Pontiyus Pilaatus hawji leydi Yahudiya. *Hirudus no guferner leydi Galili. Filipa mawnu Hirudus no laamii leydi Ituriya e leydi Taronitis. Lisaniyas no

laamii leydi Abilene. Annas e Kayafas kam'en ngonni mawbe *cakkanoobe Alla fuu. ³ Ko nii wadi haala Alla ka wannngi yahde he makko, sey Yahaaya ummii yehi nder leyde tawaade hadde maayo Urdun. Omo nodda himbe tuuba ngam hakkeji maβbe njaafee, be njaba ngadane *battisma ⁴ hano no dum winndiraa nder dewtere annabi *Esaaya wi'aa :

*Daane no huuba nder ladde yeeruure no wi'a :
Ciryee laabi di Joomiraawo tokkata,
moyyinee di ngam garki makko.*

⁵ *Nadere fuu hebbinee,
waamnde e yolde fuu leynee,
guurti oonyidi ndartinee,
laabi bonudi moyyinee.*

⁶ *Neddo fuu hi'an kisinam Alla.**

⁷ Himbe dubbe ngari to Yahaaya ngam o wadana be *battisma. Nden o wi'i be :

—Onon bibbe bolle ! Moy wi'i ndoggonon tikkere Alla waroore ? ⁸ Ngadee ko hollata on tuubii. Nde on mbi'i nder berde moodon on jippotoobe he *Ibrahim, miin mi wi'an on : Alla no waawi wayli kaaye dee, de laatoo taaniraabe *Ibrahim. ⁹ Joonin jammberere aagaama ngam soppude dadi ledde. Ndenne, lekki fuu ki rimataa bibbe lobbe, no soppetee, faddee nder hiite.

¹⁰ Himbe dubbe yami mo, mbi'i :

—Ndenne, dume min kaani wadude ?

¹¹ Nden o jaabii be, o wi'i :

* **3:6** 3.6 Esaaya 40.3-5

—Nedfo fuu jogiido toggooje didi, hokka mo walaa worre. Jogiido nyaamdu duu, wada hano non.

¹² *Jaboobe janngal duu ngari faa ngadane *batisma, be yami mo, be mbi'i :

—Moodibbo, dume min kaani wadude ?

¹³ Yahaaya jaabii kambe duu, wi'i :

—To beydee dow ko mbi'adon njabon.

¹⁴ Soogeeji gom duu yami mo, mbi'i :

—Minen nee, dume min kaani wadude ?

O jaabii be, o wi'i :

—To teetiree njawdi nedfo fuu semmbe semmbe. To tuumee nedfo fuu dow fewre ngam njabon ceede he mum. Ndaree he njobdi mon.

¹⁵ Himbe kaabi ngi'aay *Almasiihu. Nedfo fuu no yama hoore mum no wi'a naa Yahaaya woni *Almasiihu ? ¹⁶ Nden Yahaaya wi'i be :

—Miin, ndiyam ngadirananmi on *batisma, amma burfo kam baawde no wara. Mi fotay baa fiirtude boggi pade makko. Kanko kay, *Ruuhu Ceniido e hiite o wafiranta on *batisma.

¹⁷ Omo jogii yarorde makko ngam yaraade alkamaari makko faa laaba. O hawra gabbe makko, o loowa nder yeelu. Nden o wula nyaane ndeen nder hiite nge nyifataa abada.

¹⁸ Yahaaya no waajoo himbe dow *Habaruu lobbo, omo hollita be dow kujje dudde.

¹⁹ *Hirudus, teeti mawnum debbo mum bi'eteedo Hirudiya. Nden Yahaaya feli mo, o feli mo duu dow kujje bonde fuu de o wadannoo.

²⁰ Sey *Hirudus beydi wadude bone kaden, o uddi Yahaaya.

Gadfol batisma Iisa

²¹ Wakkati himbe fuu ngadantee *batisma, Iisa duu wafana *batisma. Wakkati o du'otonoo, sey kammu omtii, ²² *Ruuhu Ceniido jippii dow makko nder nanndi wuugaanu. Daane gom yuwi dow, wi'i :

—Aan woni Biyam korsuɗo. Aan naniranmi beldum.

Maamiraabe Iisa

²³ Wakkati Iisa fufɗi golle mum, o faanake duubi woronja (30). Nder miilooji himbe Iisa no bii-Yusufu. Yusufu duu no bii-Eli, ²⁴ Eli bii-Mattat, Mattat bii-Lewi, *Lewi bii-Melki, Melki bii-Yannaay, Yannaay bii-Yusufu, ²⁵ Yusufu bii-Mattatiya, Mattatiya bii-Amos, Amos bii-Nahum, Nahum bii-Hesli, Hesli bii-Naggaay, ²⁶ Naggaay bii-Maata, Maata bii-Mattatiya, Mattatiya bii-Semeyin, Semeyin bii-Yosek, Yosek bii-Yoda, ²⁷ Yoda bii-Yowanan, Yowanan bii-Resa, Resa bii-Jorobaabiila, Jorobaabiila bii-Salaatiyel, Salaatiyel bii-Neeri, ²⁸ Neeri bii-Melki, Melki bii-Addi, Addi bii-Koosam, Koosam bii-Elmadam, Elmadam bii-Eri, ²⁹ Eri bii-Iisa, Iisa bii-Eliyeser, Eliyeser bii-Yoorim, Yoorim bii-Mattat, Mattat bii-Lewi, ³⁰ *Lewi bii-Simeyon, Simeyon bii-Yahuuda, Yahuuda bii-Yusufu, Yusufu bii-Yonam, Yonam bii-Eliyakim, ³¹ Eliyakim bii-Meleya, Meleya bii-Menna, Menna bii-Mattata, Mattata bii-Natan, Natan bii-Daawda, ³² Daawda bii-Yesa, Yesa bii-Yobed, Yobed bii-Bo'es, Bo'as bii-Sala, Sala bii-Naason, ³³ Naason bii-Aminadabu, Aminadabu bii-Admin, Admin bii-Arni, Arni

bii-Hesruna, Hesruuna bii-Fares, Fares bii-Yahuuda, ³⁴ *Yahuuda bii-Yakuuba, Yakuuba bii-Isiyaaku, Isiyaaku bii-Ibrahim, *Ibrahim bii-Tera, Tera bii-Nakor, ³⁵ Nakor bii-Seruku, Seruku bii-Ragaw, Ragaw bii-Faleka, Faleka bii-Eber, Eber bii-Sala, ³⁶ Sala bii-Kayinan, Kayinan bii-Arfakasada, Arfakasada bii-Sem, Sem bii-Nuhu, Nuhu bii-Lemek, ³⁷ Lemek bii-Metusela, Metusela bii-Enok, Enok bii-Yaret, Yaret bii-Maleliyel, Maleliyel bii-Kayinan, ³⁸ Kayinan bii-Enos, Enos bii-Setu, Setu bii-Aadamu, Adamu bii-Alla.

4

Ibiliisa sii'ake Iisa

¹ Iisa yuwi maayo Urdun no heewi *Ruuhu Ceniido. *Ruuhu oon dowi mo nder ladde yeeruure. ² Toon Ibiliisa sii'ii mo balde lasooji didi. O nyaamaay fuy nder balde lasooji didi dee fuu faa o rafa. ³ Nden Ibiliisa wi'i mo :

—Se goonga fuu a *Bii-Alla, tilsin hayre ndee laatoo nyaamdu.

⁴ Sey Iisa jaabii mo wi'i :

—Dewtere Alla wi'i : *Hanaa nyaamdu tan nedfo wuurdata.**

⁵ Nden Ibiliisa yaari mo nokkuure toowne gom, holli mo nder mayyere hitere laamuuji duuniyaaru fuu, ⁶ wi'i mo :

—Mi hokkete baawde dow majji, di fuu, kanyi e teddungal majji fuu ngam mi hokkaama di. Midfo waawi hokki di mo muuyanmi fuu. ⁷ Nde a sujidanii kam, mi hokkete di, dii fuu.

* **4:4** 4.4 Wi'itaade Tawreeta 8.3

⁸ Sey Iisa jaabii mo, wi'i :

—Dewtere Alla wi'i : *Alla Joomiraawo maa tan kaand'aa sujidande. Kanko tan kaand'aa rewude.*†

⁹ Nden Ibiliisa yaari mo hubeere *Ursaliima, darni mo dow hoore *Juulirde mawne, wi'i mo :

—Se goonga fuu a *Bii-Alla, jikku, ¹⁰ ngam Dewtere Alla wi'i : *Alla tilsinan maleykaabe mum ndeene.* ¹¹ *Be tabbite to koyngal maada fii he hayre.*‡

¹² Sey Iisa jaabii mo, wi'i :

—Dewtere Alla wi'i : *A sii'ataako Alla Joomiraawo maa.*§

¹³ Wakkati Ibiliisa sii'ii mo iri cii'aaki fuu, sey dilli acci mo faa nde gom.

Golle Iisa nder leydi Galili

¹⁴ Iisa soyyii Galili, baawde *Ruuhu Ceniido no dow makko. Habaru makko sankitii nder leydi Galili ndiin fuu. ¹⁵ Omo waajoo nder *baajordfi *Yahudankoobe, himbe fuu no teddina mo.

Himbe Nasaratu calake Iisa

¹⁶ Nyannde gom Iisa yehi Nasaratu, wuro ngo o mawnunoo nder mum. Nyannde mum dum fotodiri *nyalaane fowteteene. O naati *waajordu hano no o woowrunoo. O ummii faa o jangga, ¹⁷ sey o hokkaa dewtere annabi *Esaaya. O taggiti nde, o fotodiri he nokku to winndaa, wi'aa :

¹⁸ —*Ruuhu Joomiraawo no dow am,

† **4:8** 4.8 Wi'itaade Tawreeta 6.13 ‡ **4:11** 4.11 Jabuura 91.11-12

§ **4:12** 4.12 Wi'itaade Tawreeta 6.16

ngam o subake kam,
ngam talkaabe mbaajee *Habaruu lobbo.
O lili kam ngam nanngaabe kaalanee joofol
mum'en,*

*wumbe duu, bumtinol mum'en,
torraabe keba dimdinol mum'en.*

¹⁹ *Himbe duu kaalanee wakkati mo Joomiraawo
wannginta moyyere mum.†*

²⁰ O taggi dewtere ndeen, o hokkiti deenoowo
*waajordu nduun, o joodii. Wonnoobe toon fuu
puttini gite he makko. ²¹ Sey o wi'i be :

—Ko nanudon nder dewtere Alla ndee, tabbiti
handden.

²² Be mani mo be fuu. Haalaaaji lobbi burtidi
nder hunnduko makko diin duu haaydini be.
Nden be mbi'i :

—Hanaa o bii-Yusufu naa ?

²³ Iisa wi'i be :

—Sikka fuu walaa, on ngadanan kam banndol
ngool mbi'on : « Cawroowo, sawru hoore maa ».
On mbi'an kam kaden : « Do duu wuro maa
non. Ndenne, wafu ko min nani ngadfaa nder
Kafarnahum. »

²⁴ Iisa beydi wi'ude be kaden :

—Nde goonga mido wi'a on, annabiijo fuu
jabbataake nder wuro mum. ²⁵ Goonga mido
haalana on, nder jamaanu annabi Eliya, be
goriraabe mum'en maayunoo no duudi nder
leydi *Isra'el. Wakkati ndiyam wafunoo duubi
tati e lebbi jeegom tobaayno, rafo manngo gom

* **4:18** 4.18 Wobbe mbi'i « O moyti kam ». Nder finaa-tawaa
Isra'ilankooɓe, mawɓe no moyta nebbam dow ko'e laamiibe,
annabiibe e cakkanooɓe Alla ngam ɗum holla ko Alla subake
joomum faa ngollana himbe. † **4:19** 4.19 Esaaya 61.1-2 ; Esaaya
58.6

wadiino nder leydi ndiin fuu. ²⁶ Amma Eliya lilaaka he baa gooto mabbe, sey he debbo mo gorum maayi gom, debbo jeyaado Sarepta nder leydi Sidon. ²⁷ Nder jamaanu annabi Eliisa, seppinbe no duudunoo nder *Isra'el. Amma baa gooto mabbe nyawtaaka, nde hanaa Naaman, jeyaado leydi Siriya.

²⁸ Wakkati wonnoobe nder *waajordu nduun, nanunoo haala kaa, ka mettini berde mabbe sanne. ²⁹ Be nanngi Iisa be njaari mo gada wuro ngoon. Be njaari mo toon dow hoore waamnde nde dow mum, wuro ngoon nyifa, ngam be tutoo mo o saama ley. ³⁰ Amma Iisa feeri hakkune mabbe, dilli.

Iisa sawrii laddaado gom

³¹ Iisa yehi Kafarnahum nder leydi Galili. *Nyalaane fowteteene gom o naati *waajordu omo waajoo. ³² Waaju makko haaydini be ngam he baawde o waajorii be.

³³ Gorko gom, mo ginnaaru woni dow mum no tampinaa no tawaa nder *waajordu nduun. Sey ginnaaru nduun huubi daane toowne, wi'i :

³⁴ —Hey! Iisa mo Nasaratu, dume ngidaa wafude min? A wari faa mbaraa min naa? Mid'o anndi moy woni ma. A Ceniido yuwdo to Alla !

³⁵ Sey Iisa laayani ginnaaru nduun, sajiti he mayru, wi'i :

—Mabbu hunnduko maa, takkita mo !

Ndu libi gorko oon hakkune himbe. Ndu takkita mo, walaa to ndu nawni he banndu makko. ³⁶ Dum haaydini himbe been fuu. Nden be tinni ibe yamodira, ibe mbi'a :

—Iri kaye woni haala kaa? Ngam haala makko kaa no woodi baawde e semmbe. Omo dawrana baa ginnaaji, idi takkitoo neddo.

³⁷ Habaru Iisa oo sankitii nder leyde deen fuu.

Iisa yamɗintini nyawbe dubbe

³⁸ Iisa wurtii *waajordu nduun, yehi wuro Simon Piyer. Eso Simon Piyer debbo no wondi wulowulo naawngo, be yami Iisa walla mo.

³⁹ Iisa turii dow makko, tilsini wulowulo ngoon hela. Ngo heli, debbo oon yamɗiti, ummii wakkati mum da, jabbii be.

⁴⁰ Ko naange yani, woodube nyawbe, nyawirbe nyawuuji ir iriiji fuu ngaddi nyawbe mum'en to makko. O deki juude makko dow mabbe, o yamɗintini be, be fuu, gooto gooto.

⁴¹ Ginnaaji diin no takkitoo himbe heewbe, no kuuba, no mbi'a :

—Aan woni *Bii-Alla.

Amma Iisa no sajito he majji, omo hada di haalude, ngam idi anndi kanko woni *Almasiihu.

Iisa no waajoo filla Laamu Alla

⁴² Ko weeti, Iisa wurtii Kafarnahum, yehi nder nokkuure yeeune gom. Himbe heewbe tinni no tefa mo faa ngiitowi mo. Be njabaay o seeda he mabbe kaden. ⁴³ Amma Iisa wi'i be :

—No tilsu mi waajoo *Habaruu lobbo dow Laamu Alla nder gure feere feereje. Ngam majjum wadi lilowaami.

⁴⁴ Iisa yehi no waajoo nder *baajordfi leydi Yahudiya.

5

Noddol aahiibe Iisa aranbe

¹ Nyannde gom, Iisa no darii dow fonngo peta Genesaret*, jama'aare no dow makko no billodira ngam hettinoo haala Alla. ² Iisa holliri laanaaji dīdī gom no panndi dow fonngo peta ngaan. Nanngoobe liyyi gom mburtii nder majji no loota taaruuji mum'en. ³ Simon bi'eteedo Piyer no tawa nder mabbe. Sey Iisa naati nder laana makko, wi'i mo, o awyoo ka seɗɗa, be mbodɗoo fonngo ngoon. Iisa joodii nder makka tinni no waajoo jama'aare ndeen. ⁴ Wakkati o hantunoo waaju makko, o wi'i Simon :

—Yah to luggidi, padɗon taaruuji mon, aan e banndiraabe maa, nanngon liyyi.

⁵ Simon jaabii Iisa, wi'i mo :

—Moodibbo, min mbaalii miden ngolla, min kebaay baafuy. Amma ngam a haali, mi fadɗan taaruuji dīin.

⁶ Wakkati be padɗunoo dī, dī nanngi liyyi dūɗɗi faa dī puɗɗi serkude. ⁷ Nden be noddi banndiraabe mabbe gom wonbe nder laana feereha gom ngara mballira be. Be ngari, be kebbini laanaaji dīdī dīin fuu, faa dī kosi rufude. ⁸ Wakkati Simon hi'unoo dūm, o dīcīi yeeso Iisa, o wi'i mo :

—Moodibbo, wofɗam, ngam miin mi gadoowo hakke.

⁹ Simon haalani Iisa haala kaa ngam kanko e wondube he makko been fuu, dūudal liyyi

* **5:1** 5.1 Peta ngaa duu no inndiree peta Galili.

nanngaadi dñi haaydini be. ¹⁰ Yakuuba e Ya-haaya fiɓɓe Jebede gollidoobe he Simon been duu, dñm haaydini be. Nden Iisa jaabii Simon wi'i mo :

—Taa hulu, ɓaawo hannden a laatoto nann-goowo himbe.

¹¹ Wakkati be panndini laanaaji maɓɓe, be mboppi di, dñi fuu, be tokki Iisa.

Nyawtol ceppindo gom

¹² Nyannde gom gorko ceppindo gom wari, tawi Iisa nder wuro gom. Wakkati o hi'unoo Iisa, o turni yeeso makko faa he leydi, o wi'i mo :

—Moodibbo, nde nii a jabi, aɗa waawi yamɗintinde kam.

¹³ Sey Iisa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i :

—Mi jabi, yamɗitin !

Wakkati mum da, gorko oon yamɗiti. ¹⁴ Nden Iisa wi'i mo :

—To haalan dñm nedɗo fuu. Amma yah holloy hoore maa *cakkanoowo Alla, ngadaa cakkol ngol *Muusa tilsini wadee ngam hollude himbe ko sikka fuu walaa a yamɗiti.

¹⁵ Amma baa nii ko Iisa haɗi mo haalande himbe, habaru oo sankitake nokku fuu. Jama'aare warta, no hawra to makko ngam hettinaade waaju makko e yamɗintineede he nyawuuji mum'en. ¹⁶ Iisa duu wakkati warde wakkati no wurto yeha nder nokkuuje jeewɗe ngam du'oo.

Iisa yamɗintinii bonnguujo gom

¹⁷ Nyannde gom Iisa no waajoo, tawi *Fari-isa'en e jannginoobe *Tawreeta, yuwɓe gure

Galili, Yahudiya, e *Ursaliima fuu no njoofdii doon hadde makko. Baawde Alla Joomiraawo no wondi he makko omo yamdintina nyawbe. ¹⁸ Wobbe ngaddi gorko bonnguujo gom no fukkinnaa dow kooyirngal maaybe. Ibe tefa nannude mo nder suudu ndu Iisa woni nder mum ngam be pukkina mo yeeso makko. ¹⁹ Amma be kebaay fuu no be nanniri mo ngam jama'aare woodi sanne. Sey be yeenyidi he makko dow suudu nduun. Be kunci ndu, be njippini mo caka himbe fuu yeeso Iisa. Omo fukkii dow kooyirngal maaybe ngaal.

²⁰ Wakkati Iisa hi'unoo no goondinol mabbe foti, o wi'i bonnguujo oon :

—Higo, hakkeji maa njaafaama.

²¹ Sey jannginoobe *Tawreeta e *Fariisa'en tinni no mbi'a nder berde mum'en :

—Dume wadi gorko oo no bonna innde Alla ? Moy waawi yaafaade hakke se hanaa Alla ?

²² Iisa faami miilooji mabbe, jaabii be, wi'i :

—Dume wadi ko odon miiloo ir miilooji dɔi nder berde moodon ? ²³ Dume buri hoyde hakkune wi'ude bonnguujo oo « Hakkeji mum njaafaama » naa « O ummoo, o dilla » ? ²⁴ Amma mido hidi paamon ko *Bii-Neddo no jogii baawde yaafaade hakkeji himbe nder duuniyaaru nduu.

Sey o wi'i bonnguujo oon :

—Mido haalane : « Umma, hooyu kooyirngal maaybe ngal ngaddirefaa, hootu. »

²⁵ Wakkati mum da, bonnguujo oon ummii yeeso himbe fuu, hooyi kooyirngal mum, hooti,

no yetta Alla. ²⁶ Dum haaydfini himbe fuu, be tinni ibe njetta Alla. Kulal nanngi be, be mbi'ii :
—Hannden en ngi'ii haayne.

Lisa noddɪ Lewi bi'eteedo Matta

²⁷ Gada bonngitol gorko oo, Iisa wurtii, hi'i jaboowo janngal gom bi'eteedo Lewi no joodii nder suudu janngal, nden wi'i mo :

—Tokkam !

²⁸ Sey Lewi acci are mum fuu, ummii, tokki mo.

²⁹ Lewi wadɪ nyaamduuji ir-iriiji ndefaa wuro mum ngam Iisa. Jabooɓe janngal dɗuɓɓe e himbe gom no nyaamda he mabɓe. ³⁰ Sey *Fariisa'en e jannginoobe mabɓe puɗɗi no nguuntoo, no mbi'a *aahiibe Iisa :

—Dume wadɪ oɗon nyaamda, oɗon njarda he *jabooɓe janngal, he wadɗooɓe hakke ɓee ?

³¹ Sey Iisa jaabii be, wi'i :

—Nyawɗo haajaa cawroowo hanaa jamɗudo.

³² Mi waraay noddude miiloobe kam'en no dar-tiibe. Mi waraana ngam anndube kam'en no wadɗooɓe hakke faa ɓe tuuba.

Yamɗe dow suumayeere

³³ *Fariisa'en gom mbi'i Iisa :

—Aahiibe Yahaaya gaɗoowo *batisma no cumoo sanne, ibe ndu'oo duu, non aahiibe amin duu ngadata. Amma *aahiibe maada kay, no nyaama, no njara !

³⁴ Iisa jaabii be wi'i :

—Oɗon mbaawi suuminde warɓe ɓanngal, wakkati ɓanjudo oon no wondi he mabɓe naa ?

³⁵ Amma nyalaade ngaran de banjudo oon sutetee hakkune mabbe. Nder balde deen be cuumoto.

³⁶ Nden Iisa wadani be kippol haala ngool, wi'i be :

—Nedfo fuu serkataa kotal kesal, itta lefol he maggal nyoota he kotal kiinngal. Nde joomum wadi dum, no bonnan kesal ngaal, tawa lefol kesol ngool duu yaadaay he kiinngal ngaal.

³⁷ Kaden duu, nedfo fuu loowataa cabiijam kesam nder sumalleeji kidfi. Nde joomum wadi dum, cabiijam kesam daam fusan di, dam rufa, sumalleeji diin duu mursee. ³⁸ Amma cabiijam kesam nder sumalleeji kesi haani loowee.

³⁹ Nedfo fuu yari cabiijam kidfam, hidaa kesam, ngam joomum no wi'an kiidfam daam buri welde.

6

Iisa Jom nyalaane fowteteene

¹ *Nyalaane fowteteene gom, Iisa he *aahiibe mum no peddita gese alkamaaje, sey *aahiibe been tinni no mborsoo camme alkama, no molma de, no yakka. ² Nden *Fariisa'en gom mbi'i be :

—Ko wadi odon ngada ko hadaa nder *nyalaane fowteteene ?

³ Sey Iisa jaabii be, wi'i :

—On njanngaay ko Daawda wadunoo wakkati kanko he yaadiraabe makko fuu ndafanoo ? ⁴ O naati nder suudu Alla, o adi buuru ittanaado Alla oon, o nyaami. O hokki mo yaadiraabe makko.

*Tawreeta duu wi'aana ko *cakkanooŋbe Alla tan kaani nyaamude mo.

⁵ Iisa wi'i be kaden :

—*Bii-Nedŋo woni jom *nyalaane fowteteene.

⁶ *Nyalaane fowteteene gom, Iisa naati *waa-jordu gom omo waajoo. Gorko gom mo junngo mum nyaamo waati no tawa nder mayru.

⁷ Jannginoobe *Tawreeta e *Fariisa'en no kora Iisa, ngi'a nde o nyawtan godŋo nder *nyalaane fowteteene, nden be keŋa ko be pelirta mo.

⁸ Amma Iisa no anndi miilooji maŋŋe. Sey o wi'i gorko mo junngo mum waati oon :

—Umma, dara yeeso himbe.

Gorko oon ummii, darii. ⁹ Iisa wi'i jannginoobe *Tawreeta e *Fariisa'en been :

—Midŋo yama on : Nder *nyalaane fowteteene, ŋume haani wadeede ? Ko woodi naa ko boni ? Dannude nedŋo naa halkude mo ?

¹⁰ Iisa daari be, be fuu, nden o wi'i gorko oon :

—Foortu junngo maa !

Gorko oon foorti junngo mum, ngo yamŋiti.

¹¹ Berne jannginoobe *Tawreeta e *Fariisa'en metti sanne. Sey be kaaldi caka maŋŋe no be ngaddata he Iisa.

Cubaaki lilaabe Iisa sappo e dŋo

¹² Nyannde gom, Iisa yeenyi waamnde faa du'oo. O waali omo du'oo. ¹³ Ko weeti sey o noddi *aahiibe makko, o subii sappo e dŋo nder maŋŋe, o wadŋi be *lilaabe. ¹⁴ Simon mo o inndiri Piyer, he minyum Andiire, Yakuuba, Yahaaya, Filipa, Bartolome, ¹⁵ Matta, Tomas, Yakuuba bii-Alfee, Simon kiranoowo suudu baaba, ¹⁶ Yahuuda bii-Yakuuba, kam e Yahuuda

Iskariyot, mo yahde yeeso jammboytoo Iisa.
 *Aahiibe sappo e dīdo bee ngoni subaaabe ngafa
 *lilaabe.

Iisa yamdintini himbe dubbe

¹⁷ Iisa jippodii he maɓɓe waamnde ndeen,
 darii nder nokkuure yaajune gom. Dubbe
 nder *aahiibe makko no tawa toon. Jama'aare
 yuwne leydi Yahudiya, *Ursaliima e gure ti-
 imooje Maayo Manngo, illa Tirus faa Sidon fuu
 no tawaa nder nokku oo. ¹⁸ Be ngari ngam
 hettinaade mo, he ngam be nyawtee duu. Be
 ginnaaji bondi torrūnoo, coptinaama. ¹⁹ Himbe
 bee fuu no ngidī meemude mo ngam baawde no
 mburtoo nder makko no yamdintina be, be fuu.

Barkinaabe e hudaabe

- ²⁰ Iisa yeewi *aahiibe mum, wi'i :
 —On mbelii ko'e, onon talkaabe,
 ngam onon njeyi Laamu Alla.
- ²¹ On mbelii ko'e, onon rafaabe jooni,
 ngam on kaaran.
 On mbelii ko'e, onon woyooɓe jooni,
 ngam on njalan.
- ²² On mbelii ko'e nde himbe mbanyii on, mboppi
 on,
 njennii on, mbonnii inde moodon ngam
 *Bii-Neddo.
- ²³ Non maamiraaɓe maɓɓe torrirnoo
 annabiibe artube on. Amma nyannde mum,
 kuubeɓe ngam welwelo. Baraaje mawde no
 ndoomi on nder kammu.
- ²⁴ On mbonii, onon riikuɓe,
 ngam on kebii mbaka moodon.
- ²⁵ On mbonii, onon haarɓe jooni,

ngam on ndafetee.

On mbonii, onon jaloobe jooni,
ngam berde moodon no mettan, on mboyan.

²⁶ On mbonii, nde himbe fuu manii on,
ngam non maamiraabe mabbe ngadannoo
annabiibe fewreebe.

Ngidee waybe moodon

²⁷ —Onon hettinaniibe kam, mido wi'a on : « Ngidee waybe moodon, ngadanee wanyube on ko woodi. ²⁸ Eelee Alla mbarkina naaloobe on, ndu'anee torroobe on duu. ²⁹ Nde goddo feenyii ma dow gabbugal, linnyu mo ngalto duu. Se goddo teetii jabbaare maa, taa hadu mo toggoore maa. ³⁰ Yamudo ma fuu, kokkaa dum. Se neddo teeti ko njeydaa, accan mo dum. ³¹ Ngafirane himbe no ngiddon be ngadana on.

³² Se hidube on tan ngidoton, baraaje deye keboton ? Baa wadoobe hakke no ngidi hidube dum'en. ³³ Se wadanoobe on ko woodi tan ngadanton ko woodi, baraaje deye ngiddon hebude ? Baa wadoobe hakke non ngadata.

³⁴ Se be miilidon mbaawi yobude on tan kokkoton nyamaane, baraaje deye keboton ? Baa wadoobe hakke no nyalmo wadoobe hakke hano mum'en, ngam be njobee nyamaane mabbe. ³⁵ Amma onon, ngidee waybe moodon, ngadanon be ko woodi. Nyalmee tawa on tammaay baafuy he mabbe, ngam Alla no wonnana be njettataa, kam'en e bonbe duu. Nde on ngadiri nii on keban baraaje mawde. On laatoto bibbe Alla Toowdo. ³⁶ Laatee jom'en yurmeene hano no Alla Baabii'on laatori jom yurmeene. »

To kiitee wobbe

³⁷ —To kiitee himbe, on kiitataake. To ndekee gacce dow wobbe, onon duu on ndekantaake gacce. Njaafee himbe, on njaafetee. ³⁸ Kokkee himbe, on kokketee. Se on kokkii, on etirantee etirgal lobbal, kebbinaangal faa no rufa. Nden ko hoddi dum duu mbanjanedon dum nder gawargal moodon. Ngam etirgal ngal etirton, kannal etirantedon.

³⁹ Gafa mum Iisa beydi banndol ngool, o wi'i be :

—Bumdo no waawi dowde bumdo naa ? Se dum wadi, hanaa sey be fuu dido, be caamowan nder ngayka naa ? ⁴⁰ Aahijjo burataa moodibbo mum. Amma aahijjo kumnudo jannde mum fuu no laatoto hano moodibbo mum.

⁴¹ Ko wadi ko ada hi'a kudfel nder hitere bannda, amma a hi'ataa bonjariyal gonngal nder nde maada ? ⁴² Noy mbaawirtaa wi'ude bannda : « Banndam, accu mi ittane kudfel gonngel nder hitere maa », amma aan kay, a hi'ataa bonjariyal tawaangal nder nde maada ? Munaafiki, ittu bonjariyal ngonngal nder hitere maada ginan, ngam ngi'iraa no woodiri, nden kebaa no ittirdaa kudfel tawaangel nder hitere bannda ngel.

Lekki no annditiree bibbe mum

⁴³ —Lekki lobbi rimataa ko boni, non duu lekki mbonki rimataa ko woodi. ⁴⁴ Ngam lekki fuu no annditiree bibbe mum. Ibbe tebataake he wuumoore gi'e, cabiije tebataake he kebbe. ⁴⁵ Neddo moyyudo, ko moyyi ko resii nder berne mum, kam hunnduko mum wurtinta. Neddo bondo duu, ko boni ko resii nder berne mum,

kam hunnduko mum wurtinta. Ngam ko heewi nder berne neddo, wurtotoo nder hunnduko mum.

Iri cuudi didi

⁴⁶ Iisa wi'i be :

—Dume wadi odon noddira kam Joomiraawo moodon, amma on ngadataa ko mbi'umi on ?

⁴⁷ Neddo fuu gardo to am hettini haalaaji am, golliri di, mi hollan on no joomum nanndi.

⁴⁸ Omo nanndi he neddo nyibudo suudu mum, wasi leydi faa yottii e tepaare, sinngi suudu mum dow mayre. Nde ndiyam tobi faa ilam wubbi ndu, dam waawtaa yinngude ndu, ngam dow tepaare ndu nyibaa. ⁴⁹ Amma kettiniido haalaaji am, golliraay di, no nanndi he nyibudo suudu dow leydi, dey wasanaay ndu sinngirde. Nde ilam wubbi ndu, wakkati gooto ndu saama, ndu sankitoo, ndu fuu.

7

Goondinol hooreejo soogeeji Rooma

¹ Wakkati Iisa hantunoo waaju mum, o ummii o naati siire Kafarnahum. ² Hooreejo soogeeji *Rooma gom no nder siire ndeen. Maccudo makko, korsudo gom nyawi faa no hosa maayde.

³ Wakkati hooreejo oon nanunoo habaru Iisa no wadee, sey o lili *Yahudankooɓe dottiiɓe gom to makko, eela mo o wara, o yamɗintina maccudo makko oo. ⁴ Dottiiɓe been ngari to Iisa, be ɗaarii mo, be ɗaariti mo, be mbi'i :

—No haani mballaa neddo oo ⁵ ngam omo hidfi lenyol meeden, kanko duu nyibi *waajordu amin.

⁶ Nden Iisa yahdi he mabbe. Wakkati be badinoo wuro hooreejo oon, sey hooreejo oon wadi lilaabe gom ngari to Iisa, mbi'i mo :

—Moodibbo, taa tampin hoore maa, ngam higiimin wi'i ko kam fotaay to naataa baade mum. ⁷ Ngam majjum wadi kam miilii, ko kam e hoore mum, haani wara to maada. Ndenne, haala maada tan heyi, maccudo makko yamdita. ⁸ Ngam kam e hoore mum, kam no woodi dawranoo be dum, kam duu no dawrana soogeeji *Rooma. Se kam tilsini gooto yaha, o yahan. Se kam wi'i goddo wara, o waran. Se kam wi'i maccudo mum wada goddum, o wadan dum.

⁹ Wakkati Iisa nanunoo haala kaa, dum haaydini mo, o yeeyitii himbe tokkuba mo been, o wi'i :

—Midfo haalana on, baa nder leydi *Isra'el fuu mi hi'aay ir goondinol ngool.

¹⁰ Wakkati lilaabe been coyitino, be tawi maccudo oon yamditi.

Iisa ummintinii bii debbo mo gorum maayi gom

¹¹ Iisa ummii Kafarnahum, yehi wuro gom wi'eteengo Nayin. *Aahiibe makko e jama'aare mawne gom no tokki mo. ¹² Wakkati o badinoo dammbugal wuro ngoon, sey o fotti himbe gom no ndonndi maaydo gom faa moobowa mo. Maaydo oo, kam tan innum e bammum ndimi.

Baaba oon maayi, inna oon duu habbanaaka. Himbe Nayin dufbe no tokki debbo oon.

¹³ Wakkati Iisa hi'unoo debbo oo, nani yurmeene makko, wi'i mo :

—Taa woy !

¹⁴ Sey Iisa badii, meemi kooyirngal maaydo oon. Ronndiibe maaydo oon ndarii, Iisa wi'i :

—Jokolle, mido wi'e : Ummodaa !

¹⁵ Sey maaydo oon ummii joodii, fufdi no haala. Iisa hokkiti mo inniiko.

¹⁶ Kulal nanngi himbe been fuu, be pudfi ibe teddina Alla, ibe mbi'a :

—Annabiijo mawdo wanngii hakkune meeden. Alla warii wallude himbe mum.

¹⁷ Habaru oo sankitii nder leydi Yahudiya fuu e seraaji mum.

Lilal ngal Yahaaya lili he Iisa

¹⁸ Ko aahiibe Yahaaya gadoowo *batisma kaalanowi Yahaaya ko Iisa wafi. Yahaaya noddi difo nder mabbe, ¹⁹ lili be to Iisa. O lili be yama Iisa nde kanko woni *Almasiihu bi'aado waran oon naa be ndooma godfo ? ²⁰ Nden worbe been ngari to Iisa, mbi'i mo :

—Yahaaya lili min to maa. O wi'i min yame nde aan woni *Almasiihu bi'aado waran oon, naa min ndooma godfo ?

²¹ Tawi nder wakkati mum Iisa yamfintini himbe dufbe nyawirbe nyawuuji feere-fereji. O riwi ginnaaji bondi. O wumtini wumbe dufbe. ²² Sey Iisa jaabii be, wi'i :

—Njehee, kaalanowee Yahaaya ko ngi'udon e ko nanudon fuu : Wumbe no mbumta, layoobe no njaha faa wooda. Seppinbe no nyawtee,

pahube no pahitee. Maaybe no ummintinee, talkaabe duu no pillanee *Habaruu lobbo. ²³ Barkinaaɗo woni mo woppaay goondinool mum ngam am.

²⁴ Wakkati lilaabe Yahaaya been ndillunoo, Iisa fudɗi fillanaade jama'aare ndeen filla Yahaaya, nden o yami be, o wi'i :

—Ko njaanodon nder ladde yeeruure, ɗume ndaaroyɗon? Huɗo ko henndu wifata ndaaroyɗon, ²⁵ naa ɗume njaadon daaroyde? Gorko borniido kolte gasude naa? Bornotoodo koltal gasuɗal e nanoowo beldum nder baade laamiido tawetee. ²⁶ Ndenne, ɗume ndaaroyɗon? Naa annabiijo njaadon daaroyde? Too, mido haalana on, Yahaaya no buri annabiijo. ²⁷ Kanko woni mo haala Alla haalunoo dow mum wi'i: *Ndaa, mi ardinan lilaado am moyyinane laawol maada.* * ²⁸ Mido haalana on, walaa dimaado nder duuniyaaru nduu burɗo Yahaaya. Amma fuu nii, burɗo famɗude nder Laamu Alla no buri mo teddude.

²⁹ Himbe fuu nanube ko Iisa wi'i, faa e jaboobe janngal njabi ko laawol Alla woni goonga. Kambe duu ngonni be Yahaaya waɗani *batisma. ³⁰ Amma *Fariisa'en e jannginoobe *Tawreeta njabaay ko Alla hidani be. Kambe ngonnoo caliibe Yahaaya waɗana be *batisma.

³¹ Nden Iisa wi'i be kaden :

—Ndenne, he ɗume mbaawmi nanndinde himbe jamaanu hannden oo? ³² Ibe nanndi he sukaabe joodiibe nder luumo, no nodda higiraabe mum'en, no mbi'a :

* 7:27 7.27 Malakiya 3.1

—Min puufanii on seeseji,
 amma on mbomaay !
 Min njimani on jimi jurminiidi,
 amma on mboyaay !

³³ Wakkati Yahaaya gaḍoowo *batisma warnoo, o nyaamataa ir nyaamduuji gom, o yarataa cabiijam, amma on mbi'ii o laddaado. ³⁴ *Bii-Nedḍo duu wari, no nyaama, no yara. On mbi'i nyaamḍe e jarḍe tan adi hakkillo makko. On mbi'i o higo *jabooḍe janngal e waḍooḍe hakke. ³⁵ Amma goonḍinbe hikmaaku Alla, no kolla nder mbuurnam mum'en ko laawol Alla no goonga.

Lisa yaafake debbo gaḍoowo hakke gom

³⁶ Fariisaajo gom noddi Iisa wuro mum ngam be nyaama. Iisa yehi wuro Fariisaajo oon, joodii, iḍe nyaamda. ³⁷ Nder wuro ngoon, no woodunoo debbo gom anndiraado pijol. Wakkati o nanunoo Iisa no wuro *Fariisaajo oon, o waddi faanu nebbam uurḍam, ³⁸ o heedi sera koyḍe Iisa. Omo woya, omo leppinira koyḍe Iisa gondi makko. Omo wunndii ḍe, omo moytira ḍe gaasa makko, omo wuja ḍe nebbam. ³⁹ Wakkati Fariisaajo noddunooḍo Iisa oon hi'i ḍum, wi'i nder berḇe mum :

—Se nii goonga fuu nedḍo oo no annabiijo, o anndannoo ko debbo meemoowo mo oo, no gaḍoowo hakke.

⁴⁰ Sey Iisa haaldi he Fariisaajo oon, wi'i mo :

—Simon, no woodi godḍum ko kaanumi haalande ma.

Simon, Fariisaajo oon, wi'i mo :

—Haalanam, Moodibbo !

41 Nden Iisa wi'i mo :

—Nyalmotoodo gom no tokkannoo himbe dīdo gom. Gooto, omo tokka dūm tammaaje cardi keme joy, ooto woygu.† 42 Amma ko be keppi yobude mo fuu, sey o yaafanii be fuu dīdo nyamaane ndeen. Caka himbe dīdo bee moy burata hidude mo nder maβbe ?

43 Simon jaabii mo wi'i :

—Midō miila mo o accanii nyamaane dūunde oon.

Sey Iisa wi'i mo :

—A haalii goonga !

44 Iisa yeeyitii debbo oon, wi'i Simon :

—A hi'i debbo oo naa ? Mi naatii hoggo maa, a hokkaay kam ndiyam mi loota koyde am. Amma debbo oo, o leppinirii koyde am gondi mum. Nden kaden o moytirii de gaasa makko. 45 A wunndaaki kam, amma kanko, illa naatumi, o accaay wunndaade koyde am. 46 A wujaay hoore am nebbam, amma kanko, o wujii koyde am nebbam uurdam. 47 Ngam majjum mido wi'e : No hakkeji makko duudiri fuu, di njaafaama, ngam o holli hidde mawne. Amma jaafanaado sedfa, hidde sedfa hollata.

48 Nden Iisa wi'i debbo oon :

—Hakkeji maada njaafaama.

49 Sey nyaamdoobe he Iisa been pudfi no mbi'a hakkune mum'en :

—Moy woni neddo jaafotoodo baa hakkeji oo ?

50 Iisa wi'i debbo oon :

—Goondinol maada hisinii ma. Yah he jam.

† 7:41 7.41 Tammal cardi gootal woni njobdi gollal nyalooma.

8

Rewbe wallirbe Iisa he njawdi mum'en

¹ Iisa no fiiloo nder ci'e e gure fuu, no waajoo filla *Habaruu lobbo, filla Laamu Alla. *Lilaabe makko sappo e dido no ngondi he makko.

² Rewbe gom, be o riiwi ginnaaji bondi dow mum'en he rewbe be o yamdintini e nyawu-uji mum'en gom duu, no ngondi he makko : Mariyaama mo Magdaala, mo Iisa riiwunoo ginnaaji jeddi dow mum, ³ Yowanna, dee-Kuja, ardiido golloobe laamiido *Hirudus, Susaana, he rewbe dubbe gom. Rewbe bee ngoni rewbe wattube njawdi mum'en mballiri Iisa e *aahiibe mum.

Kippol haala dow aawoowo

⁴ Himbe yuwi nder ci'e feere-fereje ngari kawri, ngadi jama'aare mawne filii Iisa. Nden o wadani be kippol haala ngool, o wi'i be :

⁵ —Aawoowo gom dilli faa aawowa aawdiiri mum. Nder aawre ndeen, gabbe gom caami sera laawol, de njaabaa. Nden pooli ngari coppi de. ⁶ Gere majje caami nder korkaaye. De pudfi, amma de njoori, ngam nokkuure ndeen faddataako ndiyam. ⁷ Gere majje caami to kebbe pudfata. Kebbe deen pudfidi he majje, nanngi de. ⁸ Gere majje caami nder leydi lobbiri, de pudfi, de ndimi. Wassaano fuu wadi camme hemre.

Wakkati o timmini kippol haala ngool, sey o towni daane, o wi'i :

—Jom nowru nanooru fuu, nana !

⁹ Sey *aahiibe makko yami mo mbi'i :

—Dume woni maana kippol haala ngool ?

¹⁰ Nden o wi'i be :

—Onon, Alla hokkii on baawde anndude ko suudi dow habaru Laamu muudum. Amma wobbe, he kippol haala be kaalirantee d'um. *Baa nde ibe ndaara, be ngi'ataa. Baa nde be nani, be paamataa.** ¹¹ Piirtol kippol haala ngool nii :

—Aawdiiri ndiin woni haala Alla. ¹² Sera laawol to aawdiiri ndiin saami woni nanube haala kaan. Amma wakkati be nanunoo ka, Ibiliisa waran, itta ka nder berde mabbe ngam be keppa goondinde, sako be kisa. ¹³ Korkaaye to aawdiiri ndiin saami woni nanube haala kaan, njaɓborii ka welwelo. Amma ka wadaay d'adi nder mabbe. Wakkati sedfa tan be ngoondinta. Nde nii be cii'aama sedfa tan, be mboppa ka. ¹⁴ To kebbe puɗiidi aawdiiri ndiin woni nanube haala kaan amma sakkulla, suuno njawdi e mbelirka duuniyaaru huma ka, ka heppa benndude nder mabbe. ¹⁵ Leydi lobbiri to aawdiiri ndiin saami woni nanube ka, njaɓbori ka berne worre lok. Be munyi munyaal mangal faa be ngadi barke.

Kippol haala dow fitilla

¹⁶ —Walaa kuɓboowo fitilla, nden hippira ka le'al naa sorna ka ley leeso. Amma nde nedfo hubbii fitilla, sey nii bila ka ngam ka yaynana naatoobe. ¹⁷ Huune fuu ko suudi no wanngowan nyannde gom. Ko soomaa fuu duu no somtete.

¹⁸ Ndenne, kakkilee he no nanirton kujje, ngam jogiido fuu no beydantee. Amma mo walaa oon, baa ko miilii no jogii d'um, no teetete.

Minyiraabe Iisa worbe e innii d'um'en

* **8:10** 8.10 Esaaya 6.9

¹⁹ Minyiraabe Iisa worbe e inniidsum'en ngari to Iisa, amma be kebaay yottaade mo ngam jama'aare woni no filii mo. ²⁰ Nden godfo wi'i mo ko inniiko e rimdaabe makko no ndarii yaasin no ngidi ngi'a mo. ²¹ Sey o jaabii, o wi'i :

—Inna am e rimdaabe am ngoni nanoobe e golliroobe haala Alla.

Iisa darnii duydi

²² Nyannde gom Iisa e *aahiibe mum naati nder laana, sey o wi'i *aahiibe been :

—En njolu peta ngaa.

Sey be njoli. ²³ Wakkati be njolannoo, sey doyngol adi mo. Duydi ummii dow peta ngaan, laana mabbe heewi ndiyam faa ka hosi rufude.

²⁴ *Aahiibe makko battii mo, pindini mo, mbi'i mo :

—Moodibbo, moodibbo, en maayan !

Sey o fini, o sappii henndu nduu e benkeyye deen. Dum fuu dum darii. Peta ngaan fuu wadi siw. ²⁵ Nden Iisa wi'i *aahiibe been :

—Toy goondinol moodon ?

Dum haaydini be. Be kuli, ibe mbi'odira :

—Moy woni nedfo oo, tilsinoowo baa henndu e ndiyam, di downtanoo dum oo ?

Iisa sawrii laddaado joodiido nder annyeeje

²⁶ Iisa he *aahiibe mum pedditi peta Galili faa pandowa leydi Gerasa. ²⁷ Wakkati be njippinoo gorko gom, jeyaado wuro ngoon, mo ginnaaru bondu woni dow mum, wari to Iisa'en. Gorko oo booydi he ginnaaru nduu faa ndu wadi o bornataako, o eggi nder wuro ngoon o joodowi nder annyeeje.

²⁸ Wakkati o hi'unoo Iisa, sey o huubi daane toowne, o hofi yeeso Iisa, o wi'i mo :

—Iisa, *Bii-Alla Toowdo, dume ngidaa wadude kam ? Mi naarake ma, to torram !

²⁹ Ginnaaru nduun no yeenyannoo dow gorko oo kile keewde. Indu yaara mo faa nder ladde yeeruure. Juude gorko oo e koyde mum de fuu kabbaraama callali, amma omo taya di.

Iisa tilsinii ginnaaru bondu nduun jippoo dow gorko oo. ³⁰ O yami mo, o wi'i :

—Noy mbi'etedaa ?

O jaabii, o wi'i :

—Mid'o wi'ee : « Jama'aare ».

Ngam ginnaaji dufdi ngoni dow makko.

³¹ Nden di naarii Iisa to o tilsin di di njaha nder ngaykaa laahara nga walaa fuu keerol.†

³² Hadde don sewre girooji mawne gom no durannoo dow waamnde. Ginnaaji diin naarii mo o acca di njippowo dow girooji diin. Iisa jabi, acci di. ³³ Di takkiti gorko oon, di njippowi dow girooji diin. Sewre ndeen fuu doggi simmiti waamnde ndeen. Di talliti, di caamowi nder peta ngaan, di njoolii.

³⁴ Wakkati duroobe girooji diin ngi'ii dum, be ndoggi, be kaalanowi himbe wuro ngoon e himbe seraaji maggo. ³⁵ Himbe been njehi yeewowi ko wadi. Wakkati be njottinoo to Iisa, be tawi laddanoodo oon no joodii hadde koyde makko. Omo holti, hakkillo makko duu no huubi. Kulal nanngi be. ³⁶ Warbe ngi'ii gorko

† **8:31** 8.31 Ngaykaa laahara nga walaa fuu keerol kam woni to maaybe be kebaay mbuurnam nduumiidam ngoni.

oon kaalanowi himbe no gorko laddanoofa oon nyawtiniraa. ³⁷ Himbe leydi Gerasa fuu ɗaarii Iisa dilla nder leydi mum'en, ngam kulal manngal nanngi be. Iisa naati laana, dilli.

³⁸ Wakkati be ndillannoo ndeen gorko mo ginnaaji mum ndiiwaa oon, ɗaarii Iisa acca kam tokka mo. Amma Iisa soyyiti mo, wi'i mo :

³⁹ —Hootu wuro maa, kaalowa ko Alla wafani ma fuu.

Nden o hooti, o haalanowi wuro ngoon fuu ko Iisa wafani mo.

Iisa ummintini bii-Jayrus, yamɗintini debbo mo tuuni mum tayataa

⁴⁰ Wakkati Iisa wartunoo Galili, jama'aare jabbii mo, ngam illa ndeen ibe ndoomi mo.

⁴¹ Sey Jayrus, hooreejo *waajordu oon, wari to Iisa, hofi yeeso makko, ɗaarii mo o wara wuro mum ⁴² ngam biyum debbo gooto mo o rimi no habda he yonki. Bii-Jayrus debbo oo duubi mum ngadfaay sappo e dɗi.

Wakkati Iisa fa'uno wuro Jayrus, jama'aare tokki mo faa himbe no billa mo.

⁴³ Debbo gom, mo tuuni mum heppi tayude duubi sappo e dɗi nii no tawa nder jama'aare ndeen. Ko o joginoo fuu, o watti d'm ngam o sawree, amma nedɗo fuu waawaay yamɗintinde mo. ⁴⁴ Debbo oo yuwri Iisa har gada, meemi hunduko jabbaare makko. Wakkati mum da yiiyam d'aam tayi. ⁴⁵ Iisa wi'i jama'aare ndeen :

—Moy meemii kam ?

Nedɗo maɓbe fuu wi'i hanaa kam non. Sey Piyer wi'i mo :

—Moodibbo, himbe dufɓe ngatti ma caka. Kambe ngoni no bille !

⁴⁶ Nden Iisa wi'i :

—Godɗo meemii kam, ngam mi nani baawɗe yuwi nder am.

⁴⁷ Wakkati debbo oon faamunoo ko kam waaw-
taa suudaade, sey o wari omo hodɗa, o diccii
yeeso Iisa, o haali yeeso himbe fuu ko wadi kam
meemi Iisa, e no o yamɗitiri wakkati mum da.

⁴⁸ Nden Iisa wi'i mo :

—Bannam debbo, goondinol maa danni ma.
Yah he jam !

⁴⁹ Iisa no caka haala sey godɗo yuwi wuro
Jayrus, wari, wi'i :

—Jayrus, biya debbo maayi, fotaay tampinaa
moodibbo oo kaden !

⁵⁰ Wakkati Iisa nanunoo ɗum, sey wi'i Jayrus :

—Taa hulu, goondin tan, biya daɗan.

⁵¹ Wakkati Iisa yottinoo wuro Jayrus, o accaay
nedɗo fuu nadda he makko, sey nii Piyer,
Yahaaya, Yakuuba, baaba suka oon e inna suka
oon. ⁵² Himbe fuu no cimoo, no mboya suka oon.
Nden Iisa wi'i ɓe :

—Dume woni bojji ɗii ? O maayaay, o ɗaanii
tan.

⁵³ Be njali, jaleede yawaare ngam ibe anndi ko
suka oon maayi. ⁵⁴ Iisa nanngi junngo suka oon,
towni daane, wi'i :

—Suka, umma !

⁵⁵ Yonki suka oon warti, wakkati mum da o
ummii. Iisa wi'i, ɓe kokka suka oon ko nyaamata.

⁵⁶ Ummintinol suka oon haayɗini saaroobe suka
oon sanne. Amma o wi'i ɓe to ɓe kaalan nedɗo
fuu ko wadi.

9

Iisa lili lilaabe mum sappo e dīdo

¹ Iisa noddi *lilaabe mum sappo e dīdo been. O hokki be semmbe e baawde riiwude ginnaaji e nyawtude nyawbe. ² Nden o lili be, be mbaajoo dow Laamu Alla, be njamfintina nyawbe. ³ O wi'i be :

—To neddo moodon fuu yaaru sawru, mbasu, nyaamdu, ceede, naa toggooje didi nder jahaangal ngaal. ⁴ Nder wuro fuu ngo ngardon, baade fuu nde njippidon nder mum, njoodee nder mayre sey nyannde ndilloton. ⁵ Wuro fuu ngo himbe mum njabbaaki on, nde odon mburtoo ngo, piddee sollaare koyde moodon* ngam dum laatanoo be seeda gacce mabbe.

⁶ *Lilaabe been ndilli, ibe njaha wuro warde wuro, ibe mbaajoo *Habaruu lobbo, ibe njamfintina nyawbe nokku fuu.

Wembere Hirudus

⁷ Wakkati *Hirudus, laamiido leydi Galili, nanunoo ko Iisa woni no wada fuu, hakkillo makko ndiibodiri. O nani wobbe no mbi'a Yahaaya gadoowo *battisma ummitii, ⁸ wobbe no mbi'a Eliya wannigi.† Wobbe duu no mbi'a gooto nder annabiibe aranbe ummitii. ⁹ Amma *Hirudus wi'i :

* **9:5** 9.5 Pidfol sollaare koyde aahiibe ngool no holla ko be njeeyittako be ngarta to himbe bee. Be ngidaa duu hooyude godfum mabbe, baa sollaare wuro ngoon be ngidaa ndillidde dum. † **9:8** 9.8 Yahudankoo be no ndoomi faa annabi Eliya wara nder balde cakittoofo.

—Mi tayi hoore Yahaaya. Moy woni mo nananmi kujje dee fuu no kaalee dow mum oo ?
Nden o tefi no watta o hi'a Iisa.

Iisa nyamnii worbe ujunaaji joyo

¹⁰ Wakkati *lilaabe been ngartunoo, be kaalani Iisa ko kam'en ngadi fuu. Nden o ummodi kambe tan ngam be pa'a har siire Baytisayda.

¹¹ Wakkati jama'aare ndeen nanunoo be ndil-lan, sey nde tokki mo. Nden o jabbii nde. O waajii nde dow habaru Laamu Alla. O sawri haajaabe sawreede duu.

¹² Wakkati hiirunoo, *lilaabe sappo e difo been battii Iisa, mbi'i mo :

—Do nder ladde ngonden. Accu jama'aare ndee yaha nder gure e dad'dooji seraaji dñi, ngam be keba to be njippoo e to be nyaami.

¹³ Nden Iisa wi'i be :

—Onon e ko'e moodon, kokkee be ko be nyaamata !

*Aahiibe been njaabii mo, mbi'i :

—Ko min njogii fuu buraay buuruuje joy e liyyi dñi. Naa a hid'aana min coodanowa himbe bee fuu nyaamdu non ?

¹⁴ Worbe tawaabe toon tan no ngada worbe ujunaaji joyo.

Nden Iisa wi'i *aahiibe mum :

—Njonnee be cefe-cefe, sewre fuu wada hano himbe woygu.

¹⁵ Be njonni be cefe-cefe faa neddo mabbe fuu hebi to joodii. ¹⁶ Iisa hooyi buuruuje joy e liyyi dñi dñi, tiggiti, yetti Alla. O helti buuruuje deen e liyyi dñi o hokki *aahiibe been njeddana jama'aare ndeen. ¹⁷ Himbe fuu nyaami faa kaari.

Kelte koddiiɗe ɗeen kawra, ɗe kebbini kandeeje sappo e ɗiɗi.

Piyer wi'i Iisa woni Almasiihu

¹⁸ Nyannde gom wakkati Iisa wonnoo feere mum no du'oo, *aahiibe makko no tawaa hadde makko. Sey Iisa yami be, wi'i :

—Moy himbe mbi'ata ngonmi ?

¹⁹ Nden be njaabii mo, be mbi'i :

—Wobbe no mbi'a aan woni Yahaaya gaɗoowo *baisma. Wobbe to mum'en, aan woni Eliya. Wobbe duu no mbi'a a gooto nder annabiibe aranbe ummitiɗo.

²⁰ Iisa yami be, wi'i :

—Dey onon nee, moy mbi'oton ngonmi ?

Piyer jaabii mo, wi'i :

—Aan woni *Almasiihu mo Alla !

²¹ Iisa foodi noppi maɓbe wi'i to be kaalan ɗum nedɗo fuu. ²² Nden o wi'i be :

—No tilsi *Bii-Nedɗo torree sanne. Mawbe *Yahudankoobe, hooreebe *cakkanoobe Alla e jannginoobe *Tawreeta tottitoo mo. O waree, nden o ummitoo nyannde tatabere.

²³ O wi'i be, be fuu :

—Muuyɗo tokkude kam fuu, acca daarude hoore mum, hooya *leggal mum bardugal nyannde fuu, tokka kam. ²⁴ Ngam gidɗo hisinde yonki mum, mursan ki. Amma mursuɗo ki ngam am, hisinan ki. ²⁵ Dume kebol duuniyaaru nduu fuu nafirta nedɗo, nde joomum mursi yonki mum ?

²⁶ Miin, *Bii-Nedɗo, caliɗo kam miin e haalaaji am ɗii fuu yeeso himbe, mi saloto ɗum nde mi wari nder teddungal am, e nder teddungal *Baaba am e maleykaabe mum seniibe.

²⁷ Goonga kaalananni on : Nder tawaabe do bee hannden, wobbbe maayataa ngi'aay Laamu Alla.

Mbaylitaaki tagaadi Iisa

²⁸ Balde jeetati gada ko Iisa wi'i dow hoore mum, o nyakki dow waamnde faa o du'oo. Piyer, Yahaaya e Yakuuba no ngondi he makko. ²⁹ Wakkati o du'otonoo, tagaadi yeeso makko waylitii. Kolte makko ndawni tar faa no yelkitoo. ³⁰ Wakkati mum da himbe dido gom, *Muusa e Eliya mbanngi. ³¹ Be mbanngidi teddungal, ibe kaalda he Iisa. Be kaaldi he makko dow no o humnirta golle makko har maayde makko nder *Ursaliima.

³² Piyer e yaadiraabe mum no dfaanii doyingol mabbe moddi. Ko be pini, sey be ngi'ii teddungal Iisa e worbe dido wondube he makko been. ³³ Wakkati himbe dido been ceedunoo he Iisa, sey Piyer wi'i mo :

—Moodibbo, no woodi ko tawaaden do. Accu min nyifa hukumuuji tati : Aan worru, *Muusa worru, Eliya worru.

Piyer haaldi he Iisa, amma anndaa ko woni no wi'aa.

³⁴ Wakkati Piyer wonnoo no haala, luuldere gom wari, suddi be. Luuldere jippiine dow mabbe ndee wafi *aahiibe been kuli sanne. ³⁵ Daane gom yuwi nder luuldere ndeen, wi'i :

—Oo woni Biyam mo cubiimi. Kettinane mo !

³⁶ Ko daane ndeen deyyi, Iisa tan be ngi'ii. *Aahiibe been njogii ko wafi dum caka mum'en. Nder balde mum walaa mo be kaalani ko be ngi'ii.

Iisa sawri suka laddaado

³⁷ Jaangoore mbaylitaaki tagaadi Iisa, wakkati Iisa e *aahiibe mum tato been njippinoo waamnde ndeen, jama'aare mawne gom wari jabbi Iisa. ³⁸ Sey nder jama'aare ndeen, gorko gom huubi, wi'i :

—Moodibbo, mi n̄aarake ma, yeewanam biyam gorko oo, kanko tan ndimumi.

³⁹ Ginnaaru gom woni dow makko. Nde ndu yeenyii mo, ndu dimmba mo, o tinno omo hacca faa nguufu waanjonoo mo. Ndu accataa mo, sey to o nawnake ko ndu yoofa mo. ⁴⁰ Mi n̄aarake *aahiibe maa ndiiwa ndu, amma be keppe.

⁴¹ Sey Iisa jaabii mo, wi'i :

—Hey onon himbe jamaanu bonɗo, be ngoondinaay ! Faa nde ngondanmi he moodon ? Faa nde tinnotoomi mido munyana on ? Waddu suka maada do !

⁴² Wakkati suka oon badinoo, sey ginnaaru nduun libi mo. Ndu tinni indu dimmba mo. Iisa sajiti he mayru ndu takkitoo suka oon. O sawri suka oon, o hokkiti dum bammum.

⁴³ Wonbe toon been fuu nanngi kundule mum'en, baawde Alla mawde haayɗini be.

Wakkati Iisa hi'unoo ko golleeji mum dii haayɗini jama'aare ndee fuu, sey o wi'i *aahiibe makko :

⁴⁴ —Onon, korkitee noppi mon, kettinodon ko kaalanmi : *Bii-Neddo no jammбетee, watee nder juude.

⁴⁵ Amma *aahiibe makko paamaay maana haala kaa. Ka laabanaay be, ibe kula duu yamude mo.

Moy buri teddude ?

⁴⁶ Geddi ummii hakkune *aahiibe Iisa dow burdo teddude nder mabbe. ⁴⁷ Iisa no anndi ko woni nder berde mabbe, sey o nanngi junngo cukalel gom, o darni hadde makko, ⁴⁸ o wi'i be :

—Jabbiido cukalel ngel dow innde am, miin jabbii. Jabbiido kam, jabbake lildo kam. Ngam burdo leesude hakkune moodon, kam woni burdo teddude nder moodon.

⁴⁹ Sey Yahaaya fiirti hunnduko, wi'i :

—Moodibbo, min ngi'ii goddo no riiwa ginnaaji bondi he innde maa. Min kadi mo ngam o wondaa he meeden.

⁵⁰ Iisa jaabii mo, wi'i :

—To kadee mo, ngam mo yeddaay on fuu, no wondi he moodon.

Himbe leydi Samariya calake jabbaade Iisa

⁵¹ Wakkati yeencinol Iisa dow kammu badinoo, Iisa e hoore mum adi anniya yahde *Ursaliima. ⁵² O lili *lilaaibe makko ardo mo. Be ndilli be naatowi nder wuro leydi Samariya gom ngam be ciryanoo Iisa ko haajaa fuu. ⁵³ Amma himbe wuro ngoon calii jabbaade Iisa ngam be anndi ko *Ursaliima o fa'i. ⁵⁴ Ko Yakuuba e Yahaaya ngi'unoo dum, sey be mbi'i :

—Moodibbo, ada hidi min mbi'a hiite yuwa dow jippoo nyaama be naa ?

⁵⁵ Iisa yeeyitii be, duki be. ⁵⁶ Sey be njehi wuro feerewo gom.

No Iisa tokkirtee

⁵⁷ Iisa'en no he laawol sey neddo gom wi'i mo :

—Mi tokkete mi yaha to njehataa fuu.

⁵⁸ Iisa jaabii mo, wi'i :

—Junkuuji no ngoodi gayde, pooli duu no ngoodi cuudi, amma *Bii-Neddo walaa baa nokku to fukkoo, fowtina hoore mum.

⁵⁹ Iisa wi'i goddo :

—Tokkam !

Amma neddo oon jaabii mo, wi'i :

—Moodibbo, accu mi moobowa baaba am ginan.

⁶⁰ Sey Iisa wi'i mo :

—Accu maaybe mooba maaybe mum'en. Aan kay, yah waajowa habaru Laamu Alla.

⁶¹ Goddo wi'i Iisa :

—Mi tokkete, Moodibbo. Amma accu mi waynitowo hoggo am ginan.

⁶² Iisa jaabii neddo oo, wi'i :

—Neddo fuu dekufo junngo mum dow demirgal, nde yeeyitake, walaa ko nafataa nder Laamu Alla.

10

Iisa lilii aahiibe mum lasooji tato e sappo e dīdo

¹ Gada ekkintinol dow no Iisa tokkirtee, Iisa subii kaden *aahiibe lasooji tato e sappo e dīdo, liliri dīddīdo, be ardoo mo nder wuro fuu e nokku fuu to o haani yahde. ² O wi'i be :

—Ko hettee no dūudi, hettoobe dūudaa. Ndenne, eelee Jom hetto oon lilda hettoobe nder gese mum. ³ Njehee, mi lilii on he himbe odon nanndi baali hakkune pobbi. ⁴ To njaaree baafuy. To njaaree albey, to njaaree mbasu, naa pade. Dow laawol, to on cannodiree he himbe cannodirol juungol. ⁵ Baade nde naatudon fuu,

cannon joomiinde ginan, mbi'on : « Jam jippoo dow baade ndee. » ⁶ Nde neddo mo jam non, barke du'aa'u moodon tabbitan he makko. Nde o hanaa jom jam duu, o hebataa barke du'aa'u moodon. ⁷ Njoodfee nder baade nde mbernadon. Ko be kokki on fuu nyaamon, njaron, ngam no haani golloowo fuu heba njobdi mum. To ngadee naata-wurto nder baade fuu. ⁸ Wuro ngo naatudon nder mum fuu, nde on njabbaama, ko ngaddanadon fuu nyaamon. ⁹ Njamdintinon nyawbe tawaabe toon, mbi'on be : Laamu Alla badake on. ¹⁰ Amma wuro fuu ngo naatudon, nde on njabbaaka nder maggo, njehee nder laabi maggo, mbi'on : ¹¹ « Min pidfii baa sollaare wuro moodon takkinoone he koyde amin he moodon. Amma anndee ko Laamu Alla badake. » ¹² Midfo haalana on : Nyannde darnjal, kiite wuro ngoon no buran kiite *Sodooma naawde.

¹³ O wi'i siire Korasin :

—Korasin, a boni ! Bone saaman dow maa, aan Baytisayda ! Nder moodon Alla wadi kujje kaaydiniide. Ngam nde nii kaayde de Alla wadunoo nder moodon deen, o wadunoo de nder Tirus he nder Sidon, nden tawan wonbe nder majje tuubinoo ila. Be boornakeno saakuuji, be njoodakeno nder ndooni, ngam hollude ko be tuubii. ¹⁴ Ndenne nyannde darnjal, kiite moodon no buran kiite Tirus e Sidon naawde. ¹⁵ Aan duu Kafarnahum, ada miiloo a townetee faa dow naa ? Too, a leynetee faa ley toon nder laahara.

¹⁶ Iisa wi'i *aahiibe mum kaden :

—Kettinaniido on fuu, miin hettinanii. Caliido on fuu, miin salii. Caliido kam duu, salake lildo

kam.

¹⁷ *Aahiibe lasooji tato e sappo e dido been njehi, ngartidi welwelo, mbi'i Iisa :

—Moodibbo, baa ginnaaji bondi wakkati min tilsinii di dow innde maa, di d'owtanake min.

¹⁸ Iisa jaabii be, wi'i :

—Mi hi'i Ibiliisa no yuwa nder kammu, no saama hano mayyere. ¹⁹ Nanee, mi hokkii on baawde yaabude dow bolle, jahe, e jaalaade baawde ganyo fuu. Walaa ko hebata on. ²⁰ To mbelnee ngam ginnaaji d'owtanake on tan, amma mbelnee ngam inde moodon mbinndaama nder kammu.

²¹ Nder wakkati mum, *Ruuhu Ceniido hebbini Iisa welwelo. Sey o wi'i :

—Mi yettii ma, *Baabiraawo jom dow he ley. A suud'anii jom'en hakkillo he anndal kujje dee fuu, amma a wannginanii de sukaabe famarbe. Mi yetti *Baaba, ngam kanyum weli ma. ²² *Baaba am watti huune fuu nder juude am. Walaa anndudo 'Bid'fo oon, nde hanaa *Baabiraawo oon. Walaa anndudo *Baabiraawo oon duu nde hanaa 'Bid'fo oon, he mo 'Bid'fo oon muuyi wannginande *Baaba oon.

²³ Iisa yeeyitii *aahiibe mum haalani be kambe tan, wi'i :

—Gite gi'ooje ko ngi'oton, mbelii hoore !

²⁴ Ngam mid'fo wi'a on, annabiibe e laamiibe duube ngid'iino ngi'a ko ngi'oton dum, amma be ngi'aay dum. Be ngid'iino hettinaade ko nanoton dum, amma be nanaay dum.

Kippol haala dow bii-leydi Samariya lobbo

²⁵ Nyannde gom janninoowo *Tawreeta gom ummii faa tunna Iisa. O wari, o yami Iisa, o wi'i :
—Moodibbo, dume kaanumi wadude ngam hebude mburnam nduumiidam ?

²⁶ Iisa jaabii mo, wi'i :

—Dume winndaa nder *Tawreeta ? Dume njannugfaa toon ?

²⁷ Sey janninoowo *Tawreeta oon jaabii, wi'i :

—*Hid'ir Alla Joomiraawo maa he berne maa fuu he yonki maa fuu he semmbe maa fuu he hakkillo maa fuu. Ngidaa gondo maa no ngidirdaa hoore maa.**

²⁸ Iisa wi'i mo :

—A nootake no woodfiri. Wafu non, a wuuran.

²⁹ Amma janninoowo *Tawreeta oon no hidi holla ko kam no woodi goonga, nden wi'i mo :

—Ndenne, moy woni gondo am ?

³⁰ Iisa jaabii mo, wi'i :

—No woodi gorko gom yuwdo *Ursaliima no yeha Yeriko. Pasotoobe gom nanngi mo, borti kolte makko, piyi mo, acci mo hano maaydo.

³¹ Dum fotodiri *cakkanoowo Alla gom tokkowi laawol ngool no wara warde. Wakkati o hi'unoo teetaado oon no fukkii, o hammibi mo, o wittii.

³² Noon *Lewinke gom duu wari hi'i mo, hammibi mo, wittii. ³³ Bii-leydi *Samariya gom nder jahaangal mum, tokki laawol ngool, sey wari tawi teetaado oon. Wakkati o hi'i mo, o heewi yurmeene. ³⁴ O badii mo, o sawriri barme makko nebbam e cabiijam, o fili de. O waddini mo dow badfu makko. Nden o yaari mo jipporde weerbe gom, o hinnii mo. ³⁵ Jaangoore mum, o

* **10:27** 10.27 Wi'itaade Tawreeta 6.5 ; Lewinkooŋe 19.18

itti tammaaje cardi d'idi, o hokki jom weerirde ndeen, o wi'i mo : « Hiinna mo. Nde ko mbarandaa mo furi non, nde mi wartii, mi yobete. »

³⁶ Iisa yami jannginoowo *Tawreeta oon wi'i mo :

—He giide maa, nder himbe tato bee moy laatii gondo teetaado oon ?

³⁷ Jannginoowo *Tawreeta oon jaabii Iisa, wi'i mo :

—Kolludo mo yurmeene oon.

Sey Iisa wi'i mo :

—Aan duu, yah, wadfoy hano non !

Iisa humpitake Marta e Mariyaama

³⁸ Iisa e *aahiibe mum no nder jahaangal, sey be ngari wuro gom. Debbo gom bi'eteedo Marta weerni be. ³⁹ Marta no woodi minyiraawo mum debbo gom bi'eteedo Mariyaama. O joodii sera koyde Iisa, omo hettinoo haala Iisa. ⁴⁰ Marta no he moyyinde ko haani fuu ngam weernude be. Golle deen duudiri mo sanne faa o henni hakkillo makko fuu he majje. Sey o wari, o wi'i Iisa :

—Joomam a hi'aay ko golle duudiri kam non ? Minyam accidi kam gollleeji d'ii, walaa ko mbi'udfaa ? Wi'u o ummoo, o wara, o walla kam.

⁴¹ Iisa jaabii mo, wi'i :

—Marta, Marta, hakkillo maa fuu ummake, ada tampina hoore maa dow kujje d'udde.

⁴² Amma nder majje worre tan nafata. Mariyaama subake ko furi nafude dum, walaa teetoowo mo dum.

11

Iisa jannginii aahiibe mum no be ndu'ortoo

¹ Nyannde gom Iisa no du'oo nder nokku gom. Wakkati o hantunoo, sey gooto nder *aahiibe makko yami mo, wi'i :

—Moodibbo, janngin min no min ndu'ortoo, hano no Yahaaya gafoowo *batisma jannginiri aahiibe mum.

² Nden Iisa jaabii, wi'i be :

—Wakkati ndu'otodfon fuu, mbi'on :

« *Baabiraawo,
innde maa teddinee.
Laamu maa wara.

³ Hoynan min nyaamdu heyunu ndu min kaajaa nyannde fuu.

⁴ Yaafana min hakkeeji amin,
ngam minen duu, miden njaafoo wadanbe
min gacce.

Taa accu min cii'ee. »

⁵ O wi'i be kaden :

—Se gooto nder moodon yehi to gidfo mum caka jemma, wi'i mo : « Gidfo, wuyam buuruuje tati, ⁶ Higo am gom woni e jahaangal, o wari o jippake wuro am. Mi walaa ko kokkanmi mo ».

⁷ Nde gidfo maa oo jaabake ma toon nder suudu mum, wi'i : « Taa torram, mi maɓɓi. Miin e sukaaɓe am duu, min pukkake. Mi waawtaa ummaade mi hokke godɗum. »

⁸ Mido wi'a on, baa nde o ummaaki o hokki mo ngam o gidfo makko, o ummoto, o hokka mo ko o haajaa fuu, ngam o accaa sulnande mo. ⁹ Miin, mido wi'a on :

—Eelee, on keban. Tefee, on ngiitan. Calminee, on omtantee. ¹⁰ Ngam eeludo fuu heban, tefudo fuu hiitan, calmindo fuu omtantee.

¹¹ Hakkune moodon baaba oye hokkata biyum hayre nde eeli buuru ? Naa hokka mo mboddi se o eeli linngu ? ¹² Naa nee hokka mo yaare nde o yami woppaane ? ¹³ Goonga onon, no mbonirfon nii fuu, ofon kokka bibbe moodon kujje lobbe, sako Baabii'on gondo dow. Omo hokka eeludo mo fuu *Ruuhu Ceniido.

No Iisa riiwirta ginnaaji bondi

¹⁴ Ginnaaru bondu gom nanngi neddo gom beebi mo. Nyannde gom, Iisa riiwi ginnaaru bondu nduu dow neddo oo. Ko ndu takkiti neddo mo ndu beebi oon, sey neddo oon fuddi no haala. Dum haaydini jama'aare ndeen. ¹⁵ Nden nder jama'aare ndeen, wobbe tinni no mbi'a :

—Be'eljebul, hooreejo ginnaaji oon, hokki mo baawde riiwude ginnaaji diin !

¹⁶ Wobbe duu ngam cii'oo mo, muuyi o wafana dum'en alaama kaaydiniido gom yuwdo dow, kolloowo ko Alla lili mo. ¹⁷ Amma Iisa no anndi miilooji mabbe, nden o wi'i be :

—Laamu fuu senndi pecce didi no habda hoore mum, sankititto. Wuro fuu fecciingo duu no sankititto. ¹⁸ Nde nii Ibiliisa no habda he hoore mum, noy laamorde mum darortoo ? Ngam on mbi'i he baawde Be'eljebul ndiiwiranmi ginnaaji dii. ¹⁹ Nde tawi Be'eljebul ndiiwiranmi ginnaaji, aahiibe moodon, dume ndiiwirta di ? Ndenne golleeji mabbe he hoore mum kollata ko on ngalaa goonga ! ²⁰ Amma nde

nii junngo Alla ndiiwiranmi ginnaaji, idfum holla ko Laamu Alla wari to moodon.

²¹ Gorko jom semmbe nde jogake takubaahi reeni hoggo mum, njawdi mum no reenoto.

²² Amma baa nii ko omo fiira ki gabaare, nde burdo mo semmbe gom saami dow makko, teetan ki he makko, senndida njawdi makko wobbe.

²³ Iisa wi'i :

—Ndenne mo wondaa he am fuu, no ganyo am. Mo wallataa kam mi hawra duu no cankitoowo.

²⁴ Nde nii ginnaaru wurtake neddo, ndu yahan indu warta. Ndu tefan nokkuuje joorde to ndu fowtata, amma ndu hebataa. Nden ndu wi'a :

« Ndaa, mi soyyoto wuro am to yuwnoomi. » ²⁵ Nde nii ndu wartii, ndu tawtaa nokkuure ndeen wuuwaama, moyyinaama. ²⁶ Nden ndu yaha, ndu waddowa ginnaaji jeddi burdi ndu bonde gom. Di naata, di koda nder wuro ngoon. Sakitoo mbuurnam neddo mo ndu wurtinoo nder mum oon bura dam arannde dam bonde.

²⁷ Wakkati Iisa haalannoo haalaaji dui, sey nder jama'aare ndeen debbo gom yetti daane wi'i :

—Debbo dimudo ma, musini ma, welii hoore !

²⁸ Iisa jaabii, wi'i :

—Goonga non. Amma nanooɓe haala Alla tokka ka, ko'e mum'en furi welde.

Himbe jamaanu bonɗo oo no tefa alaama

²⁹ Wakkati jama'aare hawrunoo, Iisa wi'i nde :

—Himbe jamaanu oo no himbe bonɓe. Ibe ngidi be kollee alaama yuwdo to Alla, amma walaa alaama mo be kolletee ko yaari alaama

annabi Yunuusa. ³⁰ Ngam non, no Yunuusa laatorani himbe Niniwe alaama, hano non duu *Bii-Nedfo laatoranto himbe jamaanu oo alaama.

³¹ Nyannde darɗal, debbo laamiido leydi hoore hudo gom ummodoto he himbe jamaanu hannden oo. O hiitodo he mabbe, o liba be. Debbo oo yuwi faa to woddi, wari ngam hettinaade haalaaji Suleymaanu keewdi hikmaaku. Haya, burdo Suleymaanu nii do !

³² Nyannde darɗal, himbe Niniwe ummodoto he himbe jamaanu hannden. Be kiitodoo he mabbe, be liba be, ngam kambe, be tuubii wakkati be nanunoo waaju Yunuusa. Haya, burdo Yunuusa nii do !

Jeyngol banndu

³³ Iisa wi'i jama'aare ndeen :

—Walaa kubboowo fitilla dey suufa ka naa hippa tummbude dow makka, amma sey nii joomum bila ka, ka yaynana naatoobe. ³⁴ Gite ngoni fitillaaji banndu. Nde gite maa no mboodi, banndu maa fuu no yaynan. Amma nde de mboodaa, banndu maa fuu no nibban.

³⁵ Ndenne, hakkila to jeyngol gonngol he maa ngool nibbu. ³⁶ Nde banndu maa fuu heewi jeyngol, nde nimre walaa he mayru baa sedfa, ndu yaynan nokku fuu hano no fitilla yaynirtee.

Iisa felii Fariisa'en e jannginoobe Tawreeta

³⁷ Wakkati Iisa timminoo waajoo mum, sey *Fariisaajo gom wi'i o wara o nyaama wuro mum. Iisa naati, joodii, fudfi no nyaama.

³⁸ Wakkati o hi'unoo Iisa no nyaama lootay

juude mum, d'um haaydini mo. ³⁹ Sey Iisa wi'i mo :

—Onon *Fariisa'en, ofon lawya gada kore e gada le'e moodon, amma berde moodon no keewi golleeji bondi e hidde guyka ! ⁴⁰ Famdube hakkillo ! Tawte hanaa tagudo gada oon, kam tagi nder duu naa ? ⁴¹ Kokkiree talkaabe berde laabude, nden ko hoddii fuu no laabanan on.

⁴² Bone saaman dow moodon, onon *Fariisa'en ngam ofon ittana Alla *jakka koyriho, haako uurko e ir kaakooli nyaameteedi fuu. Amma ofon njeeboo dartinaaku e hidde Alla. Dum duu woni ko kaanufon wadude, tawee on mboppaay diito duu. ⁴³ Bone saaman dow moodon, onon *Fariisa'en ! Ngam ofon ngidi joodorde burde teddude nder *baajordi. Ofon ngidi sanneede cannooje teddude nder luube duu. ⁴⁴ Bone saaman dow moodon, ngam ofon nanndi he annyeeje de ngalaa alaama, annyeeje de himbe njaabata dow mum'en anndaay.

⁴⁵ Sey jannginoobe *Tawreeta gom jaabii Iisa, mbi'i :

—Moodibbo, no ngonfaa ada haalira nii, ada fon ada yenna min, minen duu !

⁴⁶ Iisa jaabii, wi'i :

—Onon jannginoobe *Tawreeta duu, bone saaman dow moodon ! Ngam ofon ndeka donle teddude dow himbe, amma onon e ko'e moodon, on meemirtaa de baa daane honndu moodon ngam wallude be ! ⁴⁷ Bone saaman dow moodon, ngam on nyibi annyeeje annabiibe, be maamiraabe moodon mbari. ⁴⁸ He golle dee kollirdon ko golle maamiraabe moodon mbelii

on. Ngam be mbarii be, onon duu, on nyifi annyeeje mabbe ! ⁴⁹ Ngam majjum wafi Alla nder hikmaaku mum wi'i : « Mi lilan yahde he mabbe annabiibe e *lilaabe. Be mbara wobbe mabbe, be torra wobbe mabbe duu. » ⁵⁰ Ndenne, yiyam annabiibe ndufaadam illa fudorde duuniyaaru, himbe jamaanu oo no njomnetee dam. ⁵¹ Goonga kaalanami on : Illa *Haabiila faa wara he Jakariya baraadɔ hakkune sakkirde e *Juulirde mawne, kiite mum'en fuu caaman dow himbe jamaanu oo ! ⁵² Bone saaman dow moodon, onon jannginoobe *Tawreeta ! Ngam on teeti mabbitirdum anndal. On naataay, onon e ko'e moodon, hidube naata been duu, on accaay be naata.

⁵³ Wakkati Iisa yuwanno toon, jannginoobe *Tawreeta e *Fariisa'en tinni no tinnana mo sanne. Ibe yama mo dow kujje dufde. ⁵⁴ Ibe tunna mo ngam be keba ko be nanngiri mo.

12

Kaanudo huleede

¹ Himbe ujunaaji ujunaaji ngari kawri to Iisa faa no njaabodira. Sey Iisa wi'i *aahiibe mum :

—Kakkilee to ngartiree ko'e moodon *Fariisa'en, ngam be munafikiibe. ² Walaa fuu ko suudi ko wanngintaake, walaa sirri duu ndi anndataake. ³ Ko kaaludon nder nimre fuu, no nanetee yaasin laabɔ. Kaden duu ko nyo'udon nder cuudi ommbiidi fuu, no haaletee yaasin daane toowne.

⁴ Higiraaɓe am, mido haalana on :

—To kulee waroobe on ngam ko yaari dum walaa fuu ko be mbaawi wafande on. ⁵ Mi haalanan on moy kaanudon hulude. Kulee Alla ngam gada maayde moodon kanko woodi baawde bugaade on nder jahannama. Nde goonga, mido wi'a on, kanko kaanudon hulude.

⁶ Pooloy njoyoy connataake tammaaje dīdi naa ? Amma dum fuu wafataa Alla yeggita baa gootel nder makkoy. ⁷ Baa leebi ko'e moodon fuu no limaadi faa laabi. Ndenne, to kulee, ngam odon furi pooloy dukkoy koy teddungal.

⁸ Mido wi'a on :

—Miin *Bii-Nedfo, bi'udo no anndi kam yeeso himbe, miin duu, mi annditan joomum yeeso maleykaabe Alla. ⁹ Amma caliido kam yeeso himbe fuu, mi saloto dum miin duu yeeso maleykaabe Alla. ¹⁰ Nedfo fuu kaaludo ko boni dow *Bii-Nedfo, joomum no waawi yaafeede. Amma bonnudo innde *Ruuhu Ceniido yaafa-taake. ¹¹ Nde on njaaraama nder *baajordi, yeeso hooreebe naa laamiibe, to cuulee dow ko njaabotodon, naa ko kaaloton, ¹² ngam nder wakkati mum *Ruuhu Ceniido anndinan on ko kaanudon haalude.

Kippol haala dow diikufo pamdufo hakkillo

¹³ Nder jama'aare godfo wi'i Iisa :

—Moodibbo, wi'u mawnam sennda ndonu baabiimin, hokka kam mbaka am.

¹⁴ Sey Iisa jaabii mo, wi'i :

—Hey aan ! Moy wadi kam kiitotofo moodon naa ceendoowo njawdi moodon ?

¹⁵ Nden Iisa wi'i jama'aare ndeen :

—Kakkilee he suuno njawdi, ngam hanaa njawdi wuurnata neddo, baa nde tawi o diikudo sanne.

¹⁶ Iisa wadani be kippol haala ngool, wi'i :

—Diikudo gom, gese mum ndimi sanne. ¹⁷ Sey omo yama omo yamtinoo hoore makko, omo wi'a : « Noy ngadanmi ? Ngam mi walaa fuu to moobanmi kabbe am ? ¹⁸ Ayyo, nii ngadanmi ! Mi fiirtan yeeli am, mi nyiba burdi manngu gom. Mi loowa kabbe am e njawdi am fuu. ¹⁹ Nden mi wi'a hoore am : Mi hebi njawdi mbaawni jogaade kam duubi e duubi. Mi fowti, mi nyaama, mi yara, mi nana beldum. » ²⁰ Amma Alla wi'i mo : « A haanjaama ! Jemma oo da, mi jaban yonki maada. Moy ronata ko kawrandaa hoore maa dum ? »

²¹ Nden Iisa wi'i be :

—Dum woni ko hewtotoo neddo fuu hawrani hoore mum njawdi nder duuniyaaru, fadde hawrande hoore mum njawdi yeeso Alla.

Koolee Alla

²² Gaɗa kippol haala dow diikudo ngool, Iisa wi'i *aahiibe mum :

—Ndenne, mido wi'a on : To cuulee ko'e moodon nder mbuurnam moodon dow ko nyaamton naa dow ko bornotodon. ²³ Ngam mbuurnam no buri nyaamdu, banndu duu no buri koltal. ²⁴ Yeewee gagaaje : De aawataa, de kettataa. De ngalaa tukke, de ngalaa yeeli, amma Alla no nyamna de. Onon nee, ofon buri pooli dɗii teddungal ! ²⁵ Moy he moodon waawi beydude nyalooma gooto dow balde mum ngam hoore mum haɓbake ? ²⁶ Ndenne, nde tawi on

mbaawaa wadude baa ko buri famɗude ɗum, ɗume cuulantodon dow ko hoddi? ²⁷ Yeewee no piindiji ladde mawnirta: Di ngollataa, ɗi mottataa. Amma mido haalana on: Baa Suleymaanu he darjaaji mum fuu holtiraay ko foti gootel nder majji. ²⁸ Nde nii Alla no holtina huɗo taweteeko nder ngesa hannden, tayeteeko faɗɗee nder hiite jaano, ɗume haɗata mo holtinde on faa bura nii, onon famɗube goondinol? ²⁹ To cuulane ko nyaamee e ko yaree. To mbembee ko'e mon ngam majjum! ³⁰ Ngam kujje ɗee fuu, tokkuba duuniyaaru pilotoo. Nde goonga, Baabii'on no anndi ko odon kaajaa ɗum. ³¹ Amma tefee Laamu Alla, nden Alla beydanan on kujje ɗee fuu.

³² To kulee, onon sewre famarde, ngam *Baabi-raawo moodon no nana beldum hokkude on Laamu mum. ³³ Connee ko njogidon, cakkon. Ngadane ko'e mon ndesa ka bonataa. Kawron njawdi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo baɗataako, mooyu duu bonnataa. ³⁴ Ngam to njawdi mon woni, toon berne mon duu wonata.

Siryiibe jabbaade joomi ɗum'en

³⁵ —Ciryee, tunndodon, kubbon fitillaaji moodon. ³⁶ Laatee hano golloobe siryiibe jabbaade joomi ɗum'en wakkati yuwata batu. No o yottorii, be omtana mo. ³⁷ Golloobe be joomi ɗum'en tawi ɗaanaaki, mbelii ko'e. Mido haalana on goonga: O tunndoto, o wara o ngollana be. O rotta, o jodɗina be nyaama. ³⁸ Nde caka jemma naa nde fajiri non o warti, welbe ko'e ngonni be o tawi ɗaanaaki.

³⁹ Nde nii jom wuro no anndi wakkati mo gujjo warta, o dooman mo, o hada mo naatude suudu makko. ⁴⁰ Onon duu, ciryee, to gartol *Bii-Nedfo juhu on.

⁴¹ Piyer wi'i Iisa :

—Joomam, kippol haala ngool, minen tan ngadandaa ngol naa himbe fuu ?

⁴² Sey Iisa jaabii mo, wi'i :

—Moy woni golloowo kolniido, jom hakkillo ? Golloowo mo mawfo mum halfini hokka maccube mum gom mbaka mum'en nyaamdu nder wakkati mo haani. ⁴³ Belfo hoore woni golloowo mo mawfo mum warti, tawi no wada golle mum. ⁴⁴ Goonga kaalanami on : Mawfo oon halfinan mo njawdi mum fuu. ⁴⁵ Amma nde golloowo oon wi'i nder berne mum mawfo mum wartilawtaa. Sey o fudfa fiyude maccube e horbe been. Omo nyaama, omo yara, faa njaram nannga mo. ⁴⁶ Too, mawfo golloowo oo no wartan nyannde nde o miilaaka. Mawfo makko riiwan mo, fiya mo sawru be ngoondinaay Alla. ⁴⁷ Golloowo anndufo ko joomiidum hidi, dey siryaaki baafuy, naa gollaay ko joomiidum hidi, no fiyete dorri duufi. ⁴⁸ Amma golloowo mo anndaa ko joomiidum hidi, se wadi ko foti fiyeede, no fiyete dorri sedfa. Kokkaado ko duufi, no yamtete ko duufi. Kalfinaado ko duufi, no yamtete ko buri non duudde.

Ceendiigu ngam Iisa

⁴⁹ —Mi wari wattude hiite dow leydi ndii. Mido hari nge hubba ! ⁵⁰ No woodi gadol *baisma mo kaanumi wadaneede. Fadde makko

wafeede, mido nder suulaare. ⁵¹ Odon miila jam ngaddumi nder duuniyaaru naa? Too, hanaa! Mido wi'a on: Ko ngaddumi woni, ceendiigu. ⁵² Illa jooni himbe joyo nder hoggo no ceedan. Tato kabda he d'ido, d'ido kabda he tato. ⁵³ *Baaba habdan he biyum gorko, bid'ido gorko habdan he bammum. Inna habdan he biyum debbo, bid'ido debbo habdan he innum. Esiyo debbo habdan he banjaado mum, banjaado habdan he esum debbo.

Noy cenndodirten alamaaji gad'ooji

⁵⁴ Iisa wi'i jama'aare ndeen:

—Nde on ngi'ii balinde har gorgal, dow ko yaawi on mbi'an ndiyam toban. Noon duu, d'um laartoto. ⁵⁵ Se henndu hoore hufo wifi, on mbi'an d'um wulan. Noon duu, d'um laartoto. ⁵⁶ Onon munaafiki'en! Odon mbaawi senndude alamaaji leydi e kammu, dey dume wadi on mbaawaa senndude alamaaji wakkati oo?

⁵⁷ Dume wadi on mbaawaa anndande ko'e moodon ko dartii? ⁵⁸ Nde ada yaada he kabdufo maa yeeso kiite, illa dow laawol tefu potal he makko. Nde hanaa non, nde on ngari yeeso kiitotofo oon, o wattete nder juude doomoowo kasu, udded'aa. ⁵⁹ Goonga kaalanami ma, a wurtataako abada nde a yobaay ko tokketed'aa d'um faa laaba.

13

Tuubude naa halkude

¹ Nder wakkati mo Iisa haalannoo dow no alamaaji gad'ooji cenndodirtee, himbe gom ngari kaalani mo ko Pilaatus, hooreejo leydi Yahudiya,

wafi biɓɓe leydi Galili gom mbaraa wakkati be ngadfanannoo Alla sadaka. Ko be mbaraa yiiyele maɓɓe kawrodiraa he yiiyele dabbaaji cakkaadi diin. ² Nden Iisa jaabii be, wi'i :

—Odon miila ko biɓɓe Galili torraabe bee no buri horiibe been hakke naa? ³ Too, hanaa. Mido haalana on nde on tuubaay, onon duu on kalketee. ⁴ Odon miccadoo he biɓɓe Galili sappo e njeetato, be suudu Silowam toownu saamunoo dow mum'en faa maayi been, odon miila ko kambe buri himbe *Ursaliima fuu wafude hakke naa? ⁵ Mido haalana on nde on tuubaay, onon duu on kalketee.

⁶ Nden Iisa wafani be kippol haala ngool, wi'i :

—Neddo gom no woodunoo ibbi nder ngesa mum. Nyannde gom o wari faa o teɓa ki, amma o tawaay binngel baa gootel he makki. ⁷ Sey o wi'i kakkiliido ngesa ngan : « Ndaa, duubi tati nii ko hitaane fuu mido wara faa mi teɓa ibbi kii, amma mi tawtaa binngel baa gootel he makki. Soppu ki ! Nde walaa ko ki nafirta, dume ki waranta en nokkuure ndee fuu. » ⁸ Nden kakkiliido ngesa ngan wi'i mo : « Mawdo am, accu ki hikka tan. Mi wasan senngooji makki fuu, mi watta birgiiri. ⁹ Tawte ki rima mawuuri. Nde ki rimaay, a wadan ki soppee. »

Iisa sawri debbo gom nder nyalaane fowteene

¹⁰ *Nyalaane fowteteene gom, Iisa no darii no waajoo nder *waajordu gom. ¹¹ Debbo gom mo ladde lardini no tawa nder mayru. Duubi sappo e jeetati ko debbo oo no turii faa waawtaa dartaade he hoore mum sam. ¹² Wakkati Iisa hi'unoo debbo oo, noddi mo, wi'i :

—Banndam debbo, a dadii he nyaw maa.

¹³ Iisa deki juude mum dow makko. Wakkati mum da, o dartii, omo teddina Alla. ¹⁴ Amma hooreejo *waajordu nduun nanaay beldum majjum baa sedfa. Nden o wi'i himbe been :

—Balde jeegom kokkaden ngam gollude. Nder balde deen kaanudon warde ngam yamdintineede, amma hanaa nder *nyalaane fowteteene.

¹⁵ Sey Iisa jaabii mo, wi'i :

—Munaafiki'en. Nder *nyalaane fowteteene hanaa nedfo moodon fuu no fiirta ngaari mum naa dakiya mum e tiggere, yarnowa. ¹⁶ Debbo oo no taanu *Ibrahim, mo Ibiliisa habfiri duubi sappo e jeetati. O haanaa soptineede nder *nyalaane fowteteene naa ?

¹⁷ Wakkati Iisa haalunoo haala kaa, sey waybe makko fuu keewi semteene. Amma kujje kaaydiniide de o wadi deen mbeli jama'aare ndeen fuu.

Misaali dow laamu Alla

¹⁸ Nden Iisa wi'i kaden :

—He dume Laamu Alla nanndi ? Dume nandiniranmi ngu ? ¹⁹ Laamu Alla no nanndi he wabbere mutaari nde nedfo hooyi, aawi nder koogol mum. Nde fufi, nde laatii lekki faa pooli no nyiba cuufi dow makki.

²⁰ Iisa wi'i kaden :

—Dume nandiniranmi Laamu Alla ? ²¹ Ingu nanndi he yuufinirdum dum debbo watti nder muddiiji conndi alkama tati mawfi, budi faa dum fuu dum yuufi.

Dammbugal paadungal

²² Iisa no fa'i *Ursaliima. Omo tokka ci'e e gure tawaade dow laawol makko, omo waajoo. ²³ Sey godfo yamii be, wi'i :

—Moodibbo, himbe seŋfa tan hisintee naa ?

Iisa jaabii mo, wi'i :

²⁴ —Ndurwee heba naatiron dammbugal paadungal. Mido wi'a on : Duɓbe tefan naatude, keppa. ²⁵ Ngam wakkati waran mo jom baade oon ummoto ommba dammbugal mum. No ndaroridon yaasin, ofon calma fuu, ofon mbi'a : « Moodibbo ! Omtan min. » Jom baade ndeen wi'an on : « Mi anndaa to njeɗaɗon ! » ²⁶ Nden, puɗɗon wi'ude mo : « A waajake nder laabi gure amin. Min nyaamdii he maa, min njardii he maa. » ²⁷ Amma o jaaboto on, o wi'a : « Mi anndaa to njeɗaɗon. Mbodɗee kam, onon wadoobe ko boni. » ²⁸ Wakkati ngi'udon *Ibrahim, Isiyaaku, Yakuuba, e annabiibe fuu nder Laamu Alla, onon duu ofon ndiiwee, ofon adee ofon paɗɗee yaasin wakkati mum non mboyoton, ofon ɲeryodira nyiye. ²⁹ Himbe yuwan lettugal e gorgal, sobbirde e hoore hudo, ngara njoodoo nyaamda nder Laamu Alla. ³⁰ Nder wakkati oo non, ardiibe been keedata gada, gadaabe been duu laatoo ardiibe.

Iisa yurmake himbe Ursaliima

³¹ Nder wakkati Iisa haalannoo dow Laamu Alla, sey *Fariisa'en gom ngari to makko, mbi'i mo :

—Dillu, wodfa fo, ngam laamiido *Hirudus no hidi ware.

³² Sey Iisa jaabii be, wi'i :

—Njehee mbi'owee junkuwel ngeel ko händen e jaano mi riiwan ladde, mi nyawtan nyawbe. Fabbi-jaano timminanmi golle am fuu. ³³ Amma no tilsi mi wada golle hannden, jaano e fabbi-jaano, ngam annabiijo haanaa maayde nokku feere gom mo hanaa *Ursaliima.

³⁴ Hey *Ursaliima! *Ursaliima, hubeere warude annabiibe. A waririi *lilaabe he maada kaaye! Mi muuyi kile keewde hawrude bibbe maa hano no gortogal hawrirta coppi mum ley bippoolle nii. Amma a jabaay. ³⁵ Joonin baade moodon, kam nii no don no woppee. Neddo fuu joodotaako nder mayre. Nde laatotoo winnde.

Midó wi'a on : On ngi'ataa kam illa joonin faa wara wakkati mo mbi'oyton : *Barkinaado woni gardo dow innde Joomiraawo !**

14

Yamfintinol jom buddi gom

¹ *Nyalaane fowteteene gom, Iisa naati baade hooreejo *Fariisa'en gom faa nyaama. Wonoobe nder baade ndeen no kora mo yeewa ko o watta. ² Gorko mo banndu mum buuti gom, no darii yeeso makko. ³ Sey Iisa yami jannginoobe *Tawreeta e *Fariisa'en gom, wi'i :

—Yamfintinde neddo nder *nyalaane fowteteene, no hegii naa hegaaki ?

⁴ Amma be nootaaki mo. Nden Iisa deki junngo dow jom buddi oon, yamfintini mo, acci mo o dilli. ⁵ Iisa wi'i be kaden :

* **13:35** 13.35 Jabuura 118.26

—Moy he moodon, biyum naa ngaari mum saamata nder bunndu heppa wurtinde dɔm law law, baa nde tawi dɔm wadfaanaa nder *nyalaane fowteteene ?

⁶ Be keppe jaabaade mo kaden.

Laatee leynube ko'e

⁷ Wakkati Iisa hi'unoo noddaabe been fuu ngari, nedɔo mabbe fuu no subo joodorde burde teddude. Sey o fillanii be taarihi oo, o wi'i :

⁸ —Nde nii a noddaama batu, taa jooda dow joodorgal burngal teddude. Tawte burdo ma teddude gom waran, ⁹ nden jom batu oon waran, wi'e : « Umma, hokku nedɔo oo joodorgal ngaal ! » Cemtaa njoodowodaa dow joodorgal burngal leesude gom.

¹⁰ —Amma nde nii a noddaama batu, joodowa ley, ngam jom batu oon no waran, wi'e : « Higo, umma, jooda dow ! » Dum laatane teddungal yeeso noddaabe-ngari been fuu. ¹¹ Ngam yettudo hoore mum dow, no leesintee. Leesindo hoore mum, no yettete.

¹² Nden o wi'i jom baade, noddudo mo oon :

—Nde adfa nodda himbe bottaari naa hiraane, taa noddu higiraabe maa, naa banndiraabe maa, naa koreeji maa, naa wonndiraabe maa riikube tan. Ngam nde be nodditii ma, dɔm laatotoo njobdi maa. ¹³ Nde a wadi batu, noddu talkaabe, bonnguube, layoobe e wumbe. ¹⁴ A welan hoore, ngam be ngalaa ko be njobire. A heban duu baraaje nyannde ummitaaki dartiibe.

Kippol haala dow batu manngu

¹⁵ Wakkati gooto nder nyaamdoobe he Iisa been nanunoo ko Iisa wi'i jom baade ndeen, sey o wi'i Iisa :

—Nyaamoowo nder batu Laamu Alla, welii hoore.

¹⁶ Nden Iisa jaabii mo, wi'i :

—Gorko gom wadi batu manngu, noddi himbe dubbe. ¹⁷ Wakkati nyaamdu nduun gasunoo, sey o lili golloowo makko gom wi'owa noddaabe-ngara been, siri batu oon fuu gasi. ¹⁸ Sey gooto gooto, be ngadi ko eelude mo o accana dum'en hakke, o yaafoo be. Arano oon wi'i mo : « Mi soodii ngesa, no tilsi mi yaha mi hi'owa nga, mi naarake ma, yaafam. » ¹⁹ Didabo oon duu wi'i mo : « Mi soodii ga'i demooji sappo e demirde joy. Mido hidi sii'aade di, mi naarake ma, yaafam. » ²⁰ Tatabo oon wi'i kam duu : « Booyaay ko banjumi, ndenne mi hebataa wari. »

²¹ Wakkati golloowo oon warti, haalani mawdo mum ko wi'aa. Sey jom batu oon berni, wi'i mo : « Yawda yah dow laabi mawdi nder wuro ngoo e nder nokkuuje to himbe kawrata, noddaana kam talkaabe, bonnguube, wumbe e layoobe. » ²² Nden golloowo oon yehi warti, wi'i : « Alla sabbinane, mi wadi ko mbi'udaa kam fuu. Amma faa jooni nokku no hoddi. » ²³ Nden jom batu oon wi'i mo : « Yah dow laabi mawdi e pamari. Mo kebuɗaa fuu, tilsina dum wara naata, ngam suudu am nduu heewa. ²⁴ Nde goonga mido wi'a on : Baa gooto nder be noddunoomi bee meedataa nyaamdu am. »

Torra laataade aahiijo Iisa

²⁵ Nyannde gom jama'aare mawne gom no yaada he Iisa, sey Iisa yeeyitii be, wi'i :

²⁶ —Neddo fuu hidii tokki kam, nde mi buranaay dum : Innum naa bammum, deekum naa sukaabe mum, mawniraabe mum naa minyiraabe mum, nde mi buranaa dum hoore mum. Too, joomum waawtaa laataade aahiijo am. ²⁷ Neddo fuu mo wakkaaki *leggal mum bardugal tokki kam, waawtaa laataade aahiijo am. ²⁸ Ngam nde hakkune moodon no tawa giddo nyiba suudu toownu, hanaa sey nde joomum joodake ginan, hiiso ko ndu nyaamata dum, yeewa nde no jogii ko humnata ndu naa. ²⁹ Nde hanaa non duu, joomum diidan ndu, heppa hantude ndu. Gi'udo ndu fuu no yawoto mo, ³⁰ wi'a : « Yeewee neddo oo. O fuddi nyibude, o heppi humnude. » ³¹ Naa, nde laamiido no jogii soogeeji ujunaaji sappo, nde adi niya honoyde laamiido goodudo soogeeji ujunaaji laso. Hanaa sey nde o joodake o miiloo goonga fuu omo woodi semmbe jaalaade worbe ujunaaji laso been, naa o walaa ? ³² Nde o waawtaa, o wadan lilaabe kaalanowa be illa ibe mbodfii, ngam laawol jam wada hakkune mabbe. ³³ Hano non duu, neddo moodon fuu waawtaa laataade aahiijo am nde woppaay ko jogii fuu.

³⁴ Lamdam no woodi, amma nde dam lamsataa, dume lamsinta dam kaden ? ³⁵ Walaa fuu ko dam waawata nafude nder leydi, naa nder birgiiri. Dam bugetee yaasin.

Jom nowru nanooru fuu, nana !

15

Kippol haala dow mbaalu majjungu

¹ Nyannde gom *jabooŋe jannŋal he waŋooŋe hakke gom ngari to Iisa ngam kettinoo waaju makko. ² Sey *Fariisa'en e jannŋinooŋe *Tawreeta tinni no nguuntoo hakkune mum'en, no mbi'a :

—Nedŋo oo no jabbo waŋooŋe hakke, omo nyaamda he maŋŋe !

³ Nden Iisa waŋani ŋe kippol haala ngool, wi'i :

⁴ —Nde gooto nder moodon no woodi baali hemre, sey ngootu majjaa. O accan baali hemre go'o walaa dŋin ndura, o tefowa majjungu nguun faa o hiita ngu. ⁵ Nde o hiitii ngu, o heewa welwelo, nden o wakkoo ngu, o yaara wuro. ⁶ O hawra higiraabe e wonndiraabe makko fuu, o wi'a ŋe : « Accee mbelnen ngam mi hiitii mbaalu am majjunoongu nguun. »

⁷ Mido haalana on : Non welwelo duu waŋirta dow kammu nde nii gaŋoowo hakke gooto tuubii. Welwelo gaŋoowo dow ngoon ŋuran welwelo dartiibe hemre go'o walaa, ŋe kaajaaka tuubude.

Kippol haala dow tammal cardi majjungal

⁸ —Misaali wi'ee joonin debbo gom nii no woodi tammaaje cardi sappo, dey gootal majjoraa mo. Hanaa o hubban fitilla, o wuuwa suudu makko, o tefira ngal hakkillo faa nde o hiitii ngal naa ? ⁹ Nde o hiiti tammal ngal, o hawran higiraabe makko rewŋe e wonndiraabe makko rewŋe, o wi'a ŋe : « Accee mbelnen ngam mi hiitii tammal am majjunoongal. » ¹⁰ Too, hano

non welwelo laatoranto maleykaaŋbe Alla, nde nii gadoowo hakke gooto tuubii.

Kippol haala dow biɗɗo majjuɗo

¹¹ Lisa wi'i kaden :

—Gorko gom no woodunoo biɗɗe worɗe ɗiɗo.

¹² Nyannde gom minyiyo oon wi'i baaba mum : « Baaba, hokkam mbaka am nder ndonu amin. » Sey baaba oon senndi njawdi mum hakkune biɗɗe been. ¹³ Balɗe seɗɗa gada mum, minyiyo oon hawri ko jogii fuu, dilli, yehi leydi mbodɗuni gom. O tokkitii fijirde faa o bonni njawdi makko fuu. ¹⁴ Wakkati o timminnoo ndi ndeen, rafo manngo gom waɗi nder leydi ndiin. Sey o fudɗi naatude nder rafi. ¹⁵ O yehi o takkowi he bii-leydi ndiin gom. Bii-leydi ndiin, yaari mo nder gese mum, o durowa girooji mum. ¹⁶ O rafaa faa omo tefa nyaamude nyaamdu girooji ɗiin, amma walaa kokkuɗo mo ndu. ¹⁷ Sey ɓerne makko warti he wuro, o wi'i hoore makko : « Golloobe baaba am no nyaama faa hodda, amma joonin, miin nii ɗo, miɗo maayda rafo. ¹⁸ Mi ummoto non, mi hoota hoggo baaba am mi wi'a mo : Baaba, mi waɗi hakke yeeso Alla. Mi waɗi hakke to maada. ¹⁹ Mi fotay baa wi'eede ɓiya. Joonin adan hano golloowo maa ! » ²⁰ Nden o ummii, o fa'i to baabiiko.

Illa to wodɗi, baabiiko holliri mo, nani yurmeene makko sanne. Nden doggi, wunndowii mo. ²¹ Sey o wi'i baabiiko : « Baaba, mi waɗi hakke yeeso Alla. Mi waɗi hakke to maada. Mi fotay baa wi'eede ɓiya. » ²² Nden baaba oon wi'i maccuɓe mum gom : « Njehee law,

ngaddowee jabbaare burne woodude, bornon mo. Ngattanon mo hootande he honndu makko, bornon mo pafe. ²³ Ngaddon ngaari payni, kirson, nyaamen, mbelnen. ²⁴ Ngam biyam mo miilunoomi maayi oo no wuuri. Biyam majjunoodo oo hiitaama. » Nden be pudfi welnude. Amma wakkati be mbelnannoo ndeen, mawniraawo oon no gese.

²⁵ Mawniraawo oon ummii gese no warta. Wakkati badinoo, sey nani bawdfi e bomi no ngadfa nder baade mum'en. ²⁶ O noddi golloowo mabbe gom, o yami ko woni no wadfa. ²⁷ Oon jaabii mo wi'i : « Minya warti jam. Baaba maa hirsani mo ngaari payni. » ²⁸ Sey mawniraawo oon berni, salii naatude baade ndeen. Baabiiko wurtii, sawrini mo o naata. ²⁹ Nden o wi'i baabiiko : « Ndaa, mi gollanii ma duubi he duubi, baa nde worre mi salaaki tilsinooje maa. Baa nde worre a hokkaay kam damngel, miin e higiraabe am, min mbelna. ³⁰ Amma biya oo, nyaamudfo njawdi maa fuu, he rewbe fijoobe, warta dey kirsanaa dum ngaari payni ndii. » ³¹ Sey baabiiko jaabii mo, wi'i : « Binngel am, enen ngondi wakkati fuu, ko njeymi fuu, aan jeyii dum. ³² Minya mo miilunoomi maayi oo no wuuri. Minya majjunoodo oo hiitaama. Ndenne, no haani ngaden batu, mbelnen. »

16

Kippol haala dow kawjotoodo yoyudo

¹ Nyannde gom Iisa wi'i *aahiibe mum :

—Diikudo gom no woodi kawjotoodo njawdi mum gom. O haalanaama ko kawjotoodo njawdi makko oo, no don no bonna njawdi makko. ² Nden nyannde gom o noddi mo, o wi'i : « Dume woni ko nanumi no fillee dow maa dum ? War, kiisoden ko kalfinmaami, ngam a hawjataako njawdi am kaden. » ³ Sey kawjotoodo njawdi oon wi'i hoore mum : « Noy ngadanmi ? Ngam mawdo am ittan kam golle. Mi walaa semmbe remude, mido semta fiyude mbara. ⁴ Ahaa ! Mido anndi no ngadanmi ko nde mi ittaama golle, mi heba jabbiibe kam nder kowle mum'en. » ⁵ Nden be mawdo makko tokkata nyamaane been, o noddi dum'en gooto gooto. Arano oon o wi'i dum : « Foti mawdo am tokkete ? » ⁶ Oon wi'i mo : « Bidooji nebbam hemre tokketeemi. » Nden kawjotoodo oon wi'i mo : « Hooyu dewtere maa nyamaane, jooda law, mbinndaa woygu. » ⁷ Didabo oon o wi'i dum : « Aan nee, foti tokketedaa ? » Oon jaabii mo wi'i : « Saakuuji alkama keme joy tokketeemi. » Sey o wi'i mo kanko duu : « Hooyu dewtere maa nyamaane, mbinndaa saakuuji keme nay. »

⁸ Yoye kawjiido njawdi dee ngadi gorko diikudo oon mani mo. Mi hokkii on misaali oo non ngam paamon ko himbe duuniyaaru no burdi yoye hakkune mum'en dina himbe jeyngol. ⁹ Miin, mido wi'a on : Ngolliree njawdi duuniyaaru heba kebon higiraafe ngam nde njawdi ndiin re'i njabbedon nder wuro Alla ngo faa abada abadin.

¹⁰ Kolludo aadilaaku nder kujje pamare, hollan aadilaaku nder kujje mawde. Kolludo jamma

nder kujje pamare, hollan jammbi nder kujje mawde duu. ¹¹ Ndenne, nde on kollaay aadilaaku nder njawdi duuniyaaru nduu, moy halfinta on njawdi ngoonjaari? ¹² Kaden duu, nde on kollaay aadilaaku nder njawdi jananndi, moy hokkata on ko njejdun? ¹³ Golloowo fuu waawtaa gollande mawbe dido, ngam joomum wanyan gooto, hidaa ooto, naa teddina gooto, yawo ooto. On mbaawtaa gollande Alla ngollanon njawdi.

¹⁴ Wakkati *Fariisa'en, suunaabe ceede been nanunoo dum, be njaltinii mo. ¹⁵ Sey o wi'i be :

—Onon, odon ngidii laataade dartiibe yeeso himbe, amma Alla no anndii berde moodon. Ngam ko himbe teddinta hakkune mum'en, kam woni ko harminii yeeso Alla.

¹⁶ *Tawreeta e dewte annabiibe ngoni no ndawrana himbe faa yottii he garki Yahaaya. Amma Yahaaya gadoowo *baisma wari, *Habaruu lobbo filla dow Laamu Alla no waajee. Neddo fuu no durwa naata nder maggu.

¹⁷ Taggol kammu e leydi no buri hoyde dina ittude tobbel gootel nder *Tawreeta.

¹⁸ Neddo fuu ceerdo deekum banji goddo, yeeni. Kaden duu banjudo debbo ceeraado, kam duu yeeni.

Kippol haala dow diikudo e Laajaru

¹⁹ —Wadiino gorko diikudo gom, bornotoodo kolte lobbe, caadiide sanne. Wakkati fuu omo nder weltaare. Omo nyaama ko weli mo.

²⁰ Laajaru, no talka. Banndu makko fuu no buuye. Wakkati fuu omo waddee omo fukkinee

dammbugal baade diikudo oo. ²¹ O wanyaa nyaamude baa ko yuwi nder nyaamdu diikudo oon, saami dow leydi. Dawaadi duu no ngara no metta buuye makko.

²² Nyannde gom sey talka oon maayi. Maleykaabe njaari mo to *Ibrahim. Diikudo oon duu maayi, ufaa. ²³ Omo torroo sanne laahara, sey o banti hoore makko, o holliri *Ibrahim to woddi, Laajaru no hadde mum. ²⁴ Sey diikudo oon huubi, wi'i : « Hiite ngee torri kam sanne. Maama am *Ibrahim, yurmam. Lilu Laajaru suuwa kollel mum sefda nder ndiyam, o wara o simtina dow demngal am, mi feewa. » ²⁵ Nden *Ibrahim jaabii mo, wi'i : « Binngel am, miccita a hebiino kujje lobbe nder mbuurnam maa, amma Laajaru kay bone tan yari. Joonin, o heban jam, aan duu torrofaa. ²⁶ Gafa mum duu, ngayka mawka tawaa hakkune amin he moodon. Ka wattaama ngam hidube ummaade to amin, njeha to moodon naa hidube yuwde to moodon ngara to amin, keppa yahde. » ²⁷ Nden diikudo oon wi'i mo : « Ndenne maama am, mi naarake ma, lilu Laajaru nder hoggo baaba am, ²⁸ ngam mido woodi banndiraabe worbe joyo toon, o famtina be, ngam to be ngaru kambe duu nder nokkuure heewne torra ndee. » ²⁹ Nden *Ibrahim wi'i mo : « Ibe njogii *Tawreeta Muusa e dewte annabiibe, accu be kettinoo ko de mbi'ataa. » ³⁰ Sey o jaabii *Ibrahim, o wi'i : « Yaa *Ibrahim ! Hettinaade dewte dee tan heyataa. Amma nde godfo ummitake yehi to mabbe haalani be, be tuuban. » ³¹ Nden *Ibrahim wi'i mo : « Nde nii hettinaade haalaaji *Muusa e

annabiibe heyaay be tuuba, too, baa nde godfo ummitii yehi to maŋbe, be ngoondintaa. »

17

Jaafol, goondinol e hoolaare

¹ Nyannde gom Iisa wi'i *aahiibe mum :

—Sikka walaa no woodi ko tutotoo himbe ngada hakke. Amma bone saama dow neddo fuu laatii sabiili majjum. ² Kaaya mannga habbee he daane joomum, faddee nder maayo, no buri hoyande joomum, dina wadude gooto nder cukaloy koy wada hakke. ³ Ndenne, kakkilee e ko'e moodon.

Nde banndiraawo maa wadani ma hakke, felu mo. Nde o tuubii, njaafodaa mo. ⁴ Nde o wadani ma hakke kile jeddi nder nyalooma, nde o wari to maa kile jeddi omo tuubane, yaafa mo.

⁵ Sey *lilaabe been mbi'i Iisa :

—Beydu goondinol amin.

⁶ Iisa jaabii be, wi'i :

—Nde goondinol moodon no famdi faa foti gabbel mutaari, nde on mbi'ii lekki kii dofo, sinngowoo nder maayo, ki downtanto on.

⁷ Nder moodon moy demoowo naa duroowo mum yuwata ladde dey wi'a mo wakkati oon ndaa : « Yaawnu war nyaamu » ? ⁸ Hanaa sey joomum wi'a mo : « War, jonngu nyaamdu, ngaddanaa kam mi nyaama mi yara. Nden nyaamowaa, aan duu » ? ⁹ Odon miila o yettan golloowo oon ngam wadi ko haani wadude naa ? ¹⁰ Hanaa. Onon duu, nde on ngadi huune fuu ko kaanufon wadude, sey mbi'on ko'e moodon :

« Min maccube tan. Min ngadi ko min kaani wafude. »

Yamd'intinol seppinbe sappo

¹¹ Wakkati Iisa yehannoo *Ursaliima, o tokki hakkune leydi *Samariya e leydi Galili. ¹² No o naatiri wuro gom, non worbe seppinbe sappo gom ngari potti he makko. Be ndarii to toowti, ¹³ be kuubi, be mbi'i :

—Iisa, Moodibbo, yurma min !

¹⁴ Wakkati Iisa hi'unoo be, sey o wi'i be :

—Njehee, kollowee balli moodon *cakkanoo be Alla.

Wakkati be njehannoo, ibe dow laawol, sey be njamdfiti. ¹⁵ Gooto mabbe, wakkati hi'unoo kam yamdfiti, soyyii. Omo yeha omo teddina Alla he daane toowne. ¹⁶ O wari, o jimminii yeeso Iisa faa he leydi, o yetti mo. Gorko oo no bii-leydi *Samariya. ¹⁷ Iisa fiirti hunnduko, wi'i :

—Tawte hanaa sappo been fuu njamdfintinaa ? Toy njeenayo been nee ngoni ? ¹⁸ Kodo oo tan miili soyyitaade teddina Alla naa ?

¹⁹ Nden Iisa wi'i gorko oon :

—Umma dillu, ngam goondinol maa dannii ma.

Garol Laamu Alla

²⁰ *Fariisa'en gom yami Iisa mbi'ii :

—Wakkati oye Laamu Alla warta ?

Nden o jaabii be, o wi'i :

—Hitere hi'ataa no Laamu Alla warirta. ²¹ Neddo fuu waawaa wi'i ingu doo naa ingu too, ngam Laamu Alla no hakkune moodon.

²² Sey Iisa wi'i *aahiibe mum :

—Wakkati waran mo ngiddon hi'ude *Bii-Neddo baa nii nyalooma gooto non, amma on ngi'ataa mo. ²³ On mbi'etee: « Ndaa omo do! » naa « Ndaa omo too! » Amma to njehee, to ndoggiree toon. ²⁴ Ngam hano no mayyere mayyirta nder kammu keerol yahde keerol, hano non *Bii-Neddo lattoo nyannde gartol mum. ²⁵ Amma no tilsi o torree sanne ginan, himbe jamaanu oo caloo mo.

²⁶ Hano nii no dum wadirnoo nder jamaanu Nuhu, hano non dum wadan nder balde de *Bii-Neddo wartoyta. ²⁷ Himbe no nyaama, no njara, no banja, no banjee, faa nyannde Nuhu naati laana kaan. Nii ndiyam tuufaana wari, halki be, be fuu.

²⁸ Iri majjum duu wadiino nder jamaanu Luutu. Himbe no nyaama, no njara, no cooda, no conna, no aawa, no nyiba. ²⁹ Amma wakkati Luutu wurtinoo *Sodooma, Alla tobini norde hiite e sinaadar dow maggo. O halki be, be fuu. ³⁰ Non duu dum wadirta nyannde *Bii-Neddo wanngata. ³¹ Nyannde mum, tawaado dow suudu, nde tawi are mum no nder suudu, to jippoo wi'a hooyan de. Tawaado ngesa, to wi'u hootan wuro. ³² Miccitee ko hewti dee-Luutu. ³³ Tefudo hisinde yonki mum nder duuniyaaru nduu, mursan ki. Amma mursudo ki, hisinan ki. ³⁴ Mido haalana on, nder jemma mum, on ngi'an himbe dido fukkiibe dow leeso wooto. Gooto hooyee, ooto accee. ³⁵ Rewbe dido wonbe no unida nder wowru worru. Gooto hooyee, ooto accee. [³⁶ Worbe dido wonbe nder ngesa ngoota.

Gooto hooyee, ooto accee.]*

³⁷ Nden *aahiibe been yami mo, mbi'i :

—Moodibbo, toy dum wadata ?

O jaabii be, o wi'i :

—To canngu woni, don jigaaje kawrata.

18

Kippol haala dow tittinkinaaku nder du'aa'u

¹ Iisa wafani *aahiibe mum kippol haala ngool ngam hollude be ko no haani be tittinkinoo nder wafude du'aa'u, to be comu wafude du'aa'u. ² O wi'i be :

—Wuro gom woodi kiitotoodo gom mo hulataa Alla. Walaa duu mo o semtataa. ³ Debbo gom mo gorum maayi, no tawaa nder wuro ngoon. Wakkati fuu omo wara to kiitotoodo oon, omo wi'a mo : « Hiita hakkune am, miin he kabdufo am. » ⁴ Kiitotoodo oon booyi no saloo kiite deen. Ko sakitii sey o wi'i hoore makko : « Mi hulataa Alla, mi semtataa gooto duu. ⁵ Debbo oo tampinii kam. Mi hiitoto hakkune mabbe ngam to o war omo fusana kam noppi wakkati fuu. »

⁶ Iisa wi'i be kaden :

—On nani naa ko kiitotoodo bondo oon wi'i !
⁷ He giide moodon, Alla ittataa hakke subaabe mum, woyoo be jemma e nyalooma no eela dum bee fuu naa ? O jaabataako law law bojji mabbe naa ? ⁸ Mid'o wi'a on : O jaaboto di dow ko yaawi. Amma ko yamanmi woni nde *Bii-Nedfo wartowi, tawan goondinbe nder duuniyaaru naa ?

* **17:36** 17.36 Aaya 36 tawaaka nder dereeji arani fuu.

Kippol haala dow Farisaajo e jaboowo janngal

⁹ No woodi daarooɓe ko'e mum'en no dartiibe, iɓe njawoo wofɓe duu. Daliila himɓe ɓee wadi Iisa wadi kippol haala ngool, wi'i ɓe :

¹⁰ —Worɓe diɗo naati *Juulirde mawne faa ndu'oo. Gooto no *Fariisaajo, ooto duu no jaboowo janngal.

¹¹ Fariisaajo oon darii no du'oo nder ɓerne mum no wi'a : « Alla, mi yettii ma ngam mi laataaki iri himɓe gom, misaali ir wuyɓe, bonɓe, yeenoobe. Mi yettii ma ko mi laataaki hano jaboowo janngal oo duu. ¹² Jedɗiire fuu mido suumo kile diɗi, mido itta *jakka dow ko keɓumi fuu. »

¹³ Jaboowo janngal oon no darii to toowti, suusaay baa tiggitaade kammu, nani semteene, no wi'a : « Yaa Alla ! Yurmam, mi gadoowo hakke. »

¹⁴ Nden Iisa wi'i *aahiibe mum :

—Mido wi'a on, jaboowo janngal oon hooti wuro mum, hakkeji makko njaafaama. Amma Fariisaajo oon hakkeji mum njaafaaka. Mido wi'a on yettudo hoore mum dow, no leesintee. Leesindo hoore mum, no yettetee.

Iisa du'anake cukaloy

¹⁵ Nyannde gom himɓe ngaddi cukaloy mum'en keccoy gom to Iisa, ngam o yowa juude dow makkoy. Amma wakkati *aahiibe makko ngi'unoo dum, ɓe nduki ɓe. ¹⁶ Sey Iisa noddi *aahiibe mum, wi'i ɓe :

—Accee cukaloy koy ngara to am. To kaɗee koy, ngam nannduɓe he makkoy njeyaa nder Laamu Alla. ¹⁷ Goonga kaalanammi on, mo

jabboraaki Laamu Alla hano no cukalel ngel jabboraa nii, joomum naatataa nder maggu.

Kollitol gorko diikudo gom

¹⁸ Hooreejo *Yahudankooɓe gom yamii Iisa, wi'i :

—Moodibbo lobbo, dume kaanumi wafude ngam hebude mbuurnam nduumiidam ?

¹⁹ Iisa jaabii mo, wi'i :

—Ngam dume noddirtaa kam lobbo ? Lobbo fuu walaa sey Alla. ²⁰ Adɗa anndi ko tilsinooje *Tawreeta mbi'ii : *To yeenu, to ittu yonki godɗo, to wuju, to seedana fewre. Teddin inna maa e bammaa.**

²¹ Sey hooreejo *Yahudankooɓe oon jaabii Iisa, wi'i :

—Midɗo tokki kujje dɛe fuu illa nder cukaaku am.

²² Wakkati Iisa nanunoo dɗum, wi'i mo :

—Huune worre tan hoddanii ma. Sonnoy ko njogidaa fuu, njeddana talkaabe, a heban baraaje dow. Nden, ngaraa tokkaa kam.

²³ Hooreejo *Yahudankooɓe oon no diikudo mawɗo. Wakkati o nanunoo haalaaji dɗii, o balinii tik, o dillidi mettorgal berne. ²⁴ Sey Iisa yeewi mo, wi'i :

—Naatol riikuɓe nder Laamu Alla no tiidɗi faa !

²⁵ Ngam naatol ngolooba nder wudde battal no furi hoyde dina naatol diikudo nder Laamu Alla !

²⁶ Hettinaniibe mo mbi'ii :

—Ndenne, moy hisataa ?

²⁷ Sey Iisa jaabii be, wi'i :

* **18:20** 18.20 Burtaaki 20.12-16

—Ko heppori bii-aadama hepportaa Alla.

²⁸ Piyer jaabii, wi'i :

—Minen, min mboppi ko min njogii fuu, min tokkii ma !

²⁹ Sey Iisa wi'i be :

—Midfo haalana on goonga, accudo wuro mum, naa deekum, naa rimdaabe mum, naa saarooƙe mum, naa sukaabe mum ngam Laamu Alla, ³⁰ no heban ko furi dum kile dufɗe nder wakkati mo ngonɗen nder mum jooni. Joomum no heban duu mbuurnam nduumiidam nder wakkati garoowo oon.

Iisa wannginii kaden maayde mum e ummi-taaki mum

³¹ Iisa henni *lilaabe sappo e diɗo been senngo, wi'i be :

—Kettinee, eden ɗon eden njaha *Ursali-ima. Toon ko annabiibe mbinndunoo dow *Bii-Nedfo fuu, huubata. ³² Ngam o wattetee nder juude be kanaa *Yahudankooƙe, be njawoo mo, be njenna mo, be tutta dow makko, ³³ be piya mo dorri, be mbara mo. Amma nyalaane tatabere mum o ummitittoo.

³⁴ Amma *aahiibe been paamaay haala kaa sam. Maana makka suudfanake be, ngam majjum wadi be paamaay ko o hidfi wi'ude be.

Bumtinol nedfo gom

³⁵ Wakkati Iisa badinoo Yeriko, o tawi bumɗo gom no joodii no garbina takkol laawol. ³⁶ Wakkati bumɗo oon nanunoo mbittaaki jama'aare ndeen, sey o yami himbe ko woni no wafa. ³⁷ Nden be njaabii mo, be mbi'i :

—Iisa mo Nasaratu woni no yawta.

38 Nden o huubi, o wi'i :

—Iisa, taanu Daawda, yurmam !

39 Wonbe yeeso jama'aare been puɗɗi no cajitoo he makko, no mbi'a o deyyita. Amma o huubi kaden, o wi'i :

—Taan Daawda, yurmam !

40 Iisa darii, wi'i be ngadda mo to mum. Wakkati o badinoo Iisa, Iisa yami mo, wi'i :

41 —Dume ngidaa mi wafane ?

Nden o jaabii, o wi'i :

—Moodibbo, mido hidfi mi wumta.

42 Iisa wi'i mo :

—Wumtu. Goondinol maa danni ma.

43 Wakkati mum da o wumti, o tokki Iisa, omo teddina Alla. Wakkati himbe ngi'unoo dɗum, be njetti Alla.

19

Kisinol Jakayus

¹ Iisa naati Yeriko, no feera siire ndeen yahde.

² Jakayus, hooreejo *jaboobe janngal, gorko diikuɗo no tawaa nder Yeriko. ³ Jakayus no tefa hi'ude nder jama'aare ndeen moy woni Iisa, amma o heppi ngam o daɓɓo. ⁴ Nden, ngam hi'ude mo, sey o doggi, o arditii jama'aare ndeen. O yehi, o yeenyowi ibbi ngonki dow laawol to Iisa wittortoo. ⁵ Wakkati Iisa yottinoo ibbi kiin o tiggittii, sey o wi'i Jakayus :

—Jakayus, yawɗa jippa, ngam no tilsi mi weerane hannden.

⁶ Jakayus yaawɗi jippii, jabborii mo welwelo.

⁷ Wakkati himbe fuu ngi'unoo dɗum, be puɗɗi ibe nguuntoo, ibe mbi'a :

—O weeranowi gaɗoowo hakke !

⁸ Wakkati be ngari be mbeeri, sey Jakayus ummii darii, wi'i Iisa :

—Moodibbo, hettina. Hannden mi hokkan talkaabe feccere njawdi am fuu. Nde mi nyaami ceede goɗɗo, mi yobitan mo kile nay.

⁹ Sey Iisa wi'i :

—Gorko oo duu, taanu *Ibrahim non. Hannden, kisinam naatii nder hoggo ngoo, ¹⁰ ngam *Bii-Nedɗo wari tefude majjube faa hisina be.

Kippol haala dow tammaaje kanje

¹¹ Wakkati himbe ngonnoo no kettinii haala Iisa, sey o wadani be kippol haala ngool ngam be badake *Ursaliima, ibe miila ko Laamu Alla no wannan jooni jooni. ¹² Nder kippol haala ngool Iisa wi'i be :

—Dimo mawɗo gom yehi nder leydi mbodɗuni gom faa mellee laamiido mayri, nden warta. ¹³ Fadde makko dillude, o noddi golloobe makko sappo gom. O hokki gooto maɓbe fuu tammal kanje, o wi'i be : « Luumoree ɗe, faa mi warta. » ¹⁴ Himbe leydi makko no mbanyi mo. Ngam majjum wadi, gada makko be ummini lilaabe mbi'owa kam'en ngidaa gorko oo laamoo ɗum'en. ¹⁵ Amma ɗum fuu haɗaay o mellaa, o warti nder leydi makko.

Wakkati o wartunoo, o noddi golloobe makko, be o halfinnoo tammaaje kanje been, ngam o annda ko gooto maɓbe fuu hebi nder luumaaku mum. ¹⁶ Arano oon wari, wi'i : « Joomam, tammal kanje maa rimi tammaaje kanje sappo. » ¹⁷ Sey o wi'i mo : « Gasii, a golloowo lobbo.

Ngam a hilnake ko famdi, mi mellii ma laamiido gure sappo. » ¹⁸ Didabo oon badii, wi'i : « Joomam, tammal kanje maa rimi tammaaje kanje joy. » ¹⁹ O wi'i didabo oon : « Gasii, aan duu, mi mellii ma laamiido gure joy. »

²⁰ Tatabo oon wari, wi'i : « Joomam, ndaa tammal kanje maa nii. Mi fibii ngal nder tekkere mi suufi. ²¹ Ngam mido hule, sabu a gorko cattudo. Ada hooya ko a resaay. Ada hetta ko a aawaay. »

²² Nden gorko diikudo oon wi'i mo : « Bondo, jaaydo ! Dara ! Dow haalaaji maa d'ii kiitanmaami. Ada anndi ko mi gorko cattudo, mido hooya ko mi resaay, mido hetta ko mi aawaay ? ²³ Too, d'ume wadi ko a wattaay ceede am nder banki faa nde ngartumi, nden de ngaddanan kam riiba ? »

²⁴ Nden o wi'i golloobe makko beeto : « Teetee tammal kanje makko ngaal, kokkon ngal jom tammaaje sappo oon. » ²⁵ Sey be njaabii mo be mbi'i : « Alla sabbine, mo mbi'udaa hokkee oo duu tammaaje kanje sappo jogii ! » ²⁶ Sey mawdo oon wi'i be : « Mido haalana on, jogiido fuu beydantee. Amma mo walaa oon, baa sedda mo jogii oon, teetete. ²⁷ Jooni toy waybe am be ngidaa mi laamoo d'um'en been ngoni ? Ngaddee be do, kirson be yeeso am. »

Naatol Iisa Ursaliima

²⁸ Gada kippol haalaaji d'ii, Iisa ardii *aahiibe mum, fa'i *Ursaliima. ²⁹ Wakkati o badinoo

nguroy Baytifaaji e Baytaniya hedde har waamnde wi'eteene waamnde Jaytun, sey o lili *aahiibe makko dīdo gom, ³⁰ o wi'i be :

—Ummee, njehee nder wurel gonngel yeeso moodon ngeel. No nattirdon nder maggel, on tawan binngel ara gom, ngel wadfaaka abada gom no habbii. Kabbitee ngel, ngaddanon kam. ³¹ Nde nii godfo yamii on, wi'i ngam dume wadi odon kabbita ngel, mbi'on Joomiraawo haajaa ngel.

³² *Lilaabe been njehi, tawi huune fuu hano no Iisa tinndiniri be dum. ³³ Wakkati be kabbitannoo arel ngel, sey joomiingel wi'i be :

—Dume kabbitanton arel ngeel ?

³⁴ Be mbi'i mo :

—Joomiraawo haajaa ngel.

³⁵ Nden be njaari ngel to Iisa. Be njowi kolte mabbe dow maggel be ngadi jappe, be nanngani Iisa waddii dow maggel. ³⁶ Omo yaha, himbe no mbedfita kolte mum'en dow laawol makko. ³⁷ Wakkati o faani *Ursaliima, doon hadde simitorde waamnde wi'eteene waamnde Jaytun, goondinbe tokkufe mo fuu keewi welwelo, sey be towni daafe, ibe njetta Alla daliila kujje kaaydiniide de be ngi'ii. ³⁸ Ibe mbi'a :

—*Barkinaafo woni laamiido gardoowo innde Joomiraawo !** Jam laatoo nder kammu. Teddungal laatanoo Alla Toowfo !

³⁹ Sey *Fariisa'en gom tawaabe nder jama'aare ndeen mbi'i mo :

—Moodibbo, haja *aahiibe maa ndeyya !

⁴⁰ O jaabii be, o wi'i :

* **19:38** 19.38 Jabuura 118.26

—Midfo haalana on, nde be ndeyyi, kaaye dfee e ko'e mum'en kuuban !

⁴¹ Wakkati Iisa hi'unoo hubeere *Ursaliima, o woyani nde, ⁴² o wi'i :

—Mi hidiiino tawee hannden, aan duu, a faami ko hokkete jam. Amma kaari, dum suudanake gite maada ! ⁴³ Nyalaade no ngaran nde waybe maa nyibata cuudi loope ngam be yeenya be piile, be kone, ⁴⁴ be pusee, be accataa baa hayre worre no deki dow wonnde nder maada. Be mbare, aan e bibbe maada fuu, ngam a anndi-taay wakkati mo Alla warunoo ngam hisinde ma.

Diiwol sonnoobe nder Juulirde mawne

⁴⁵ Iisa naati jawreeru *Juulirde mawne, fudfi no riiwa sonnoobe, ⁴⁶ no wi'a be :

—Dum winndaama nder dewte Alla : *Suudu am laatoto suudu du'aa'u*. Amma onon, on ngadii ndu *wumpere wuybe* !†

⁴⁷ Iisa no waajoo nyannde fuu nder *Juulirde mawne. Mawbe *cakkanoobe Alla e janngi-noobe *Tawreeta e haaloobe nanee nder lenyol ngool fuu no ndaara no mbardata Iisa. ⁴⁸ Amma be keppi hebude laawol fuu, ngam himbe fuu no ngattani haalaaji makko hakkillo sanne.

20

Toy baawde Iisa yuwi ?

¹ Nyannde gom Iisa no janngina himbe nder *Juulirde mawne, omo waajoo be dow *Habaruu

† **19:46** 19.46 Esaaya 56.7 ; Yere-miya 7.11

lobbo. Sey mawbe *cakkanooŋe Alla gom, jannginooŋe *Tawreeta e mawbe *Yahudankoobe gom ngari to makko, ² mbi'i mo :

—Haalan min, baawde deye ngadirtaa kujje dee fuu ? Moy hokki ma laawol wadude de ?

³ Nden Iisa jaabii be, wi'i :

—Miin duu, huune worre tan yamanmi on, njaabodfon kam : ⁴ Alla naa himbe kokki Yahaaya laawol wadude *batiŋma ?

⁵ Sey ibe caawodira hakkune maŋbe, ibe mbi'a :

—Nde nii en mbi'ii Alla, o wi'an ko wadi en ngoondinaay Yahaaya ? ⁶ Amma nde en mbi'ii himbe, too, himbe fuu no mbugoto en kaaye, ngam be fuu be tabbintini ko Yahaaya no annabiijo.

⁷ Nden be njaabii Iisa, be mbi'i :

—Min anndaa liludo mo.

⁸ Iisa duu wi'i be :

—Too, miin duu, mi haalantaa on baawde de ngadiranmi kujje dee.

Kippol haala dow remooŋe bonŋe

⁹ Gada ko Iisa haaldunoo he mawbe *cakkanooŋe Alla, jannginooŋe *Tawreeta he mawbe *Yahudankoobe, o wadani himbe kippol haala ngool, o wi'i :

—Neddo gom wadi ngesa *cabiije, nden wuyi nga remooŋe gom, wadi jahaangal, o booyi har toon.

¹⁰ Wakkati tebol cabiije deen yottinoo, o lili golloowo makko gom jabowa mbaka makko cabiije deen to remooŋe been. Amma remooŋe been piyi lilaado oon. O cooyitii juude bole. ¹¹ O

lili golloowo makko gom kaden to maɓɓe, ɓe piyi oon duu, ɓe njennii mo. O coyyitii kanko duu juude bole. ¹² Jom ngesa oon lili kaden golloowo mum tataɓo gom, ɓe mbarmini mo, ɓe ndiiwi mo.

¹³ Sey jom ngesa oon wi'i hoore mum : « Joonkay, mido anndi no ngad'anmi. Mi lilan biyam gorko korsudo he maɓɓe, tawte ɓe ted-dinan mo ! » ¹⁴ Amma wakkati remooɓe ɓeen ngi'unoo biyiiko, sey ɓe mbi'odiri : « Ma'adalla. Oo woni donoowo ngesa ngaa. Ngaree mbaren mo, heɓa ndonen nga ! » ¹⁵ Sey ɓe mburtini mo nder ngesa ngaan, ɓe mbari mo.

Too, dume miiloton jom ngesa oon wadata remooɓe ɓee ? ¹⁶ Mido wi'a on : « O waran, o wara remooɓe ɓeen, nden o halfina ngesa ngaan wɓɓe. »

Wakkati himɓe nanunoo kippol haala ngool, ɓe mbi'i :

—Alla hiinu en dum !

¹⁷ Iisa yeewi ɓe, wi'i :

—Ndenne, dume woni maana ko winndaa nder dewte deen, wi'aa :

Hayre nde nyiboɓe ɓeen mboppi ndeen,

*kayre laatii hoore nyibdi ndiin.**

¹⁸ Iisa beydi wi'ude ɓe kaden :

—Neddo fuu caamudo dow hayre ndeen, helan. Neddo fuu, mo nde saami dow mum, no mornyotoo.

¹⁹ Jannginoɓe *Tawreeta e hooreɓe *cakkanooɓe Alla paamii ko kippol haala ngool, kam'en ngol sappii. Be muuyiino nanngude mo dfoon da, amma ɓe kuli himɓe.

* 20:17 20.17 Jabuura 118.22

Ittande laamiido Rooma mawdo janngal

²⁰ Jannginoobe *Tawreeta e hooreebe *cakkanoobe Alla ngattani Iisa hitere. Be lili himbe gom ngada ko'e mum'en hano dartiibe, tunna mo nder haalaaji makko ngam be keba laawol no be ngattirta mo nder juude laamu.

²¹ Lilaabe been ngari to Iisa, yami mo, mbi'i :

—Moodibbo, miden anndi ko kaalataa e ko mbaajotodaa fuu no dartii. Miden anndi ko a burdinaay himbe. Ada janngina laawol Alla goonga e goonga. ²² No hegi min kokka laamiido *Rooma mawdo janngal naa hegaaki ?

²³ Amma Iisa annditani yoyre maɓɓe, nden wi'i be :

²⁴ —Kollee kam tammal cardi ! Foto moy he innde moy woni do ?

Be njaabii, be mbi'i :

—Laamiido *Rooma.

²⁵ Nden o wi'i be :

—Ndenne kokkee laamiido *Rooma ko jeyi, kokkon Alla duu ko jeyi.

²⁶ Be kebaay fuu ko be tunnirta mo nder ko o wi'i be yeeso himbe fuu. Nootaaki makko haayɗini be, nden be ndeyyiti.

Yamde dow ummitaaki maaybe

²⁷ *Sadduki'en, kam'en ngoni yeddoobe no mbi'a ko maaydo fuu ummitittaako. Nyannde gom, wɓɓe maɓɓe ummii ngari to Iisa, yami mo, mbi'i :

²⁸ —Moodibbo, *Muusa tilsini enen *Yahudankoobe, wi'i : *Nde gorko dewli, maayi, hebaay bidfo, minyum naa mawnum dewla deekiiko*

ngam hebana mo jippotoobe.† 29 Too, wadiino rimdaabe jedfo gom. Arano oon dewli debbo gom, maayi, hebaay bidfo. 30 Didabo oon dewli debbo oon, kam duu maayi, hebaay bidfo. 31 Tatabo oon duu tokki, faa jedfo been fuu maayi. 32 Gada maayde mabbe, debbo oon duu maayi.

33 Too, nyannde darɗal, moy nder mabbe laatoto goro debbo oo? Ngam be fuu jedfo kabɓani mo.

34 Sey Iisa jaabii be, wi'i :

—Nder duuniyaaru nduu worbe ɓanɗata, rewbe duu ɓanee. 35 Amma be Alla daari fotube keba mbuurnam jaano, ummititooɓe nyannde darɗal, worbe mabbe ndewlataa, rewbe mabbe duu ndewlataake. 36 Be maayataa kaden, ngam be laatoto hano maleykaabe. Be ɓiɓbe Alla duu, ngam be ummitake he maayde. 37 *Muusa he hoore mum wakkati Alla haaldannoo he mum nder taarihi kaaloowo dow wuumoore huɓboore, Muusa sappake ko maaybe no ummititoo. Ngam toon o noddiri Joomiraawo *Alla *Ibrahim, Alla Isiyaaku, Alla Yakuuba.*‡

38 Iisa wi'i be kaden :

—Ndenne, Alla hanaa Alla maaybe, o Alla wuurbe. Ngam to makko himbe fuu no wuurbe.

† **20:28** 20.28 To Yahudankooɓe se gorko ɓani debbo, maayi hebaay ɓiɓbe, banndiiko gorko no haɓɓanan debbo oon ngam hebana mo ɓiɓbe e ngam to innde makko halku. Kaden duu ngam ɓiɓbe been ndona njawdi makko. ‡ **20:37** 20.37 Burtaaki 3.6 - Ko jamaanu Muusa wara, tawi Ibrahim, Isiyaaku e Yakuuba maayiino illa ko ɓooyi.

39 Gere nder jannginoobe *Tawreeta piirti hunnduko, mbi'ii :

—Moodibbo, a haalii goonga.

40 Illa ndeen be cuusaay yamude mo goddum kaden.

Almasiihu hanaa taanu Daawda tan

41 Iisa wi'i be :

—Noy himbe mbaawiri wi'ude ko *Almasiihu no taan Daawda ? 42 Daawda e hoore mum wi'i nder *Jabuura :

« *Alla Joomiraawo wi'i Joomiraawo am :*

War, njoodaa nyaamo am

43 *faa mi sorna waybe maa ley teppere maa.*

»§

44 Daawda no noddira mo, « Joomiraawo », ndenne, o hanaa taanu Daawda.

Kakkilee he jannginoobe Tawreeta

45 Wakkati jama'aare wonnoo no hettinanii Iisa, sey Iisa wi'i *aahiibe mum :

46 —Tinnee. Kakkilee he jannginoobe *Tawreeta. Ibe ngidi bornaade kolte mawde. Ibe ngidi sanneede cannooje teddude nder luube. Ibe ngidi joodorde burde teddude nder *baajordi. Ibe ngidi joodorde burde teddude nde nii be noddaama batu. 47 Ibe eyta rewbe be goriraabe mum'en maayi ngam teetude njawdi mabbe. Ibe njunna du'aa'uuji mabbe ngam be limtee nder lobbube. Kiite naawde be ngadantee.

§ 20:43 20.43 Jabuura 110.1

21

Sadaka debbo talkaajo mo gorum maayi

¹ Iisa banti hoore mum nder *Juulirde mawne, sey hi'i riikube gom no ngatta hadiyaaaji mum'en nder keesuwal mayre. ² O hi'i duu debbo talkaajo gom mo gorum maayi no watta buudoy didoy nder maggal. ³ Sey o wi'i :

—Midfo haalana on goonga : Ko debbo talkaajo mo gorum maayi oo watti nder keesuwal dum, no furi ko beeto fuu ngatti. ⁴ Ngam be fuu, be kokki sedfa nder ko be njogii. Amma debbo oo, ko o joginoo ngam o wuurda dum, o watti nder maggal.

Cankitol Juulirde mawne e alamaaji timmoode duuniyaaru

⁵ Nder *Juulirde mawne ndeen wobbe tinni no kaala dow mayre, no mbi'a ko inde woodi ngam nde moyyiniraama kaaye boodfe. Nde fediraama sadakaaji ittanaadi Alla. Amma Iisa wi'i be :

⁶ —Nder ko ngi'oton dum fuu, wakkati waran mo baa hayre mayre worre hoddataako no deki dow wonnde. Nde fuu, nde libetee.

⁷ Nden be yami mo, be mbi'i :

—Moodibbo, haalan min nde dum wadata. Alaama oye hollata ko kujje dee fuu badake ?

⁸ Sey Iisa jaabii be, wi'i :

—Kakkilee to nedfo fuu majjina on. Himbe heewbe ngardan innde am, mbi'a : « Miin woni *Almasiihu », be mbi'a : « Wakkati oo badake. » To tokkee be. ⁹ Nde nii on nani habaru konu e murtol no wadfee, to kulee. No tilsii dum wada

ginan, amma d̄um hollataa ko wakkati mum da timmoode duuniyaaru yottake.

¹⁰ Iisa tinni no wi'a be :

—Lenyol habdan he lenyol, laamu habdan he laamu. ¹¹ Dimmbaaki leydi mawki wadan. Rafooji e nyawuuji bondi ngad̄an nokku nokku-uje. Kujje kulyiniide e alamaaji mawdi ngad̄an dow kammu. ¹² Amma fadde majjum wad̄ude, on nanngatee, torredon, njaaredon yeeso laamiibe e hooreebe, kiitedon nder *baa-jordi *Yahudankoobe, pad̄fedon nder kasu ngam sabbu am. ¹³ Dum hokkan on laawol seedanaade kam. ¹⁴ Ndenne, kabbee anniya illa joonin, heba no coptinirton ko'e moodon to suulu on, ¹⁵ ngam mi hokkan on nyenyal haala e anndal faa nder waybe moodon bee fuu walaa baawdo libude naa yeddude on. ¹⁶ Baa saaroobe moodon, rimdaabe moodon, koreeji moodon e higiraabe moodon no njammboto on. Be laatoo daliila maayde wobbe moodon. ¹⁷ Himbe fuu mbanyan on ngam am. ¹⁸ Amma baa leebol ko'e moodon gootol majjataa. ¹⁹ Tittinkinaaku moodon kebirton kisinam.

Cankitol Ursaliima

²⁰ —Wakkati ngi'udon soogeeji piili *Ursaliima, anndon ko cankitol maggo badake. ²¹ Nder wakkati oo, be d̄um tawi Yahudiya ndoggira baamle. Be d̄um tawi nder huubeere *Ursaliima, mburto nder mayre. Tawaabe nder ladde duu, to naatu nder mayre. ²² Ngam nyalaade deen no nyalaade yoptitaade ko winndaa nder dewte Alla fuu no tabbitan. ²³ Nder balde mum bone

saaman dow saawbe he musinoobe ! Ngam tor-raaji mawfi no caaman dow leydi ndiin. Tikkere Alla no jippoto nder lenyol ngool. ²⁴ Wobbe mbardetee takubaaaje, wobbe nanngée, njaaree hakkune lenyi fuu. Be kanaa *Yahudankoobe ndampan *Ursaliima, dawranaade faa wakkati mo d̄um fodanaa oon huuba.

Gartol Iisa Almasihu

²⁵ —Alamaaji no ngadan dow naange, di ngadan dow lewru e dow koode. Kulkulal nanngan himbe duuniyaaru duu. Iido maayo baleewo e benkeyye mum mawna faa lenyi d̄ii fuu mbemmbée ngam majjum. ²⁶ Nde himbe mi-lake ko waroyta nder duuniyaaru, sey kulkulal wad̄a be pekkora, ngam baa baawde gonde dow fuu no ndimmboto.

²⁷ Nder wakkati mum, **Bii-Ned̄do no hi'etee, no wara dow luuldere. Omo warda baawde e teddungal manngal.** ²⁸ Nde nii d̄um fud̄d̄ii wad̄ude, ummodon ndarodon, banton ko'e moodon, ndaaron dow ngam coptinol moodon badake.

Tinndinoore dow ibbi

²⁹ Gada filla alamaaji kollooji gartol makko ngool, Iisa wadani be tinndinoore ndee, wi'i :

—Ndaaree ibbi e lefde koriide fuu. ³⁰ Nde nii on ngi'ii de mbilitii, ofon anndi ko dunngu badake. ³¹ Hano non, onon duu, nde nii on ngi'ii kujje dee no ngada, paamee ko Laamu Alla badake. ³² Goonga kaalananmi on : Jamaanu oo timmataa tawee kujje dee fuu ngadaay.

* **21:27** 21.27 Daniyel 7.13

³³ Kammu e leydi taggan, amma haalaaji am timmataa abada.

Iisa holliti himbe ndeena ko'e mum'en

³⁴ —Ndeenee ko'e moodon to accee nyaamdu ada hakkillo moodon. To njaree duu faa ko'e moodon puɗɗa soptaade. To accee miilooji duuniyaaru cuula on. Nde hanaa non, nyalaane ndeen no juhan on, on anndaay. ³⁵ Ngam nyalaane ndee no waran dow yonki fuu nder duuniyaaru. ³⁶ Ndenne, kakkilee, ndu'ee wakkati fuu, ngam keɓon semmbe dadude kujje kaanude wadude ɗee fuu. Mbaawon daraade duu yeeso *Bij-Nedɗo.

³⁷ Nyalooma, Iisa no waajoo nder *Juulirde mawne, amma nde jemma wadi, o wurtoo, o waalowa dow waamnde wi'eteene waamnde Jaytun. ³⁸ Illa subaka kecco himbe fuu no um-moo, no njaha to makko, no tawowaa mo nder Juulirde ndeen ngam hettinaade ko o wi'ata.

22

Dabare nanngol Iisa

¹ Wakkati *Juulɗe buuru mo walaa yuufinirdum, juulɗe bi'eteede *Juulɗe dimɗinol Isra'ilankoobe ɗadino, ² mawɓe *cakkanooɓe Alla e jannginoobe *Tawreeta no tefa no mbarirta Iisa, amma ibe kula himbe.

³ Sey Ibiliisa naati nder ɓerne Yahuuda in-ndirteɗo Iskariyot, gooto nder *lilaabe sappo e ɗiɗo ɓeen. ⁴ Nden o yehi, o haaldowi mawɓe *cakkanooɓe Alla e mawɓe soogeeji kakkiliidɗi he *Juulirde mawne ndeen dow no o wattirta Iisa nder juudɗe maɓɓe. ⁵ Be nanii beldum majjum

sanne, nden be adi alkawal ko be kokkan mo ceede. ⁶ Yahuuda jabi, nden fudfi tefude laawol no o jammbootoo Iisa, tawa himbe paamaay.

Ciryaaki hiraane Juulde dimdinol Isra'ilankooɓe

⁷ *Juulde buuru mo walaa yuufinirdum wari. Nyannde majje himbe mbownoo hirsude jawdi ngam wafude hiraane *Juulde dimdinol Isra'ilankooɓe. ⁸ Iisa lili Piyer e Yahaaya, wi'i be :

—Njehee ciryanee en hiraane *Juulde dimdinol Isra'ilankooɓe, nyaamen.

⁹ Nden be yamii mo, be mbi'i :

—Toy ngidfaa min ciryowoo nde ?

¹⁰ Iisa jaabii be, wi'i :

—Kettinee, nde nii on naati nder hubeere ndee, on pottan gorko gom no ronndii loone ndiyam. Tokkon mo faa nder baade nde o naatata nder mum. ¹¹ Nden mbi'on jom baade ndeen : « Moodibbo lili min, min yame toy suudu ndu o nyaamdata he *aahiibe makko hiraane *Juulde dimdinol Isra'ilankooɓe nduun woni ? » ¹² O hollan on suudu mawnu gom, ciryaanu wonndu dow. Toon ciryotoɗon hiraane ndeen.

¹³ Sey be njehi, be tawi huune fuu dey-dey no Iisa wi'irnoo be. Nden be ciryii hiraane ndeen.

Hiraane Juulde dimdinol Isra'ilankooɓe

¹⁴ Wakkati kiraade deen njottinoo, sey Iisa jooɗodii he *lilaabe been faa be nyaama. ¹⁵ Nden o wi'i be :

—Mi haabii en njooɗidaaki nyaamuɗen hiraane *Juulde dimdinol Isra'ilankooɓe ndee,

fadde am torreede. ¹⁶ Ngam mido wi'a on, mi nyaamataa hiraane ndee kaden sey nyannde maana mayre humnaa nder Laamu Alla.

¹⁷ Iisa hooyi nyederde cabijam, o yetti Alla, o wi'i :

—Njabee, ceendee hakkune moodon ¹⁸ ngam mido haalana on, mi yarataa cabijam kaden, sey wakkati Laamu Alla wari.

¹⁹ O hooyi buuru, yetti Alla, helti mo, hokki be, wi'i :

—Dum woni banndu am kokkaanu ngam moodon. Ngafee iri nii he banndum ngam miccitaade he am.

²⁰ Gafa be kiirtake, Iisa hooyi nyederde cabijam, yetti Alla, hokki be, wi'i :

—Nyederde ndee woni amaana keso tabbintinaado har yiyam am ndufeteedam ngam moodon. ²¹ Amma jammbootofo kam oon no fo. Omo nyaamda he am nder le'al gootal. ²² *Bii-Nedfo accan duuniyaaru hano no dum fodira. Amma bone saaman dow jammbootofo mo !

²³ Sey *lilaabe been pudfi no yamodira moy nder mum'en woni gadoowo dum.

Geddi hakkune lilaabe Iisa

²⁴ Geddi ummii hakkune *aahiibe been dow moy furi teddude nder mabbe. ²⁵ Nden Iisa wi'i be :

—Doole doole laamiibe be kanaa *Yahudankooobe laamorii himbe mum'en. Jom'en baawde duu no ngidi noddireede lobbube.

²⁶ Amma onon kay, dum wadataa hakkune moodon. Accee burfo teddude hakkune moodon laatoo hano burfo famdude. Ardiifo laatoo hano golloowo. ²⁷ Ngam moy furi teddude

hakkune joodiido faa nyaama naa golloowo gaddoowo nyaamdu oon ? Joodiido faa nyaama oon kam woni mawdo. Amma miin, mido hakkune moodon hano golloowo.

²⁸ Onon, odon ngondi he am wakkati torre-teemi fuu. ²⁹ Miin duu, mi hokkii on laamu hano no *Baaba am hokkiri kam ngu, ³⁰ ngam nyaamon, njaron he le'al am nder laamu am. Njoododon dow joodorde laamu, kiitodon lenyi *Isra'el sappo e didi diin.

Lisa wi'i Piyer annditittaa dum

³¹ Gada geddi naatuni caka *aahiibe been, sey lisa wi'i Simon Piyer :

—Simon, Simon, Ibiliisa yamii baawde faa seda on hano no alkama sedirtee. ³² Amma mi du'anake ma ngam to a mursu goondinol maa. Aan duu, nde a wartii to am, cemmbindinaa banndiraabe maa.

³³ Piyer jaabii mo wi'i :

—Joomam, baa nii mi uddiditee he maafa non naa mi wardetee he maafa non, mido siryi !

³⁴ Nden lisa jaabii mo, wi'i :

—Midu haalane Piyer, nder jemma oo, fadde ndontoori jogginde, a wi'an a anndaa kam kile tati !

Ciryee ngam torra

³⁵ lisa wi'i *aahiibe been :

—Wakkati lilunoomi on ko on njaaraayno albey, mbasu e pafe, no woodi ko njakkani on naa ?

Sey be njaabii mo be mbi'i :

—Walaa !

³⁶ O wi'i be kaden :

—Amma jooni, goodufo albey, hooya. Jogiifo mbasu, yaara. Mo walaa takubaahi, sonna jabbaare mum sooda ngooti. ³⁷ Ngam no winndaa dow am, wi'aa : *O fiyetee sawru bonbe.** Mido wi'a on : No tilsi dum heewtoo kam ngam ko winndaa dow am fuu huubaa.

³⁸ Nden be mbi'i mo :

—Moodibbo, ndaa takubaaje didi nii !

O wi'i be :

—Heyii !

Du'aa'u Iisa dow waamnde Jaytun

³⁹ Iisa wurtii hubeere *Ursaliima, fa'i waamnde wi'eteene waamnde Jaytun hano no o woowiri wadirde dum. *Aahiibe makko tokki mo. ⁴⁰ Wakkati o yottinoo toon, o wi'i be :

—Ndu'ee to on caamu nder cii'aaki.

⁴¹ Sey o toowtiri be kuule sedfa, o hofi, omo du'oo, ⁴² omo wi'a :

—*Baaba, nde a muuyii, wodfinam nyederde torra ndee. To dum laatoo muuyde am, amma dum laatoo muuyde maa !

[⁴³ Nden, maleykaajo gom yuwfo dow kammu wanngani mo, ngam semmbindina mo. ⁴⁴ Nder torra makko, o beydi tekkindinde du'aa'u makko faa gulinol makko laatii hano tobbe yiyam tinni no simta dow leydi.]†

⁴⁵ Wakkati o du'odii, o soyyii to *aahiibe makko, o tawi ibe daanii ngam berde mabbe mboni. ⁴⁶ Nden o wi'i be :

* **22:37** 22.37 *O fiyetee sawru bonbe* naa *O limdete he bonbe*. Esaaya 53.12 † **22:44** 22.44 Aayaaje 43 e 44 tawaaka nder dereje arani fuu.

—Dume daanantodfon ? Ummee ndu'ee, to on caamu nder cii'aaki !

Nanngol Iisa

⁴⁷ Iisa no caka haala, sey jama'aare gom wari. Yahuuda, gooto nder *lilaabe sappo e dido been, no ardi. O badii Iisa faa o wunndoo dum.‡ ⁴⁸ Sey Iisa wi'i mo :

—Yahuuda, mbunndaaki njambortodaa *Bii-Neddo naa ?

⁴⁹ Wakkati *aahiiɓe Iisa ngi'ii ko hidfi wadude, be mbi'i :

—Moodibbo, min coppira be takubaaje naa ?

⁵⁰ Sey gooto mabbe soppi gollanoowo mawɗo *cakkanooɓe Alla gom, tayi nowru makko nyaamo. ⁵¹ Nden Iisa jaabii be, wi'i :

—Accee nii !

Iisa meemi nowru peyyaado oon, o yamdintini mo. ⁵² Nden o haalani mawɓe *cakkanooɓe Alla, mawɓe soogeeji kakkiliidi *Juulirde mawne ndeen e mawɓe *Yahudankooɓe warɓe nanngude mo been, o wi'i :

—Ko wadi ngardudfon takubaaje e cabbi faa nanngon kam hano miin woni mawɗo murtube ? ⁵³ Mido wondunoo he moodfon wakkati fuu nder *Juulirde mawne mido waajoo, on ndekaay junngo dow am. Amma jooni wakkati moodfon non, wakkati mo nimre laamootoo.

Nimsitaaki Piyer

‡ **22:47** 22.47 Nder finaa-tawaa Yahudankooɓe, he mbunndaaki non, worɓe dido cannodirta ngam kolla higiraaku hakkune mum'en.

⁵⁴ Iisa nannga, ardinaa faa nder baade mawɗo *cakkanooɓe Alla fuu. Piyer tokkitii ɓe to toowti.

⁵⁵ Hiite no hubɓa caka batamaare baade ndeen, himɓe no njoodii no ngatti nge caka no yilfoo. Piyer wari joodii hakkune maɓɓe.

⁵⁶ Nder jeyngol hiite ngeen, kordɗo gom hi'i Piyer no yilfoo. Kordɗo oon yeewi Piyer faa woodi, wi'i himɓe :

—Nedɗo oo duu, no wondunoo he Iisa.

⁵⁷ Nden Piyer yeddi, wi'i mo :

—Banndam debbo, mi anndaa mo sam !

⁵⁸ Booyi sedɗa gada mum, sey godɗo hi'i mo, wi'i mo kaden :

—Aan duu, a gooto nder maɓɓe !

Piyer jaabii mo, wi'i :

—Higo, hanaa miin non !

⁵⁹ Yamde worre gada mum, sey godɗo ummini haala kaan kaden, wi'i :

—Sikka fuu walaa, omo jeyda he maɓɓe, ngam o bii-leydi Galili.

⁶⁰ Piyer jaabii mo, wi'i :

—Higo, mi faamaay ko mbi'udɗaa !

Piyer hantaay haala ko ndontoori joggini.

⁶¹ Iisa yeeyitii, yeewi Piyer, sey Piyer miccitii ko Iisa wi'unoo ɗum :

—Fadde ndontoori jogginde hannden, a wi'an a anndaa kam kile tati.

⁶² Piyer wurtii yaasi, tinni no wulla no wullitoo.

Iisa yeeso hawriine dawroobe

⁶³ Jogiɓe Iisa been no njawoo Iisa, no piya mo. ⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, ibe yama mo, ibe mbi'a :

—Nde nii a annabiijo, haalan min moy fii ma !

⁶⁵ Be tinni ibe pamdina mo, ibe njenna mo jennooje ir-irijje.

⁶⁶ Wakkati weetunoo, mawbe *Yahudankooɓe, mawbe *cakkanooɓe Alla e jannginoobe *Tawreeta kawri. Iisa yaaraa yeeso hawriine dawroobe. ⁶⁷ Be mbi'i mo :

—Nde aan woni *Almasiihu oon, haalan min.

Iisa jaabii be, wi'i :

—Baa nde mi wi'i on non, on ngoondintaa.

⁶⁸ Nde mi yamii on duu, on njaabataako.

⁶⁹ Amma illa jooni, *Bii-Nedɗo no joodɗoyto nyaamo Alla Jom baawde.

⁷⁰ Sey be fuu be mbi'ii :

—Ndenne a *Bii-Alla naa ?

Iisa jaabii be wi'i :

—On kaali ko ngonmi. §

⁷¹ Nden be mbi'ii :

—Seede oye ndoometen kaden ? En fuu en nani ko o haaliri hunnduko makko !

23

Iisa yeeso Pilaatus

¹ *Hawriine dawroobe ndeen fuu ummii, yaari Iisa to Pilaatus.* ² Be pudɗi ibe tuuma mo, ibe mbi'a :

—Min tawi nedɗo oo no majjina lenyol amin, no hada laamiido *Rooma mawɗo hokkee janngal. Omo wi'a hoore makko kee, kam woni *Almasiihu, laamiido.

§ **22:70** 22.70 Iisa wi'i goonga non, amma o hidaay lamnude haala makko. * **23:1** 23.1 Pilaatus woni kawjotooɗo leydi Yahudiya.

3 Nden Pilaatus yamii Iisa, wi'i :

—Aan woni laamiido *Yahudankooɓe naa ?

Iisa jaabii mo, wi'i :

—Aan wi'i ka.†

4 Pilaatus fiirti hunnduko, wi'i hooreɓe *cakkanoobe Alla e jama'aare ndeen fuu :

—Mi hi'aay daliila fuu he makko ko jukkata mo.

5 Be nani ko Pilaatus wi'i, sey ɓe towni daaɗe maɓɓe ɓe ngadi ko haalude dow Iisa, iɓe mbi'a :

—Ko o waajotoo dum no murtina himɓe. O fuddii nder leydi Galili, nden o yawti o yehi nder leydi Yahudiya, joonin o warii faa do.

Iisa yeeso laamiido Hirudus

6 Pilaatus, ngam haalaaji di tuumube Iisa been ngadi, yami himɓe wi'i :

—Gorko oo no ɓii-leydi Galili naa ?

7 Wakkati o nanunoo ko Iisa yuwaana nder laamu *Hirudus, nden o wadi Iisa yaaree to *Hirudus, ngam nder balɗe mum, *Hirudus he hoore mum no tawaa *Ursaliima.

8 Wakkati *Hirudus hi'unoo Iisa, nani belɗum sanne, daliila haalaaji di o nanannoo dow mum diin. Illa ko ɓooyii duu o hidiiino hi'ude mo. Omo hidi o hi'a Iisa no wada alaama kaayɗiniido.

9 O yami Iisa yamɗe ɗuɗɗe, amma Iisa jaabaaki mo baafuy.

10 Mawɓe *cakkanoobe Alla e jannginoobe *Tawreeta ndarii, no pelira mo keddi semmbe mum'en. 11 *Hirudus e soogeeji mum duu njenni

† 23:3 23.3 Iisa wi'i goonga non, amma o hidaay lamnude haala makko.

mo, njawii mo, bornii mo alkubbaare woodfune sanne gom, coyyiti mo to Pilaatus.

¹² *Hirudus e Pilaatus no mbanyidirnoo amma nyannde mum be laatii higiraabe.

Tayol kiite Iisa

¹³ Pilaatus hawri hooreebe *cakkanoobe Alla, mawbe *Yahudankoobe, o hawri himbe fuu, ¹⁴ o wi'i be :

—On ngaddanii kam nefdo oo mbi'udon oo majjinoowo himbe. Too, mi yamii mo yeeso moodon, amma dow ko peludon mo dum fuu, mi hi'aay daliila ko njukkata mo. ¹⁵ *Hirudus duu hi'aay baafuy he makko, dum wadi o soyyitani en mo. Paamee ko gorko oo wadaay fuu ko foti o waree. ¹⁶ Ndenne, mi boccan mo, mi yoofa mo.

[¹⁷ Tawi he *Juulde dimdinol Isra'ilankoobe fuu, no tilsi Pilaatus yoofana be uddanoofdo gom.]

¹⁸ Amma be poti be kuubi, be mbi'i :

—War mo, njoofanaa min Barabas !

¹⁹ Barabas uddaama ngam no tawaa nder murtol gadunoongol nder hubeere *Ursaliima, he ngam o wari godfo.

²⁰ Pilaatus haaldi he maɓɓe kaden ngam omo hidi o yoofa Iisa. ²¹ Amma be puɗɗi, ibe kuuba, ibe mbi'a :

—Tontu mo ! Tontu mo dow *bardugal !

²² Pilaatus yeeyi haaldi he maɓɓe kaden wi'i be :

—Ko boni oye o wadi ko foti nii fuu ? Mi hi'aay daliila fuu ko foti o waree. Ndenne, mi boccan mo, mi yoofa mo.

²³ Be tinni ibe kuuɓa sanne, ibe mbi'a o tontee faa be njaalii Pilaatus. ²⁴ Nden Pilaatus jabi waɗande be ko be yami. ²⁵ O yoofani be, uddanooɗo ngam murtol e barol goɗɗo mo be yami yoofee oon. Nden o watti Iisa nder juude mabbe, faa be ngaɗa mo ko weli be.

Iisa dow leggal bardugal

²⁶ Wakkati soogeeji diin njaarannoo Iisa, sey di potti Simon mo Sirene no wara no yuwa gese. Be nanngi mo be tilsini mo o wakkoo *leggal bardugal Iisa, be mbi'i mo o tokkira Iisa gaɗa gaɗa. ²⁷ Jama'aare tokki Iisa, rewbe gom no ndeki juude dow ko'e mum'en no mboya ngam makko.

²⁸ Iisa yeeyitii rewbe bee, wi'i be :

—Rewbe *Ursaliima, to mboyyee kam, mboyyee ko'e moodon e fiɓbe moodon! ²⁹ Ngam nyalaade ngaran de himbe mbi'ata : « On mbeli ko'e onon rewbe rimarbe, be deedi mum'en caawaay abada, endi mum'en musinaay sam. » ³⁰ Nder wakkati mum himbe mbi'an baamle caama dow mum'en, be mbi'a yoole cudda dum'en. ³¹ Nde lekki kecci wadaama iri nii he banndum noy ki waɗetee nde ki yoorii ?‡

³² Be ardini Iisa he bonbe diɗo gom ngam be mbardee he makko. ³³ Wakkati be njottinoo nokkuure wi'eteene Laalagal hoore, be tonti mo

‡ **23:31** 23.31 Nder aaya no Iisa no haala dow hoore mum. Omo nanndina hoore makko he lekki kecci kam woni nedɗo dartiɗo kiitaado dow fewre. Omo nanndina waɗooɓe hakke (woɓbe mbi'ii Yahudankooɓe) he lekki njorki mbuleteeki nder hiite.

dow *leggal bardugal. Be tonti bonbe difo been duu, oo nyaamo lisa, ooto nano.

³⁴ Iisa wi'i :

—*Baaba, yaafa be ngam be anndaa ko be ngadafa.

Soogeeji diin piyi caaca ngam senndude kolte makko caka mum'en. ³⁵ Himbe no ndarii don no yeewa. Hooreebe *Yahudankoobe duu pudfi no njawoo mo, no mbi'a :

—O dannii wobbe, jooni o danna hoore makko, nde nii o *Almasiihu, Cubaado Alla !

³⁶ Soogeeji diin duu njawii mo, ngaddani mo ndiyam lammudam, ³⁷ mbi'i mo :

—Too, nde nii aan woni Laamiido *Yahudankoobe, dannu hoore maa !

³⁸ Dow timtude hoore lisa be mbinndi dow alluwal : « Oo woni Laamiido *Yahudankoobe », be takki.

³⁹ Gooto nder tontidaabe he makko been no yenna mo, no wi'a :

—Hanaa aan woni *Almasiihu naa ? Dannu hoore maa, ndannaa min, minen duu !

⁴⁰ Nden ooto feli banndum, wi'i :

—A hulataa Alla naa ? Kiite goote ngadanadon aan e makko fuu. ⁴¹ Enen, en kebii ko kaanuden, kiite meeden no goonga jaati. Ko ngolluden nii njobaden. Amma gorko oo wadaay ko boni fuu.

⁴² Nden o wi'i :

—Iisa, miccitodaa kam wakkati ngartudaa nder laamu maa.

⁴³ Sey lisa jaabii mo, wi'i :

—Midfo haalane goonga, hannden jaati a wondan he am nder aljanna.

Maayde Iisa

44-45 Caka nyalooma, naange nibbi. Nimre huuri leydi ndiin fuu faa dum wadi jamde tati. Riido palaado nder *Juulirde mawne oon serki caka, laatii pecce didi. ⁴⁶ Iisa huubi huubaano manngo, wi'i :

—**Baaba, mi tummbi yonki am nder juude ma.* §

Gadfa haalaaji ddi, o foofi foofaango makko sakitiingo.

⁴⁷ Wakkati hooreejo soogeeji *Rooma hi'unoo ko wadi, teddini Alla, wi'i :

—Sikka fuu walaa, neddo oo no dartiido !

⁴⁸ Himbe dubbe warnoobe yeewi, wakkati ngi'unoo ko wadi dum, coyyitii, ndeki juude dow ko'e mum'en no mboya. ⁴⁹ Amma andube mo ndarii to toowti no ndaara. Rewbe tokkunoobe Iisa illa Galili duu no hakkune mabbe.

Moobol Iisa

⁵⁰⁻⁵¹ Nder hawriine dawroobe no woodi gorke lobbo, dartiido gom, jeyaado Arimatiya nder leydi Yahudiya bi'eteedo Yusufu. O haabi o hi'aay banngol Laamu Alla. Yusufu jabaaynoo laabi di hawriine dawroobe ndeen darnunoo, o jabaay duu ko nde wadi. ⁵² Sey o ummii, o yehi to Pilaatus ngam naaraade mo banndu Iisa. ⁵³ O wadi banndu Iisa jippina dow *leggal bardugal. O fili ndu kasanke, o watti nder annyeere sebaane nder tepaare gom nde baa gooto fukkinaaka nder mum. ⁵⁴ Dum fotodiri aljumaare, *nyalaane fowteteene duu badake.

§ 23:46 23.46 Jabuura 31.5

⁵⁵ Rewbe wondunoobe he Iisa illa Galili tokki Yusufu, ngi'ii anyeere ndeen e no banndu makko wattiraa nder mayre. ⁵⁶ Be kooti wuro, be ciryowii nebbeele uurde e turaare ngam wujjude banndu Iisa.

Be powti *nyalaane fowteteene hano no *Tawreeta wi'iri dum.

24

Ummitaaki Iisa

¹ Alal illa subaka kecco, rewbe wondunoobe he Iisa illa Galili been pa'i to anyeere ndeen. Be njaldi nebbeele uurde de be ciryino. ² Be ngari, be tawi kaaya ommbiranoonga anyeere ndeen tallitaama. ³ Wakkati be naatunoo, be tawaay banndu Iisa Joomiraawo. ⁴ Hakkillooji mabbe ummii, sey worbe dido gom mbanngi yeeso mabbe. Ibe bornii kolte yelkitittoode. ⁵ Kulal nanngi be, sey be leyni ko'e mabbe faa he leydi. Worbe dido been mbi'i be :

—Ko saabi odon tefa buurdo hakkune maaybe ? ⁶ O walaa do, o ummitake. Odon miccitoo ko o haalannoo on illa nder leydi Galili naa ? ⁷ O wi'i : « No tilsi *Bii-Neddo wattee nder juude wadoobe hakke, tontee dow *bardugal, nden nyalaane tatabere mum ummitoo. »

⁸ Nden be micciti he haalaaji Iisa diin. ⁹ Be ndilli to anyeere ndeen, be coyyitii, be kaalanowi *lilaabe sappo e go'o been he *aahiibe beeto.

¹⁰ Mariyaama mo Magdaala, Yowanna e Mariyaama inna Yakuuba he rewbe wondunoobe he mabbe gom kam'en ngonni rewbe warbe kaalani *lilaabe been. ¹¹ Be kaalani

*lilaabe been fuu, amma *lilaabe been adi haala mabbe hano meere, be ngoondinaay.

¹² Nden Piyer ummii, doggi fa'i to annyeere ndeen. Wakkati o yuurninoo nder mayre, kasanke oon tan o hi'i. O hooti nder wembere, omo yama hoore makko ko wadi.

Dow laawol Emmayus

¹³ Alal mo rewbe been ngarnoo kaalani *aahiibe been, *aahiibe dido gom nanngi laawol Emmayus. Hakkune wuro ngoo e *Ursaliima no wada yaadu jamde didi. ¹⁴ Ibe njeha ibe njewta dow ko wadi dum.

¹⁵ Wakkati be njewtannoo, sey Iisa e hoore mum hewtii be, no yaada he mabbe. ¹⁶ Amma Alla hadii be anndita mo. ¹⁷ Iisa yami be, wi'i :

—Dow dume ngondon odon njewta dow laawol ngool ?

Sey be ndarii kak, ibe balinii. ¹⁸ Nden Kiliyopas jaabii mo, wi'i :

—Ndenne, aan tan woni kofa nder *Ursaliima mo anndaa ko wadi nder nyalaade dee ?

¹⁹ Sey Iisa wi'i be :

—Dume ?

Be mbi'i :

—Ko wadi he Iisa mo Nasaratu ! O annabiijo, jom baawde nder ko haalata e ko gollata yeeso Alla e yeeso himbe fuu. ²⁰ Amma hooreebe *cakkanooibe Alla e mawbe meeden ngatti mo nder juude laamu ngam o jukkee jukkol maayde. Be tonti mo dow *bardugal. ²¹ Miden tammi ko kanko soptinta *Isra'el. Hannden woni nyalooma tatafo ko dum wadi. ²² Kaden duu, rewbe hawriine amin gom kaaydini min.

Illa subaka kecco be njehi to anyeere makko, ²³ amma be tawaay banndu makko. Nden be ngarti, be mbi'i maleykaabe mbannganii dum'en, be mbi'i omo wuuri. ²⁴ Wobbe nder amin gom ummii njehi to anyeere ndeen. Be tawi huune fuu hano no rewbe been mbi'irnoo min. Amma be ngi'aay mo, kanko e hoore makko.

²⁵ Sey Iisa wi'i be :

—Hey onon famdube hakkillo ! Be njaawaa goondinde haala annabiibe ! ²⁶ Hanaa no tilsi *Almasiihu torree, fadde mum naatude nder teddungal mum ?

²⁷ Nden Iisa famtini be ko dewte fuu kaalunoo dow mum, illa nder *Tawreeta faa wara nder dewte annabiibe.

²⁸ Wakkati be paaniino Emmayus, sey Iisa wadi hano wittoto. ²⁹ Nden be njarii mo, be mbi'i :

—Waaalan min, ngam hiiri. Jemma duu naatii.

Sey o tokki be, o weerani be.

³⁰ Wakkati be njoodinoo faa be nyaama, Iisa hooyi buuru, yetti Alla, helti buuru oon, hokki be. ³¹ Sey gite mabbe peertii, be annditi Iisa. Wakkati mum da o majji yeeso mabbe. ³² Nden be mbi'odiri :

—Wakkati o haaldannoo en dow laawol, omo famtina en ko dewte Ceniide mbi'i, en nani beldum nder berde meeden.

³³ Be ummii sabat, be coy yi *Ursaliima, be tawtowi *lilaabe sappo e go'o been e wondube he mum'en. ³⁴ Nden be mbi'i kambe duu :

—Goonga non, Joomiraawo meeden ummitake. O wannanii Simon Piyer.

³⁵ Nden *aahiibe dīdo been kaalani be ko wadunoo dow laawol mum'en fuu. Be kaalani be duu no wadi ko be annditi mo wakkati o heltannoo buuru oon.

Banngol Iisa hakkune aahiibe mum

³⁶ Kiliyopas'en no caka haala, sey Iisa e hoore mum wanngi hakkune maɓbe, wi'i be :

—Jam wonda he moodon !

³⁷ Berde maɓbe tayi, be kuli, be miili ko mbeelu maaydo gom be ngi'ii. ³⁸ Nden Iisa wi'i be :

—Dume wadi hakkillooji mon ummi ? Dume wadi sikka no tawaa nder berde moodon ?
³⁹ Yeewee juude am e koyde am, paamon ko miin nii non. Meemee kam, yeewon. Mi hanaa mbeelu maaydo ngam mbeelu walaa banndu, walaa gi'e.

⁴⁰ Wakkati o haaldannoo he maɓbe, o holli be juude e koyde makko. ⁴¹ Amma dum fuu wadaay be njaba ko kanko non ngam ibe keewi welwelo, haayne majjum duu no tawa he maɓbe. Iisa yami be wi'i :

—Odon njogii ko nyaamee do naa ?

⁴² Be ngaddani mo ɲoppitto linngu njudaangu gom. ⁴³ O jabi ɲo, o nyaami yeeso maɓbe.

⁴⁴ Nden o wi'i be :

—Wakkati ngondunoomi he moodon, mi wi'iino on no tilsi kujje de *Tawreeta, dewte annabiibe e *Jabuura kaali dow am fuu kuufa.

⁴⁵ O fiirti ko'e maɓbe, ngam be paama dewte deen. ⁴⁶ O wi'i be :

—Nii dum winndiraa : No tilsi *Almasiihu torree faa maaya, ummitoo nyalaane tataɓere.

⁴⁷ Nder innde makko duu, lenyi dɔi fuu no mbaa-jetee faa tuuba keba jaafol hakkeeji mum'en. Dum fuu, dɔm fudɔan nder *Ursaliima. ⁴⁸ Onon ngonni seedantoobe kujje dɛe fuu ! ⁴⁹ Miin, mi lildan *Ruuhu Ceniido mo *Baaba am wadani on alkawal dow mum. Amma njooɔee nder huɔeere ndee, faa baawɔe gonɔe dow njippoo keewa on, on fuu.

Yeencinol Iisa

⁵⁰ Iisa yaari *aahiibe been faa hadde Bay-taniya. O banti juuɔe, o barkini be. ⁵¹ Wakkati o barkinannoo be, sey o seedi he maɔbe, o yencinaa dow. ⁵² Be kujidani mo, nden be coyyi *Ursaliima nder welwelo manngo. ⁵³ Wakkati fuu iɔe tawee nder *Juulirde mawne, iɔe teddina Alla.

**Ko woni Amaana Keso
Fulfulde, Western Niger: Ko woni Amaana Keso
(Bible)**

copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Fulfulde, Western Niger)

Translation by: SIM Niger

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

03866d8b-1da2-5821-b01d-4d382a1cd5d9